നിഴലുകൾ

ഗ്രന്ഥകൎത്താ:

കെ. രാമകൃഷ്ണപിള്ള.

നിഴലുകൾ

ഗ്രന്ഥകർത്താ:

കെ. രാമകൃഷ്ണപിള്ള.

പ്രസാധകന്മാർ:
മംഗളോദയം ലിമിറ്റഡ്, തൃശ്ശിവപേരൂർ.

1120

ഒന്നാംപതിപ്പ് കോപ്പി: 1000.

വില 1ക. 4ണ.

തൃശ്ശിവപേരൂർ മംഗളോദയം പ്രസ്സിൽ
അച്ചടിച്ചതു്.

'പശ്ചാത്തലം'

വീണ്ടും പൂജപ്പുരജയിലിലെ ആതിഥ്യം: മധുരവേദനകളുടെ മർദ്ദനംകൊണ്ടു മസൃണമായ മറെറാരു ജീവിതഘട്ടം. കനത്ത കന്മതിൽക്കെട്ടിനപ്പുറം നടന്നതും നടക്കുന്നതും ആയ ഉഗ്രസംഘട്ടനങ്ങളിൽപ്പെട്ടു, തകൎന്നുതാണതും, ഉയൎന്നുപൊങ്ങിയതുമായ ചില നിത്യയാഥാൎത്ഥ്യങ്ങളുടെ ശാശ്വതരൂപങ്ങൾ, കാരിരുമ്പഴിക്കുള്ളിലെ പ്രകാശമേറിയ ഇരുളിലും, കരളിലും അന്നു നിഴലാട്ടവാൻ തുടങ്ങി. അതിനു മുമ്പെങ്ങും അലഭ്യമായിരുന്ന അന്നത്തെ അനുഭവങ്ങളുടെ ആദ്യത്തെ പ്രതിഭാസമാണ്, ഈ 'നിഴലുകൾ'. രൂപംകൊണ്ട നിഴലുകൾ കണ്ടപ്പോൾ, ഞാൻ വിചാരിച്ചു, അധികാരത്തിൻെറ ശക്തമായ ഹസ്തവും, ആ ഹസ്തം കെട്ടിയുയൎത്തുന്ന ബലിഷ്ഠമായ കോട്ടയും, വികാരത്തിൻേറയും വിചാരത്തിൻേറയും മുമ്പിൽ, അസ്തശക്തമാവുമെന്ന്; അമൎന്നു താഴുമെന്ന്. പക്ഷേ, ഇനിയും പല അങ്കങ്ങൾ, സ്വതന്ത്രചിന്തയുടെ അനന്തമായ അന്തഃശക്തികൊണ്ട്, നാടകവേദിയിൽത്തന്നെ സജീവമാകുവാനുണ്ട്: ചലനാത്മകപ്രധാനമായിത്തീരുവാനുണ്ട്.

നാടകത്തിൻെറ അന്തിമവിജയത്തിന്, നാടകജീവനായ ഐക്യത്രയത്തിൻെറ ദാർഢ്യത്തിൽ നിൎമ്മാതാവ്, എത്രമാത്രം ദൃഷ്ടി ഉറപ്പിക്കണമെന്ന്, 'തപ്തബാഷ്പ'

ചനസ്സുശേഷം ഞാൻ പഠിച്ചു. ആ നിലയ്ക്ക്, ഈ നാ
കത്തിൻെറ സാങ്കേതികമായ വ്യതിയാനം, എൻെറ
ലാജീവിതത്തിൻെറ ഒരു ഘട്ടത്തെയാണ്, കുറിക്കുന്ന
തന്ന്, എനിക്കറിയാം. ഈവിധം, എൻെറ കഴിവു
കളും എൻെറ നാടകലക്ഷ്യവും, തമ്മിലുള്ള അകൽച്ച
റയുന്നു എന്ന വിശ്വാസം, എൻെറ ഈദൃശപരിശ്രമ
ങ്ങൾക്ക്, പ്രേരണയും പ്രോത്സാഹനവും ആയിത്തീർന്നി
രിക്കുന്നു.

*　　　*　　　*

118 മേടത്തിൽ വടക്കൻ പറവൂർവച്ച് നടന്ന
സമസ്തകേരളസാഹിത്യപരിഷദ് സമ്മേളനത്തിലാണ്,
'നിഴലുകൾ' ആദ്യമായി രംഗപ്രയോഗം ചെയ്തത്. അ
ഞ്ചു കഥാപാത്രങ്ങളും, മൂന്ന് അങ്കങ്ങളും മാത്രമുള്ള ഈ
നാടകം ഭയശങ്കകളോടെയാണ് ഞങ്ങൾ ആദ്യം പഠി
ച്ചതും, ആ വിദ്വത്സദസ്സിൽ അഭിനയിച്ചതും. അതി
നുശേഷം, തിരുവിതാംകൂറിലെ വിവിധവിദ്യാകേന്ദ്രങ്ങ
ളിലും ഇതഭിനയിക്കുവാൻ കഴിഞ്ഞു. കേരളനാടക
വേദിയുടെ അഭിമാനഭാജനങ്ങളായ നാലു് അനുഗ്രഹീ
തനടന്മാർ—ശ്രീ. തിക്കുറിശ്ശി സുകുമാരൻനായർ, അനാ
ക്കലി വാസുദേവു്, പി. റ്റി. ശാസ്ത്രി, സമുദായത്തിൽ
മാധവനുണ്ണിത്താൻ—അവരായിരുന്നു, ഇതിൻെറ വിജ
യം. സമുദായത്തിൽ ഉണ്ണിത്താൻെറ ഗാംഭീര്യവും, ശാ
സ്ത്രിയുടെ താദാത്മ്യതയും, അനാക്കലിയുടെ ശോകാത്മ
കത്വവും, തിക്കുറിശ്ശിയുടെ ട്രാജഡീയത്വവും കണ്ടു കു

ണ്ണും കരളും കുളുർത്ത മഹാകവി വള്ളത്തോൾ, പററു
വച്ചു് അനുചെയ്ത ദീർഘദർശനം, തുടർന്നുവന്ന അനുഭ
ങ്ങൾ അന്വർത്ഥമാക്കി. നാടകത്തിൻെറ പരിഷ്കാര
ത്തിനു്, സഹായിച്ച മൂന്നു സഹൃദയന്മാരുണ്ടു്—ശ്രീ. കെ
ടാമംഗലം പപ്പുക്കുട്ടി, നാഗവള്ളിൽ ആർ. എസ്സ്. കു
പ്പു്, എൻെറ ഭാഗിനേയൻ ഭാസ്കരൻനായർ. ഇവരെ
ഒഴിച്ചുവച്ചിട്ടു്, നിഴലുകളുടെ അഭിനയത്തെപ്പററി എ
നിക്കു് ഓർക്കുവാൻ വയ്യ.

'നിഴലുകളു'ടെ പ്രകാശനം, മംഗളോദയംതന്നെ ചെയ്യുന്നതിൽ എനിക്കു പ്രത്യേകചാരിതാർത്ഥ്യമുണ്ടു്.

സഹൃദയരായ വായനക്കാർക്കും കാണികൾക്കും ആയി 'നിഴലുകൾ' ഞാൻ സമർപ്പിച്ചുകൊള്ളുന്നു.

ആലപ്പുഴ,
27—7—120.

കെ. രാമകൃഷ്ണപിള്ള.

ാടകപാത്രങ്ങൾ:	അഭിനയിച്ചവർ:
ഗാപകന്മാർ:	തിക്കുറിശ്ശി സുകുമാരൻനായർ.
ാഗിണി:	അന്നാക്കുഞ്ഞി വാസുദേവ്.
ിലാസിനി:	പി. റ്റി. ശാസ്ത്രി.
ംഗാധരൻ:	സമുദായത്തിൽ ഉണ്ണിത്താൻ.
ാജശേഖരൻ:	കെ. രാമകൃഷ്ണപ്പിള്ള.

[നാടകകർത്താവിന്റെ രേഖാമൂലമായ അനുവാദത്തോടുകൂടിയേ ഈ നാടകം അഭിനയിക്കാവൂ.]

നിഴലുകൾ

[ഗദ്യനാടകം]

അങ്കം ഒന്നു്.

(സമയം: സായാഹ്നസന്ധ്യയ്ക്കുമുമ്പു്)

[രംഗം: രാജശേഖരന്റെ ബംഗ്ലാവു്. പൂമുഖം. മുൻവശത്തെ ഹാൾ. ഭിത്തിയോടടുപ്പിച്ചു കസേരകൾ. നടുക്കു മേശ. മേശവിരിപ്പിന്മീതെ ഫ്ലവർവേസ്. ഹാളിന്റെ അകത്തേയ്ക്കുള്ള വാതിലും ഇരുവശവുമുള്ള മുറികളുടെ വാതിലുകളും പകുതി അടച്ചിരിക്കുന്നു.

ഹാളിനകത്തെ മുറിയുടെ രണ്ടു ജനാലകളും തുറന്നു കിടക്കുന്നു. അകത്തുകൂടി നടക്കുന്ന രാജശേഖരനെ തുറന്നു കിടക്കുന്ന ജനാലകളിലൂടെ കാണാം. മുഖം കുനിച്ചു കൈ പുറകോട്ടു കെട്ടി മന്ദമന്ദം നടക്കുന്നു. നാല്പത്തിയഞ്ചു വയസ്സു പ്രായം. മെലിഞ്ഞ ദേഹം. വളർന്ന ശ്മശ്രുക്കൾ. ചിന്താക്ലാന്തമായ മുഖം.

കർട്ടൻ ഉയർന്നു് അല്പം കഴിയുമ്പോൾ ഗോപകുമാരനും രാഗിണിയും പ്രവേശിക്കുന്നു.

ഗോപകുമാർ: ഇരുപത്തിരണ്ടു വയസ്സു പ്രായം. വിഷയലമ്പടത്വവും ക്രൗര്യവും വിളിച്ചറിയിക്കുന്ന മുഖം. സിഗരറ്റു വലിച്ചു പുകവിടുന്നതിനിടയിൽ ഒരു കൈ രാഗിണിയുടെ തോളിൽ ഇടുന്നു. മറ്റെക്കയ്യിൽ ഒരു ടെന്നീസ് റാക്കറ്റ്. ഷർട്ടിന്റെ കോളർ തുറന്നു മലർന്നു് അലക്ഷ്യമായി കിടക്കുന്നു. കഴുത്തിൽ ഒരു സ്വർണ്ണച്ചെയിൽ, തലമുടിയും തീരെ അലക്ഷ്യമായി ഇട്ടിരിക്കുന്നു.

രാഗിണി: ഇരുപതുവയസ്സു്. സർവ്വാംഗീണമായ സൗന്ദര്യം. സർവ്വജനഹൃദയഹാരിയായ വേഷം.]

രാഗിണി: (കടക്കണ്ണെറിഞ്ഞു്) ഓ! മതിയല്ലോ. ഇനി ആ സിഗററു കളയണം, ഗോപകുമാർ. അല്ലെങ്കിൽ (പ്രതിഷേധഭാവത്തിൽ തോളിൽനിന്നും കൈ മാററുന്നു.)

ഗോപകുമാർ: (അദ്ധ്യശരവത്തിൽ) എന്നാൽ ഇത്രയുമിരിക്കട്ടെ. (പുക മുഖത്തേയ്ക്കു വിടുന്നു.)

രാഗിണി: (തടഞ്ഞുകൊണ്ടു്) ഛേ! എന്റെ കണ്ണിൽതന്നെ. എന്നാൽ വിനോദവുംകൊണ്ടു നിന്നുകൊള്ളണം. ഏഴു മണിക്കു പാർട്ടിക്കു പോകേണ്ടതല്ലേ. ഇതാ നോക്കണം സമയം. (റിസ്റ്റ്വാച്ച് കാണിക്കുന്നു)

ഗോപകുമാർ: ക്ഷമിക്കു രാഗിണി! (വീണ്ടും പുക വിട്ടു്) നോക്കണം ആ പുകയുടെ ഭംഗി!

രാഗിണി: ഓ. എന്തൊരു ഭംഗി!

ഗോപകുമാർ: വളഞ്ഞു പുളഞ്ഞു്, ആദിയുമന്തവുമില്ലാതെ രാഗിണിയുടെ വിചാരംപോലെ...

രാഗിണി: ഇന്നാൾ പറഞ്ഞു, രാഗിണിയുടെ രാഗാലാപം പോലെയെന്നു്.

ഗോപകുമാർ: ഇന്നാളത്തെ ആൾ ആണോ ഇന്നു്. സൂക്ഷിച്ചുനോക്കു.

രാഗിണി: ഞാൻ ഇന്നാദ്യമായല്ലേ ഇവിടെ വന്നതു്. അമ്മയെവിടെ? അന്നു് ആ സംഗീതസദസ്സിൽ വച്ചു പരിചയമായിട്ടു്

ഗോപകുമാർ: അമ്മ അകത്തു് എവിടെയെങ്കിലും കാണും. നോക്കു, അതു വളഞ്ഞു ചുററി, ഉയന്നു് ഉയന്നു് അങ്ങിനെ പോകുകയാണു്.

രാഗിണി: എനിക്കു തീയും പുകയും ഒന്നും കണ്ടു രസിക്കണ്ടാ. വേഗം അകത്തു പോയി വേഷം മാറണം. നല്ല രസികൻ കോട്ടും, ആ സില്ക്കുമഫ്ലറും. അന്ന് എൻെറ പാട്ടു കേൾക്കാൻ വന്ന വേഷത്തിൽ. ഗോപകുമാർ! ഓർക്കുന്നോ? അറിയാതെ ഉച്ചകോടിയിലേക്കുപോയ എൻെറ രാഗം അവിടന്നു കടന്നു വരുന്നതു കണ്ടപ്പോൾ ഒന്നു നിലച്ചു. ഈ രൂപം കണ്ടമാത്രയിൽ എൻെറ സിരകളിൽ ഉണ്ടായ ചലനം, ആ സ്വരത്തെത്തന്നെ ഒന്നു ത്രസിപ്പിച്ചു. പക്ഷേ, ഞാൻ അതു മറച്ചു്, അടുത്ത ക്ഷണത്തിൽ......

ഗോപകുമാർ: കഴിഞ്ഞതെല്ലാം കടന്നുപോയില്ലേ. ഇന്ന് ആ രംഗവും മാറി. നോക്കണം, ഈ പുകയുടെ ഗതി എത്ര വിചിത്രമായിരിക്കുന്നു എന്ന്. (വീണ്ടും പുക വിടുന്നു.)

രാഗിണി: ഇനിയും വലിച്ചാൽ ഞാനതു തട്ടി ദൂരെയെറിയും.

ഗോപകുമാർ: രാഗിണി സിഗററിൻെറ രുചി അപ്പോൾ അറിയുകയും ചെയ്യും.

രാഗിണി: മണംതന്നെ മതിയായി. ഇനി രുചി......

ഗോപകുമാർ: അതും അറിയണം. (പുക വലിക്കുന്നു.)

രാഗിണി: (അടുത്തു ചെന്നു തട്ടി ദൂരെയെറിയുന്നു) എന്താ അറിഞ്ഞോ?

ഗോപകുമാർ: (കോപം അടക്കി) അതറിയാൻ പോകുന്നു. (താഴെനിന്നും എടുക്കുന്നു.)

രാഗിണി: എനിക്കറിയണ്ടാ.

ഗോപകുമാർ: എൻെറ രാഗിണിയല്ലേ. അറിയണം.

രാഗിണി: വേണ്ടാ. എനിക്കറിയേണ്ടാ.

ഗോപകുമാർ: എനിക്കുവേണ്ടി അറിയണം.

രാഗിണി: വേണ്ടാ.

ഗോപകുമാർ: തീച്ചയായും. ആദ്യമായും അവസാനമായും ഒന്നറിയണം.

രാഗിണി: എന്റെ ഗോപകുമാർ!

ഗോപകുമാർ: എന്റെ രാഗിണി! (സമീപിച്ചു കഴുത്തിനു ചേത്തു പിടിച്ചു മുഖത്തേക്കു നോക്കി) എന്റെ കണ്ണിൽ നോക്കിക്കൊള്ളണം, ഇമയടയ്ക്കാതെ. എന്റെ ഗായകി എന്റെ കണ്ണിൽത്തന്നെ സൂക്ഷിച്ചുനോക്കിക്കൊള്ളണം.

രാഗിണി: എന്റെ കഴുത്തു വേദനിപ്പിക്കാതെ. ഇങ്ങനെയാണോ വിനോദം?

ഗോപകുമാർ: ഇതു വെറും വിനോദമല്ല. (കത്തുന്ന അറ്റം കൊണ്ടു കഴുത്തിൽ മൃദുവായി കുത്തുന്നു. രാഗിണി ഞെട്ടുന്നു.) കണ്ടോ. കണ്ണടച്ചുകളഞ്ഞല്ലോ.

രാഗിണി: അയ്യോ! എന്റെ കഴുത്തു പൊള്ളിയല്ലോ. (കൈകൊണ്ടു തുടച്ച്) ഛേ.

ഗോപകുമാർ: മനസ്സിലായോ? രുചി മനസ്സിലായോ? ഇനി വേഷം മാറിയേക്കാം. (വലത്തുവശത്തെ മുറിയിലേക്കു പോകുന്നു.)

രാഗിണി: (തീക്കനൽകൊണ്ട ഇടം തടവി നോക്കുന്നു) ആട്ടെ. ഗോപകുമാർ! എന്റെ കഴുത്തിൽത്തന്നെ കൈവച്ചല്ലോ. ക്ഷമിച്ചു. വേഗമാവട്ടെ. (കണ്ണാടി നോക്കി) ഓ, സാരമില്ല. ഞാൻ മുഴുവൻ ക്ഷമിച്ചു.

ഗോപകുമാർ: (അകത്തെ മുറിയിൽനിന്ന്) രാഗിണി! ആ പടം കണ്ടോ. സുപ്രസിദ്ധമായ ഒരു സിനിമാതാരം! അതിലും പ്രസിദ്ധയായ നത്തകി! എന്തു കൗതുകത്തോടെ ഞാനതു വാങ്ങി. എന്റെ ഗായകിയുടെ പകുതി സൗന്ദര്യം അതിന് ഇന്നില്ല. നോക്കൂ.

രാഗിണി: (പടത്തിന്റെ സമീപം ചെന്ന്) മിസ്സസ് മേരി ക്രുക്ക്. നിർഭാഗ്യയായ സാധു. ഞാൻ കേട്ടിട്ടുണ്ട്. ശോകാത്മകമായ ജീവിതം.

ഗോപകുമാർ: ദാമ്പത്യജീവിതം!......

[ജനാലയ്ക്കുള്ളിൽ രാജശേഖരൻ പ്രത്യക്ഷമാകുന്നു. രാഗിണിയെ ആവേശത്തോടെ നോക്കി നിന്നിടത്തുതന്നെ നില്ക്കുന്നു.]

[രാഗിണി തിരിഞ്ഞുനോക്കി രാജശേഖരനെക്കണ്ട് വെമ്പി പുറകോട്ടു മാറുന്നു. രാജശേഖരൻ കയ്യുകൾ ജനാലക്കമ്പികളുടെ ഇടയിലൂടെ പുറത്തേയ്ക്ക് നീട്ടുന്നു. രാഗിണിയുടെ ശ്വാസം മുറുകുന്നു. ഗോപകുമാർ നില്ക്കുന്ന സൈഡ്റൂമിനോടു ചേർന്നു നില്ക്കുന്നു.]

രാഗിണി: അതാരാണ്, ഗോപകുമാർ!

ഗോപകുമാർ: (മഫ്ളർ ശരിയായിട്ടു മുറിക്കു പുറത്തേയ്ക്കു വരുന്നു) രാഗിണി അച്ഛനെ കണ്ടിട്ടില്ലല്ലോ. (ജനാലയ്ക്കു സമീപം കൂട്ടിക്കൊണ്ടുചെന്നു) രാഗിണി! ഇതാണ് അച്ഛൻ. കേട്ടുകാണുന്നം. അടുത്ത കാലത്ത് അച്ഛൻ അതിപ്രസിദ്ധനായ ഒരു രാഷ്ട്രീയപ്രവത്തകനായിരുന്നു; നിയമസഭാസാമാജികനും. ഇന്നു... രാഗിണി! ഇന്നു (ശ്വാസം നിത്തി) വേണ്ടാ! അച്ഛനു തീരെ സുഖമില്ല. പുറത്തിറങ്ങരുതെന്ന് അമ്മ കഠിനമായി ശാസിച്ചിരിക്കുകയാണ്. അച്ഛനു പുറത്തിറങ്ങാനും പാടില്ല. അ

ച്ഛാ! അച്ഛൻ രാഗിണിയെ അറിയും ഇല്ലേ. ഗായകി. നർത്തകി. എം. എൽ. സി. ഗംഗാധരന്റെ സംരക്ഷണയിൽ... എന്റെ സ്നേഹിത... (അകത്തേയ്ക്കു പോകുന്നു.)

രാഗിണി: ആദ്യമായിട്ടാണ് കാണുന്നത് (വിനയസമന്വിതം) സുഖമില്ലാതെ...

രാജശേഖരൻ: (അഴിയിൽ മുറുകെപ്പിടിച്ച്): അല്ല... (രാഗിണിയുടെ കൈ മുറുകെപ്പിടിച്ചു ദീർഘനിശ്വാസത്തോടെ) കുഞ്ഞേ! (മുഖത്തു സൂക്ഷിച്ചുനോക്കി) കുഞ്ഞേ! (പെട്ടെന്നു കൈ വിടുവിച്ച് അകത്തേയ്ക്കു മറയുന്നു.)

[രാഗിണി നിശ്ചേഷ്ടയായി നില്ക്കുന്നു. അല്പനിമിഷത്തെ നിശ്ശബ്ദത.]

ഗോപകുമാർ: (തോളിൽ വിലകൂടിയ ഒരു കോട്ടും തൂക്കി, സിഗരറ്റു വലിച്ചു പുറത്തേയ്ക്കു വരുന്നു) രാഗിണി! അച്ഛനെ ആദ്യമായിട്ടാണ് കാണുന്നത്. അല്ലേ!

രാഗിണി: ഞാൻ അച്ഛനെ കാണുന്നത് ആദ്യമായിട്ടാണ്. എന്റെ അച്ഛനെ കാണുവാനുള്ള ഭാഗ്യം ഇന്നുവരെ ഉണ്ടായിട്ടുമില്ല. ഗോപകുമാർ! എന്റെ അമ്മയുടെ രൂപംതന്നെ ഇന്ന് ഓർക്കുവാൻ എനിക്കു കഴിയുന്നില്ല. അത്ര നേരത്തേ എന്നെ അനാഥയാക്കി അമ്മ മറഞ്ഞു. എങ്കിലും ആ സ്വരമാധുരി! അമ്മയുടെ സംഗീതമാധുരി ഇന്നും ഞാൻ ഓർക്കുന്നു. ആ നേരിയ സ്വരം എന്റെ ചെവിയിൽ ഇന്നും മുഴങ്ങുന്നു. ഗോപകുമാർ! ഈ നാട് വിട്ടതെന്നാണെന്നോ, എന്തിനാണെന്നോപോലും എനിക്കറിഞ്ഞുകൂടാ. തമിഴ്നാട്ടിൽ എന്റെ ശൈശവവും കൗമാരവും എ

ല്ലാം കഴിഞ്ഞു. കരുണാനിധിയായ ആ പ്രഭു എന്നെ സംഗീതം പഠിപ്പിക്കവാൻ വേണ്ട വണ്ണം ചിലവാക്കി. ഭരതനാട്യവും ഞാൻ അഭ്യസിച്ചു. ആ ഇടയ്ക്കാണ്, എം. എൽ. സി. അദ്ദേഹവുമായി ഞാൻ പരിചയപ്പെട്ടതും, ഈ നാട്ടിലേയ്ക്കു ഞാൻ പോരേണ്ടിവന്നതും എന്നു ഞാൻ പറഞ്ഞില്ലേ. ഇവിടെ വന്ന് ഇദ്ദേഹത്തെക്കണ്ടപ്പോൾ എന്റെ കഴിഞ്ഞുപോയ ജീവിതം മുഴുവനും ഞാൻ ഓർത്തു. എന്തെന്നറിഞ്ഞുകൂടാ.

ഗോപകുമാർ: രാഗിണി! ഓർമകൾ......ശരി. എം. എൽ. സി. ഗംഗാധരൻ അച്ഛന്റെ ഉററ സ്നേഹിതനായിരുന്നു. അയാളും ഇന്ന് അച്ഛനെപ്പോലെ രണ്ടാമതൊരു ജീവിതത്തിന് ഒരുങ്ങുകയാണ്. പക്ഷെ, എന്റെ അച്ഛൻ ഒരു കാളസർപ്പമല്ല. അച്ഛന്റെ രൂപവും ഭാവവും ദിവസംതോറും മാറിവരികയാണ്. ഇപ്പോൾ അകത്തു പോയി കമഴ്ന്നുകിടന്നു കരയുകയായിരിക്കും. ആ സംഭവം അച്ഛനെ അത്രമാത്രം ഉലച്ചുകളഞ്ഞു.

രാഗിണി: എന്തു സംഭവം?

ഗോപകുമാർ: ഞാൻ അന്നു പറഞ്ഞില്ലേ. പരസ്യമായ ക്ഷമാപണം. രാജ്യത്തെ അല്ല അതു ചലിപ്പിച്ചത്; അദ്ദേഹം ചേർന്നുനിന്ന രാഷ്ട്രീയസംഘടനയേയുമല്ല അതു ചലിപ്പിച്ചത് ഈ കുടുംബത്തെ അതു സംചലിപ്പിച്ചു. അച്ഛന്റെ രുചിയെ അത് അധഃപതിപ്പിച്ചു: സന്താനങ്ങളെ, അനന്തരപരമ്പരകളെ

അതു് അപച്യുതിയിലേയ്ക്കു താഴ്ന്നു. എങ്കിലും രാഗി ണി! എൻെറ അച്ഛൻ ഒരു കാളസർപ്പമല്ല. ഓർമ്മ കൾ! ഓർമ്മകൾ!!

രാഗിണി: ഓർമ്മകൾ ആണു് എന്നെയും സംഭ്രമിപ്പിക്കു ന്നതു്. എൻെറ അമ്മ അക്കാലത്തെ ഒരു പ്രസിദ്ധ ഗായകിയായിരുന്നു.

ഗോപകുമാർ: അച്ഛൻ ഒരു സംഗീതഭ്രാന്തനും. എൻെറ അച്ഛൻ അതിനു വളരെ പണം എടുത്തു് എറിഞ്ഞി ട്ടുണ്ടു്. അന്നു് ഈ ഗൃഹം സംഗീതവിദ്വാന്മാരുടേ യും വിദുഷികളുടേയും വിഹാരരംഗമായിരുന്നു. രാഗി ണിയുടെ അമ്മയേയും അച്ഛൻ അറിയുമായിരിക്കണം. സൗകര്യംപോലെ നമുക്കറിയാം.

രാഗിണി: ഗോപകുമാർ! നമുക്കദ്ദേഹത്തോടു ചോദിക്ക ണം. അദ്ദേഹം എന്നോടു സംസാരിക്കുമോ? അമ്മ യേപ്പററി ഞാൻ എങ്ങിനെ ചോദിക്കും? അദ്ദേഹം ഉത്തരം പറയുമോ? ഞാൻ ചോദിക്കും! ഹാ! അദ്ദേഹം അറിയുമെങ്കിൽ! ഗോപകുമാർ! എൻെറ അമ്മയേപ്പ ററി എല്ലാം അറിയാവുന്ന ഒരാളിൽനിന്നു് എന്തെ ങ്കിലും അറിയാനിടവന്നിരുന്നെങ്കിൽ!

ഗോപകുമാർ:— ക്ഷമിക്കു. അമ്മയേക്കണ്ടു പരിചയം പുതുക്കി ഇവിടെ ഇരിക്കണം. ഇടയ്ക്കു സൗകര്യംകി ട്ടിയാൽ അച്ഛനോടും സംസാരിക്കാം. എല്ലാം ചോ ദിച്ചു മനസ്സിലാക്കാം. ഞാൻ ഒൻപതുമണിക്കു തിരി

യെവരജം: പാട്ടി കഴിഞ്ഞു. നമുക്ക സിനിമക്കു പോകണം. ഇന്നൊരു നല്ല ദിവസം. എന്താ?

രാഗിണി: ഭാഗ്യസംപൂർണ്ണമായ ദിവസംതന്നെ. അച്ഛനോട ഞാൻ ചോദിക്കാം. ഗോപകുമാർ! അച്ഛൻ എന്നോട പറയുമോ? അറിയുമെങ്കിൽ പറയും, അല്ലേ. ഞാൻ അമ്മയെക്കണ്ടിട്ട് എം. എൽ. സി. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ബംഗ്ലാവിലേക്ക് ഒന്നു പോകും. അവിടെനിന്നും ഞാൻ എന്റെ താമസസ്ഥലത്തേക്കു പോയി ഗോപകുമാരനെ കാത്തിരിക്കും. അങ്ങോട്ടു വരേണ്ടൂണം.

ഗോപകുമാർ: വേണ്ടാ. എം. എൽ. സി. യുടെ വീട്ടിൽ ഇനി എന്തു കാര്യം?

രാഗിണി: ഞാൻ ഇന്ന് എട്ടര മണിക്കു തീർച്ചയായും അവിടെ ചെല്ലണമെന്നദ്ദേഹം ആജ്ഞാപിച്ചിട്ടുണ്ട്. എനിക്കു പോകാതെ കഴികയില്ല. അദ്ദേഹത്തോട ഉള്ള കടപ്പാട് മറന്നുകൂടല്ലോ.

ഗോപകുമാർ: പക്ഷെ, ഇന്നു പോകേണ്ടാ എന്ന് എനിക്കു തോന്നുന്നു.

രാഗിണി: പോകാതെ നിവൃത്തിയില്ല. എന്നിട്ടു ഞാൻ തയ്യാറായിരിക്കാം. അദ്ദേഹത്തോടെനിക്കു യാത്രപറയണം.

ഗോപകുമാർ: അപ്പോഴും ഇന്നുതന്നെ യാത്രപറയണം. ആ കാളസർപ്പത്തോടും. (പെട്ടെന്നു പോകുന്നു.)

രാഗിണി: (അസ്വസ്ഥയായി) പിന്നെ മററാരോട്. മററാരോട് (കസേരയിൽ ഇരിക്കുന്നു) മററാരോട്

[അകത്തെ മുറിയിൽ ചിന്താമഗ്നനായി വീണ്ടും രാജശേഖരൻ പ്രത്യക്ഷപ്പെടുന്നു. ഇടത്തുവശത്തുള്ള ജനാലയ്ക്കരികിൽ നില്ക്കുന്നു. രാഗിണിയെ ആവേശത്തോടെ നോക്കുന്നു. ദീർഘനിശ്വാസം വിടുന്നു. രാഗിണിയെ തൊടിച്ചു വിളിക്കുന്നു.]

[രാഗിണി ശബ്ദംകേട്ടു പിടഞ്ഞെഴുന്നേല്ക്കുന്നു. ജനാലയ്ക്കരികെ ചെല്ലുന്നു.]

രാജശേഖരൻ: ക്ഷമിക്കണം! കുട്ടീ! ക്ഷമിക്കണം.

രാഗിണി: തീരെ സുഖമില്ല; അല്ലേ.

രാജശേഖരൻ: രാഗിണി! ഗോപകുമാരനുമായി എങ്ങിനെ പരിചയമായി......?

രാഗിണി: ടൗൺഹാളിൽവച്ചു നടന്ന സംഗീതസദസ്സിനുശേഷം. മകനും ഒരു സംഗീതഭ്രാന്തനല്ലേ. അമ്മയേയും അന്നുതന്നെ പരിചയപ്പെട്ടു.

രാജശേഖരൻ: അമ്മയോ? ആരുടെ......

രാഗിണി: എന്റെ അമ്മ...അല്ല. എന്റെ അമ്മയെ ഞാൻ ശരിയായി ഓർക്കുന്നില്ല. ഞാൻ ഒരു അനാഥബാലിക. എങ്കിലും അമ്മയുടെ പാരമ്പര്യം ഞാൻ പുലർത്തുന്നു. അമ്മ ഒരു സംഗീതവിദുഷിയായിരുന്നു. അവിടുന്നു സംഗീതപ്രിയനെന്നു ഗോപകുമാർ പറഞ്ഞു. അവിടത്തെ അറിയുവാൻ എന്റെ അമ്മയ്ക്കു ഭാഗ്യം ലഭിച്ചിരുന്നോ? അറിയുകയില്ലായിരിക്കാം. അച്ഛൻ ഞങ്ങളെ ഉപേക്ഷിച്ചു. ഈ നാട് ഞങ്ങളും ഉപേക്ഷിച്ചു. ഒടുവിൽ അമ്മ എന്നേയും. ഇതാ വീണ്ടും

ഈ നാട്ടിൽ ഇങ്ങിനെയൊരു വീട്ടിൽ: അവിടന്ന് എന്റെ അമ്മയെ അറിയുകയില്ലായിരിക്കാം.

രാജശേഖരൻ: അമ്മയുടെ പാരമ്പര്യം. (എന്തോ ഓർമ്മിച്ച്) പാരമ്പര്യം.

രാഗിണി: അതേ: സംഗീതവാസന. അത് എന്നെ ഈ ലോകത്തിൽ ഇങ്ങനെ ജീവിപ്പിക്കുന്നു. അവിടന്നറിയുമോ?

രാജശേഖരൻ: രാഗിണി! ഓർമകൾ! ഓർമകൾ! ഞാൻ, ഞാൻ എല്ലാം മറക്കുവാൻ പഠിക്കുകയാണ് പോകട്ടെ! രാഗിണിക്ക് ഇപ്പോൾ ഇരുപതു വയസ്സ് പ്രായമുണ്ട്. അല്ലേ? ഈ ഏകാന്തതയിൽ... ഇരുന്നു ഞാൻ എല്ലാം മറക്കുവാൻ ശ്രമിക്കുകയാണ്. എങ്ങിനെ വീണ്ടും ഇവിടെ വന്നു.

രാഗിണി: എം. എൽ. സി. അദ്ദേഹം എന്നെ ഇവിടെ കൊണ്ടുവന്നു. അദ്ദേഹം കുറെക്കാലം തമിഴ്നാട്ടിൽ താമസിച്ചുപോലും. അഭിമാനമായി ജീവിക്കുവാൻ വേണ്ട വഴി തെളിച്ചുതരാമെന്ന വാഗ്ദാനത്തോടെ. അദ്ദേഹം ഒരു എം. എൽ. സി. അല്ലേ: സർക്കാരിനു ബഹുമാനമുള്ള ഒരു എം. എൽ. സി. പ്രസിദ്ധനായ ഒരു പൊതുജനനേതാവ്: സംസ്കാരസമ്പന്നനെന്നു വാഴ്ത്തപ്പെടുന്ന ആൾ: കലാരസികനെന്ന് അറിയപ്പെടുന്ന ആൾ: എല്ലാം, വിശ്വസിച്ചു ഞാൻ ഇവിടെ വന്നു. മൂന്നു മാസം കഴിഞ്ഞു.

രാജശേഖരൻ: ഒരു കാലത്തു ഞങ്ങൾ സഹപ്രവർത്തകന്മാരായിരുന്നു. എൻെറ ആത്മസുഹൃത്തും.......

രാഗിണി: ഞാൻ ഒരു നിഴലിൻെറ പുറകെ പോന്നു. പക്ഷേ, ഈശ്വരൻ കരുണാമയനല്ലേ. എനിക്ക് ഒരു ആശ്രയസ്ഥാനം ലഭിച്ചു. അവിടത്തെ മൂത്ത പുത്രൻ. ഇന്നിതാ അച്ഛനെക്കൂടി കാണുവാൻ ഭാഗ്യം ലഭിച്ചു.

രാജശേഖരൻ: ആശ്രയസ്ഥാനമോ? രാഗിണി.

രാഗിണി: എൻെറ ജീവിതം ഞാൻ അവിടത്തെ പുത്രൻെറ കയ്യിൽ അർപ്പിച്ചു.

രാജശേഖരൻ: (ശ്വാസമടക്കി) ഹെന്ത്! ഗോപകുമാരൻെറ കയ്യിലോ?......രാഗിണി!...ആ കസേരയിൽ ഇരുന്നുകൊള്ളൂ.....എനിക്കൊന്നു പോയി വിശ്രമിക്കണം.....(ശ്വാസം മുറുകുന്നു) ഈശ്വരാ! (അകത്തേയ്ക്കു മറയുന്നു.)

(രാഗിണി വിചാരമൂഢയായി നില്ക്കുന്നു.)

[ഗോപകുമാരൻെറ അമ്മ വിലാസിനി പ്രവേശിക്കുന്നു. മദ്ധ്യവയസ്കയെങ്കിലും നിറഞ്ഞ യൗവനം. ആഡംബരബാഹുല്യമായ വേഷം. അഹംകാരവും അസംതൃപ്തിയും സ്ഫുടപ്രകാശം ചെയ്യുന്ന മുഖം.]

വിലാസിനി: രാഗിണി! കൂട്ടുകാരൻ തനിയെ ആക്കിയിട്ടു പോയ്ക്കളഞ്ഞോ? വളരെ നേരമായോ വന്നിട്ട്?

രാഗിണി: (ചിന്തയിൽനിന്നുണർന്ന്) ഇല്ല.

വിലാസിനി: ഇരിക്കൂ അവിടെ. ഞാനിവിടെ ഇരിക്കാം. ഗോപകുമാരൻ പാട്ടിക്കു പോയതാണ്, അല്ലേ?

രാഗിണി: ഒൻപതുമണിക്കു തിരിയെ വരുമെന്നു പറഞ്ഞിട്ടാണ് പോയത്. (ചിരിക്കുന്നു.)

വിലാസിനി: (ചിരിക്കുന്നു) അന്നു രാഗിണിയുടെ പാട്ടുകേട്ടിട്ടു മതിയായില്ല. അടുത്ത കച്ചേരി എന്നാണ്? എന്തു ജോലിയാണെങ്കിലും ഞാൻ വരും.

രാഗിണി: സേവാസദനത്തിലാണെന്നു പറഞ്ഞു. തീയതി നിശ്ചയിച്ചില്ല. എല്ലാം ഗോപകുമാർ ഏററിരിക്കുകയാണ്.

വിലാസിനി: അതിനിടെ ഗോപൻ കൺട്രാക്ടറുമായോ? കൊള്ളാം, കൊള്ളാം. ആളുകളേക്കൊണ്ടു പറയിപ്പിക്കുവാൻ. രാഗിണി! ഇനി വേഗം നിങ്ങളുടെ വിവാഹം നടക്കണം. പലതുകൊണ്ടും ഈ വിവാഹം വേഗം നടക്കണം.

രാഗിണി: അമ്മേ! ഇഷ്ടമതാണെങ്കിൽ ആകട്ടെ. എന്റെ ഏകാവലംബമാണ് ഗോപകുമാർ. അദ്ദേഹത്തിനു വേണ്ടതു ചെയ്തുകൊടുക്കുവാൻ ഭാഗ്യവതിയായ അമ്മയും, അതിലും ഭാഗ്യവാനായ അച്ഛനും. ഞാനോ? ഒരനാഥബാലികയ്ക്കു ഇതിൽ കൂടുതലെന്തു വേണം?

വിലാസിനി: ഭാഗ്യവും അതിഭാഗ്യവും. കളയൂ. ഗോപകുമാരന്റെ പേർ ചീത്തയാകാതിരിക്കുവാൻകൂടി ഇന്നു നിങ്ങളുടെ വിവാഹം വേഗം നടക്കണം. പഠിത്തം നിർത്തി: വളരെ പണം ചെലവാക്കി. നിയന്ത്രണമില്ലാത്ത ജീവിതം. തന്നെയല്ല, അച്ഛനെപ്പോലെ മകനും അധഃപതിക്കാതിരിക്കുവാൻ ഈ വിവാഹം വേഗം നടക്കണം.

രാഗിണി: അധഃപതനമോ?

വിലാസിനി: അതേ. ഈ അടുത്ത കാലത്തു് ഇതു് ഒരു അപശഃപ്തമായ കുടുംബമായിപ്പോയി. പാരമ്പര്യം നശിപ്പിച്ച ഒരു കുടുംബം. എങ്കിലും എന്റെ മകൻ അധഃപതിക്കരുതു് ഗോപകുമാരന്റെ അഞ്ചു സഹോദരങ്ങളും അധഃപതിക്കരുതു്. അതിനുവേണ്ടി ഈ വിവാഹം വേഗം നടക്കണം.

രാഗിണി: കുട്ടികളെല്ലാം അകത്തുണ്ടോ?

വിലാസിനി: രാഗിണി! ഞാൻ അവരെ ഇവിടെനിന്നും മാററി. എന്റെ അമ്മയുടെ അടുത്തേയ്ക്കു്. ദൂഷിച്ച, ദുർഗ്ഗന്ധം നിറഞ്ഞ ഈ കുടുംബത്തിലെ അന്തരീക്ഷത്തിൽനിന്നും.

രാഗിണി: ഇപ്പോൾ ഇവിടെ അമ്മയും മകനും.

വിലാസിനി: പാരമ്പര്യം നശിപ്പിച്ച അവന്റെ അച്ഛനും.

രാഗിണി: എന്തമ്മേ! (സാശ്ചര്യം) പാരമ്പര്യം......ഞാൻ അകത്തു കണ്ടു.

വിലാസിനി: കണ്ടോ കുഞ്ഞേ! എന്നാൽ ആ കണ്ണു കഴുകി തുടയ്ക്കണം. ആ രൂപം കണ്ടുവോ? കഷ്ടം! അതാ വെള്ളമിരിക്കുന്നു.

രാഗിണി: ഗോപകുമാരന്റെ അച്ഛനെപ്പററിയാണോ ഈപ്പറഞ്ഞതു്?

വിലാസിനി: അല്ല. എന്റെ ഭർത്താവായിരുന്ന ആളിനെപ്പററി.

രാഗിണി: എന്തു്? എനിക്കു മനസ്സിലാകുന്നില്ല.

വിലാസിനി: ഈ നാട്ടിൽ വന്നിട്ടു കുറച്ചു നാളല്ലേ ആയുള്ളു. എങ്കിലും, എം. എൽ. സി. അദ്ദേഹത്തിൻെറ കൂടെയല്ലേ താമസിച്ചതു്. എന്നിട്ടും അപമാനിതനായ ഇദ്ദേഹത്തെപ്പററി അറിഞ്ഞില്ലെങ്കിൽ കഷ്ടം! രാഗിണി! നിനക്കു് അദ്ദേഹത്തോടുള്ള കടപ്പാടിലധികംബന്ധം ഗോപകുമാരനു് അദ്ദേഹത്തോടുണ്ടു്.

രാഗിണി: എം. എൽ. സി. അദ്ദേഹത്തോടോ?

വിലാസിനി: അതേ! അദ്ദേഹത്തോടു്. ഗോപകുമാരൻെറ ജീവനും ജീവിതവും എല്ലാം ആ മഹാമനസ്കനോടു മരണാന്തംവരെ കടപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. രാഗിണി! ഇവിടെ ഉണ്ടായിരുന്ന പണവും, ഉണ്ടാക്കിയ പണവും, തിരഞ്ഞെടുപ്പിനും പ്രമാണിപ്പട്ടം സമ്പാദിക്കുവാനും നശിപ്പിച്ചു. വേണ്ടാ! ഞാനെല്ലാം മറന്നുകളയാം. അവൻെറ വിദ്യാഭ്യാസവും മററു ചിലവുകളുമെല്ലാം ആ മഹാമനസ്കൻ നടത്തി. ഇത്രയും പറഞ്ഞതു് നിങ്ങൾ ഇനി സ്വതന്ത്രരായി ജീവിക്കണമെന്നോർമ്മിപ്പിക്കുവാൻവേണ്ടി മാത്രം.

രാഗിണി: അമ്മേ! ജീവിതം! ജീവിതം.

വിലാസിനി: ഇക്കാണുന്നതൊന്നുമല്ല ജീവിതം. അവനെ വേണ്ടുംവിധം നിയന്ത്രിച്ചുകൊള്ളണം. നിങ്ങളുടെ ഹിതമനുസരിച്ചു് അടുത്ത മുഹൂർത്തത്തിൽത്തന്നെ വിവാഹം നടത്താം.

രാഗിണി: അപ്പോൾ എം. എൽ. സി. അദ്ദേഹം മഹാ മനസ്കനാണ്, അല്ലേ?

വിലാസിനി: നിന്നോടുള്ള പെരുമാററത്തിൽനിന്നുതന്നെ അതു മനസ്സിലായിട്ടില്ലേ? അദ്ദേഹം രാഗിണിയെ ഈ നാട്ടിൽ കൊണ്ടുവന്നില്ലായിരുന്നുവെങ്കിൽ ഇന്നു നിൻെറ സ്ഥിതി എന്താകുമായിരുന്നു? ഇതുപോലെ സ്വഭാവശുദ്ധിയുള്ള ആൾ ആരുണ്ട്? പ്രസിദ്ധ വാഗ്മി, കലാരസികൻ, കുബേരൻ. ഇതിനെല്ലാംപുറമേ അദ്ദേഹം, ഇന്നോ നാളെയോ ഈ നാട്ടിലെ ഒരു ഉന്നത ഉദ്യോഗസ്ഥനാകുകയും ചെയ്യും.

രാഗിണി: അദ്ദേഹത്തിനു് ഉദ്യോഗമോ?

വിലാസിനി: അതു നാളെ അറിയാം. സക്കാരിനു് അദ്ദേഹത്തെ പിണക്കിയാലുള്ള ഭവിഷ്യത്തു നല്ലപോലറിയാം. മനഃസാക്ഷി! മനഃസാക്ഷിവിട്ടു് ഒരടി മാറിനില്ക്കാത്ത ദേശാഭിമാനി! പോരെങ്കിൽ അത്യന്തം ആപല്ക്കരമായ ഒരു ഘട്ടത്തിൽ സക്കാരിനെ സഹായിക്കയും ചെയ്തു.

രാഗിണി: അതിൻെറ പ്രതിഫലം കൊടുക്കേണ്ടതുതന്നെയാണല്ലോ.

വിലാസിനി: കൊടുത്തില്ലെങ്കിൽ വാങ്ങുവാൻ ധൈര്യമുള്ള വീരൻ. രാഗിണി! ഒരേ ഒരു കുറവുമാത്രം. ഈ ഭാഗ്യോദയവേളയിൽ അദ്ദേഹത്തിനു ദാമ്പത്യസുഖം മാത്രം ഇല്ലാതായിത്തീന്നു. രാഗിണി അറിഞ്ഞിരിക്കണം. ആ സ്ത്രീയുടെ ധിക്കാരം: ഈ ഘട്ടത്തിൽ ഉപേ

ക്ഷിച്ചുപോയില്ലേ. ഈശ്വരൻ എല്ലാംകൂടി കൊടുക്ക കയില്ലല്ലോ.

രാഗിണി: ഉപേക്ഷിച്ചുപോയിരിക്കയാണോ?

വിലാസിനി: അഹങ്കാരം ചക്രം ചവിട്ടുമെന്നു കേട്ടിട്ടില്ലേ. അവൾക്കുവേണ്ടി അദ്ദേഹം സമ്പാദിച്ചതെല്ലാം ഉപേക്ഷിച്ചു. ആ ധിക്കാരി സ്വന്തപട്ടണത്തിലേയ്ക്കു പോയി. ഇന്നദ്ദേഹത്തിൻെറ പേരിനെ ചുററിനില്ക്കുന്ന ഒരു കളങ്കം ഇതുമാത്രം.

രാഗിണി: അവരുപേക്ഷിച്ചുപോയതല്ലേ. പിന്നെ അദ്ദേഹത്തിനെന്തു ദുഷ്പേരാണു്.

വിലാസിനി: എങ്കിലും അദ്ദേഹം ഉപേക്ഷിച്ചു എന്നല്ലാതെ ലോകം പറയുമോ?

രാഗിണി: എന്നാലും അദ്ദേഹം സംസ്കാരസമ്പന്നനല്ലേ? മനഃസാക്ഷിയുള്ളവനല്ലേ?

വിലാസിനി: എങ്കിലും, ഈ ഘട്ടത്തിൽ ഉപേക്ഷിച്ചു പോകുകയും അതു പരസ്യമാകുകയും ചെയ്തതു നിർഭാഗ്യമായിപ്പോയി.

രാഗിണി: നിർഭാഗ്യമോ ഭാഗ്യമോ എന്നു പറയാറായിട്ടില്ല. അവർ തിരിച്ചുവരാൻ പാടില്ലെന്നില്ലല്ലോ!

വിലാസിനി: എന്തു്? തിരിച്ചുവരുമോ?......വന്നാലും സ്വീകരിക്കണമെന്നില്ലല്ലോ!

രാഗിണി: അതെന്താണു്?

വിലാസിനി: അദ്ദേഹത്തെ പരസ്യമായി ധിക്കരിച്ചു. ശാശ്വതമായ ദുഷ്കീർത്തിയും ഉണ്ടാക്കിവച്ചു. പിന്നെ.

രാഗിണി: (മുന്നോട്ടു നോക്കി) അതാ! അദ്ദേഹം തന്നെയല്ലേ ആ വരുന്നതു്. ഇന്നു വയ്കിട്ടു് എട്ടരമണിക്കു് ഞാൻ അങ്ങോട്ടു ചെല്ലണമെന്നു് ആജ്ഞാപിച്ചിരുന്നു. (എഴുന്നേല്ക്കുന്നു.)

[എം. എൽ. സി. ഗംഗാധരൻ പ്രവേശിക്കുന്നു. നാല്പത്തിയെട്ടു വയസ്സു പ്രായം. ബലിഷ്ഠകായം. വെളുത്തു ചുവന്ന മുഖം. ഹൃദയവക്രതയെ പ്രകാശിപ്പിക്കുന്ന നോട്ടം. വളഞ്ഞ മീശ. കയ്യിൽ വജ്രമോതിരങ്ങൾ. ഷർട്ടിന്മീതെ ചുററിപ്പൊതിഞ്ഞിട്ടിരിക്കുന്ന കസവു സാൽവാ. കാലിൽ ബൂട്ട്സ്. കയ്യിൽ വടി.

രാഗിണിയെക്കണ്ടമാത്രയിൽ കോപംകൊണ്ടു ജ്വലിക്കുന്ന നേത്രങ്ങൾ, വിലാസിനിയെ കണ്ട മാത്രയിൽ മധുരമന്ദാക്ഷമായി മാറുന്നു.]

എം. എൽ. സി. (മുറുക്കി ചുവപ്പിച്ച അധരം വ്യക്തമായി കാണിച്ചുകൊണ്ടു്) ഇരിക്കണം. ഇരിക്കണം. (വിലാസിനിയോടായി) വെറുതെ ഇങ്ങോട്ടു് ഒന്നു് ഇറങ്ങിയെന്നേയുള്ളു. ഓഹോ! രാഗിണിയും ഇവിടത്തെ പരിചയക്കാരിയാണോ? ഞാൻ അതറിഞ്ഞിരുന്നില്ല.

വിലാസിനി: ഇങ്ങനെ നിന്നാലോ? അവിടുന്നു് ഇരിക്കണം. ഞങ്ങൾ അങ്ങയെപ്പററി പറഞ്ഞുകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോഴാണു് അവിടുന്നു് അവിചാരിതമായി വന്നുകയറിയതു്. ഭാഗ്യംപോലെ ആയുസ്സും അങ്ങേയ്ക്കുണ്ടു്, എന്നു ഞങ്ങൾ വിശ്വസിക്കുന്നു.

എം. എൽ. സി. ഭാഗ്യം! ആയുസ്സ്! എല്ലാം എല്ലാർക്കുമുണ്ടു്. അല്പം കാര്യം രാഗിണിയോടു പറയാനുണ്ടായിരുന്നു. വിലാസിനിയമ്മ കേൾക്കണമെന്നില്ല. നമുക്കു പിന്നീടു സംസാരിക്കാമല്ലോ.

വില്‌സിനി: ഞാൻ അകത്തു പോയി കാപ്പി തയ്യാറാക്കാം. (കടക്കണ്ണുകൊണ്ടു് എം. എൽ. സി. യെ നോക്കി മറയുന്നു.)

എം. എൽ. സി. (മുന്നോട്ടു നീങ്ങി നിന്നു സഗൗരവം) രാഗിണി!

[രാഗിണി മാന്ത്രികശക്തികൊണ്ടെന്നപോലെ മുന്നോട്ടുനീങ്ങുന്നു. എം. എൽ. സി. രാഗിണിയെ ആപാദചൂഡം ഒന്നു നോക്കുന്നു. മുഖവും നേത്രങ്ങളും കോപകലുഷങ്ങളായിത്തീരുന്നു.]

എം. എൽ. സി: രാഗിണി!

(രാഗിണി നിശ്ശബ്ദയായി നില്ക്കുന്നു.)

എം. എൽ. സി: (തോളിനു താഴെ കണംകയ്യിൽ മുറുകെ പിടിച്ചുകൊണ്ടു്) നീ എന്റെ എഴുത്തിനെ ധിക്കരിക്കുവാൻ തന്നെ നിശ്ചയിച്ചു?

രാഗിണി: അവിടത്തെ ആജ്ഞപ്രകാരം ഞാൻ അങ്ങയെ വന്നുകാണുന്നുണ്ടു്.

എം. എൽ. സി: ഓ! അതിനുള്ള ഒരുക്കമായിരിക്കും ഇതു്.

രാഗിണി: എനിക്കു പ്രത്യേകം ഒന്നും ഒരുങ്ങുവാനില്ലല്ലോ.

എം. എൽ. സി: പതുക്കെ. അന്യഗൃഹം......എനിക്കു തെററി. ഭർത്താവിന്റെ ഗൃഹമെന്നുള്ള ധിക്കാരം.

രാഗിണി: അവിടന്നു കോപിക്കുന്നതെന്തിനു്?

എം. എൽ. സി: പാൽ കൊടുത്ത കൈക്കു കൊത്തുന്ന പാമ്പാണു് നീ. ഗോപകുമാരനുമായി യാതൊരു ബന്ധവും പാടില്ലെന്നല്ലേ ഞാൻ പറഞ്ഞതു്.

രാഗിണി: അങ്ങേയ്ക്കു പറയാനുള്ളതെല്ലാം അവിടെ വരുമ്പോൾ പറഞ്ഞുകൊള്ളണം. എനിക്കുള്ളതു ഞാനും

പറഞ്ഞുകൊള്ളാം. ഇവിടം അതിനു പററിയ സ്ഥലമല്ല.

(കൈ വിട്ടു പുറത്തേയ്ക്കു പോകുന്നു.)

[എം. എൽ. സി. വിചാരമഗ്നനായി അരികേയുള്ള ഒരു കസാരയിൽ പിടിക്കുന്നു. കൈലേസ് എടുത്തു വീശി വിയപ്പടക്കുന്നു. രാഗിണി ഇറങ്ങിപ്പോയ വഴിയെ നോക്കി ദീർഘമായി ഒന്നു ശ്വസിക്കുന്നു.]

[അല്പനേരം ആവിധം കഴിയുന്നു. വിലാസിനി ഒരു ചെറിയ വെള്ളിത്തട്ടിൽ രണ്ടു കപ്പു കാപ്പിയുമായി വരുന്നു. മേശമേൽ വയ്ക്കുന്നു]

വിലാസിനി: (സാശ്ചര്യം) രാഗിണിയെവിടേ?

എം. എൽ. സി: ഇവിടെ നില്ക്കേണ്ടവളല്ലാത്തതുകൊണ്ടു പോയി.

വിലാസിനി: അവിടത്തെ കാരുണ്യത്തിനു പാത്രമായ ആ കുട്ടി ഇവിടെ നില്ക്കുവാൻ യോഗ്യതയുള്ളവളല്ലെന്നോ?

എം. എൽ. സി: എൻെറ കാരുണ്യം! കാരുണ്യം! ഞാൻ ഒരു സ്ത്രീഹൃദയത്തെക്കൂടി വിശ്വസിക്കുവാൻ ശ്രമിച്ചു

വിലാസിനി: രാഗിണി വിശ്വസ്തയല്ലേ?

എം. എൽ. സി: അവൾ എങ്ങിനെ വിശ്വസ്തയാകും?

വിലാസിനി: അനാഥയായ ഒരു പെൺകുട്ടി. മഹാപ്രഭുക്കളുടെ പ്രോത്സാഹനംകൊണ്ടു് ഇത്രയുംനാൾ ജീവിച്ചു. അവൾ വിശ്വസ്തയാണ്.

എം. എൽ. സി: രാഗിണി എങ്ങിനെ വിശ്വസ്തയാകും? മി. രാജശേഖരൻ അകത്തുണ്ടോ?

വിലാസിനി: അത്ഭുതം പുറത്തുവരുമെന്ന് എങ്ങിനെ വിശ്വസിക്കും... മുകളിലത്തെ മുറിയിലോ വരാന്തയിലോ കാണും. അവിടന്ന് ആ കാപ്പി കുടിക്കണം. (കാപ്പി എടുത്തു കൊടുക്കുന്നു.)

എം. എൽ. സി: (അല്പം കുടിച്ചിട്ട്) വിലാസിനിയുടെ പണ്ടത്തെ കയ്യിന്റെ മാധുര്യം കുറഞ്ഞിട്ടില്ലല്ലോ! സമ്മതിച്ചു; സമ്മതിച്ചു. (കപ്പു മേശമേൽ വയ്ക്കുന്നു) രാഗിണി! ആരിലും അനുരാഗം പകരുന്ന സൈ്വരിണി!

വിലാസിനി: അവളുടെ ആശ്രയമററ ജീവിതം കണ്ട്, മനുഷ്യർ ഈ അപരാധവും അവളിൽ ചുമത്തിയതാണ്. പക്ഷെ, കണ്ടിടത്തോളം എനിക്ക് അവളെ വളരെ പിടിച്ചു.

എം. എൽ. സി: ആ മായാലോകത്തിൽതന്നെ ഞാനും ഇതേവരെ ജീവിച്ചു. മൂന്നുമാസമായി ഞാനും ഇതുപോലെതന്നെ വിശ്വസിച്ചു.

വിലാസിനി: ഇപ്പോഴാണോ ആ വ്യത്യാസമുണ്ടായത്? എങ്കിലും അന്യദേശത്തുനിന്നും ഇവിടെ കൊണ്ടുവന്ന അവിടന്നു ശ്ലാഘ്യനാണ്.

എം. എൽ. സി: ഒരു വാസനാലതികയെന്നു വിശ്വസിച്ച് എന്റെ ഹൃദയം കരുണാർദ്രമായി. പക്ഷേ അടുത്ത് അറിഞ്ഞപ്പോഴാണ് പച്ചില വള്ളിയല്ലെന്നും പത്തിയുയർത്തുന്ന പാമ്പെന്നും എനിക്കു മനസ്സിലായത്.

വിലാസിനി: (നാട്യം) അവിടന്നു യഥാർത്ഥമാണോ പറയുന്നത്?

എം. എൽ. സി: വിലാസിനിയോടു ഞാൻ എന്തിനു വ്യാജം പറയണം?

വിലാസിനി: എന്നാൽ നമ്മുടെ ഗോപകുമാരന്റെ ജീവിതം തുലഞ്ഞു.

എം. എൽ. സി: വിലാസിനി! എനിക്കറിയാം, ആ ദുർബ്ബലന്റെ കഴുത്തിലാണ് ആ നാഗിനി ചുററിയിരിക്കുന്നതെന്ന്.

വിലാസിനി: രാഗിണിയുടെ സ്വഭാവശുദ്ധിയെ...

എം. എൽ. സി: ഒരു അഭിസാരികയുടെ പുത്രി ഒരു അഭിസാരികതന്നെ ആയിരിക്കയില്ലേ?

വിലാസിനി: രാഗിണിയുടെ അമ്മയെ അവിടന്നറിയുമോ?

എം. എൽ. സി: വിലാസിനി! അല്പംകൂടി ഇങ്ങോട്ടു മാറിനില്ക്കൂ. അമ്മയെ അറിയുമോ എന്ന്! ആ ഗണികയേപ്പററി അറിയാത്തവർ ഈ നാട്ടിലാരുണ്ട്?

വിലാസിനി: ഞാനതെന്ന് ഇപ്പോൾ തെളിഞ്ഞല്ലോ.

എം. എൽ. സി: എങ്കിലും മി. രാജശേഖരനറിയും. ഒരു ജീവൽരഹസ്യം! വിലാസിനി! നിങ്ങളുടെ ദാമ്പത്യജീവിതത്തിന്റെ സ്വൈരത നശിപ്പിക്കുന്ന ഒരു കൊടുംകാററിന്റെ നാന്ദിയാണിതെന്നു പിന്നീടെന്നെ പഴിക്കരുത്.

വിലാസിനി: ദാമ്പത്യജീവിതം! സ്വൈരത! ആ കടംകഥ ഞാൻ പറയാം. വരട്ടെ; ആദ്യം ഇതു കേൾക്കട്ടെ.

എം. എൽ. സി: മി. രാജശേഖരൻ എന്റെ സുഹൃത്താണ്. വിലാസിനിയുടെ ഭർത്താവുമാണ്. പരസ്യമായി ഈ കഴുത്തിൽ കല്യാണമാല്യം ചാർത്തിയ മി. രാജശേഖരൻ ഒരു സംഗീതഭ്രാന്തനുമാണ്.

വിലാസിനി: അതെല്ലാം എനിക്കറിയാം.

എം. എൽ. സി: എല്ലാമറിഞ്ഞുകൂടാ, വിലാസിനിക്ക്. രാഗിണിയുടെ അമ്മ പ്രസിദ്ധയായ ഒരു ഗായികയായിരുന്നു. പരസ്യമായി വിവാഹംചെയ്ത ഭർത്താവിനെ വിസ്മരിച്ച വേശ്യയായ ഒരു ഗായകി: മി. രാജശേഖരൻ സ്വസ്ഥിതിയും സ്ഥാനവും വിസ്മരിച്ച ഒരു സംഗീതഭ്രാന്തൻ: വിലാസിനി! ഇരുപതുവർഷത്തിനു മുമ്പ് ആടിയ നാടകത്തിലെ ഒരു ജുഗുപ്സാവഹമായ രംഗം.

വിലാസിനി: അതു കണ്ടാൽ ഞാൻ ഇന്നു ഞെട്ടുകയില്ല.

എം. എൽ. സി: ആ സൈരിണി എന്റെ സുഹൃത്തിന്റെ ആരാധനാപാത്രമായിത്തീർന്നു..... വിലാസിനി രോഗിണിയായി നാട്ടിലേയ്ക്കു പോയിരുന്ന കാലം...

വിലാസിനി: ഗോപകുമാരനെ പ്രസവിച്ചശേഷം.

എം. എൽ. സി: അതേ...ഹാ! എന്തൊരു സാമൂഹ്യാധഃപതനമായിരുന്നു അതു്! ആ സൈരിണിയുടെ കടാക്ഷം കണ്ട്, ആകാരസുഷമയിൽ ലയിച്ച്, സ്വന്തഭാര്യയെ, വിലാസിനിയെ രാജശേഖരൻ മറന്നു. രാജശേഖരന്റെ ആരാധനാപാത്രം... ആ ഗണിക...ഗർഭിണിയായി. അവളുടെ ഭർത്താവ്

ഒരു പരമശുദ്ധൻ! ദൈവഭക്തൻ! സന്ന്യാസി. അയാൾ ആധികൊണ്ടു് ആത്മഹത്യചെയ്തു... അഭിസാരികയ്ക്കും കുട്ടിക്കും ജീവിക്കുവാൻവേണ്ട പണവും കൊടുത്തു രാജശേഖരൻ അവരെ തമിഴ്നാട്ടിലേയ്ക്കു് അയയ്ക്കുകയും ചെയ്തു. വിലാസിനി! ഒരഭിസാരികയുടെ പുത്രി ഒരു അഭിസാരികതന്നെയായിരിക്കും. രാഗിണി! രാഗിണി!

വിലാസിനി: ഈശ്വരാ! ഇതൊന്നും അറിയാതെ ഞാൻ ചെയ്തു നിശ്ചയം. ഗോപകുമാർ എന്റെ ഗോപകുമാർ!

എം. എൽ. സി: രാഗിണിയുടെ രക്തംതന്നെ ഈ വിധത്തിൽ മലീമസമായതു്. എന്താ, ഇനി മകനെക്കൊണ്ടു്, ഭർത്താവിന്റെ മകളെ വിവാഹം കഴിപ്പിക്കരുതോ?

വിലാസിനി: (നിരാശയോടെ) ഈ വിഷവിത്തിനെയാണോ ഞാൻ സ്വീകരിച്ചു സല്ക്കരിച്ചതു്: ഈ വിഷവിത്തിനെയാണോ എന്റെ മകനു ഞാൻ സമ്പാദിച്ചുകൊടുത്തതു്?......അവിടുന്നു് ഇന്നും ഗോപകുമാരനെ അകമഴിഞ്ഞു സ്നേഹിക്കുന്നില്ലേ?

എം. എൽ. സി: വിലാസിനി! ഈ കുടുംബത്തെ ഞാൻ മറന്നു എന്നുവരാം. എന്റെ സുഹൃത്തിന്റെ ഭാര്യയായി ഇത്രയുംനാൾ കഴിഞ്ഞ നിന്നേയും മറന്നു എന്നുവരാം. എന്നാൽ ഗോപകുമാരനെ—എന്റെ ഗോപകുമാരനെ ഞാൻ എങ്ങിനെ മറക്കും? ഈ ശരീരം, ഇതിലൊഴുകുന്ന രക്തം, ഈ രക്തത്തെ ത്രസിപ്പിക്കുന്ന

ജീവൽസത്ത—ഇതെല്ലാം മറക്കുവാൻ ഞാൻ ശക്തനാ കുമോ? വിലാസിനി! ഒരല്പംകൂടി ഇങ്ങോട്ടു മാറിനില്ക്കൂ.

വിലാസിനി: (മാറിനിന്നു്) അവിടന്നു് രണ്ടു വ്യാഴവട്ടക്കാലത്തിനുമുമ്പുള്ള ആ മധുരസ്മരണകളുടെ മദ്ധ്യത്തിലേയ്ക്കു് എന്നെ എടുത്തുകൊണ്ടു പോകുകയാണു്. അന്നത്തെ ആ നിഷ്കളങ്കപ്രേമം! ഹാ! ഞാൻ അതു് ശാശ്വതസമ്മാനമാക്കി മാററിയില്ലായിരുന്നുവെങ്കിൽ! ഈ ദാമ്പത്യജീവിതം ഇതിനെത്രയോ മുമ്പേ അവസാനിക്കുമായിരുന്നു. എൻെറ മററുള്ള കുട്ടികളെയും എൻെറകൂടെ താമസിപ്പിക്കുന്നതു് എനിക്കിഷ്ടമല്ല. പക്ഷേ, എൻെറ ഗോപകുമാർ അവിടത്തെ... അവിടത്തെ... (പരവശയായി നോക്കുന്നു.)

എം. എൽ. സി: ഇതേവരെ സംരക്ഷിച്ചതുപോലെ ഗോപകുമാരൻെറ ഭാവിശ്രേയസ്സും സംരക്ഷിക്കേണ്ടതു് എൻെറ ചുമതലയാണു്, എനിക്കറിയാം.

വിലാസിനി: അതവിടന്നു് നിസ്വാർത്ഥമായി ചെയ്യുമെന്നും എനിക്കറിയാം.

എം. എൽ. സി: അതുകൊണ്ടുതന്നെയാണു്, ആ സൈരിണിയുടെ കരവലയത്തിൽനിന്നു് അവനെ മോചിപ്പിക്കുവാൻ ഞാൻ അത്യദ്ധ്വാനം ചെയ്യുന്നതു്.

വിലാസിനി: രാഗിണിയെക്കൂടാതെ ജീവിപ്പാൻ സാദ്ധ്യമല്ലെന്നു് അവൻ എന്നോടു തുറന്നുപറഞ്ഞു. അവർതമ്മിൽ അത്രവളരെ അടുത്തുപോയി.

എം. എൽ. സി: ആ അഭിസാരികയുടെ നൃത്തഗാനവി ശേഷത്തിൽ അവൻ വിലയംപ്രാപിച്ചുപോയി. എ ങ്കിലും ഞാൻ അവനെ രക്ഷിക്കുകതന്നെ ചെയ്യും.

വിലാസിനി: ഗോപകുമാരൻ സാഹസബുദ്ധിയാണ്. അ വിടത്തെ സമശാന്തത അല്പംപോലും അവനു ലഭിച്ചി ട്ടില്ല.

എം. എൽ. സി: വിലാസിനി! എന്നെ ഉപേക്ഷിച്ച ഭാ ര്യയും സന്താനങ്ങളും എന്നെ വിമഥിക്കുന്നില്ല. പക്ഷേ, എന്റെ ഗോപകുമാർ! വിലാസിനി! വിലാസിനി! നിവൃത്തിയില്ലാതെവരുന്ന ഘട്ടത്തിൽ ഗോപകുമാര നും രാഗിണിയുമായുള്ള രക്തബന്ധത്തെപ്പററിതന്നെ പ്പറയും. അതറിയുമ്പോൾ അവരറിയാതെ അകന്നു കൊള്ളും. ദക്ഷിണോത്തരധ്രുവങ്ങളിലേയ്ക്കു് അകന്നു മാറിക്കൊള്ളും. എന്താ?

വിലാസിനി: അതും ഈ നാക്കുകൊണ്ടു പറയണമോ?

എം. എൽ. സി: വേണ്ടാ. പ്രയാസമെന്നു തോന്നുന്നവെ ങ്കിൽ ഈ നാക്കു് അതിനും വളയും.

വിലാസിനി: ഈശ്വരാ! (ചെവിയോർത്തു്) അതാ ആ ചുവ ടുവയ്പു് കേൾക്കുന്നില്ലേ.

എം. എൽ. സി: ആരോ നടക്കുകയാണെന്നു തോന്നുന്നു.

വിലാസിനി: അതേ! അപശപ്തനായ അവിടത്തെ സുഹൃ ത്തിന്റെ.

എം. എൽ. സി: മി. രാജശേഖരന്റെയോ? എപ്പോഴും മുകളിൽ വിചാരമഗ്നനായി കഴിയുകയാണ്, അല്ലേ. എന്തു ചെയ്യും?

വിലാസിനി: ഇടയ്ക്കിടെ താഴെ വരും. ഈ അകത്തോ ഹാളിൽ നടക്കും. വല്ലവരുമുണ്ടെങ്കിൽ മുകളിൽ പോയി അങ്ങിനെ നടന്നുകൊള്ളും. ഈ നിർഭാഗ്യത്തിന്നു സാക്ഷിനില്ക്കുവാനായിരുന്നു ഈ ദാമ്പത്യം ഈവിധം ഞാൻ ബലികഴിച്ചത്......എന്റെ വിധി......ഈശ്വരാ!......നാളെ അവിടന്ന് ഈ നാട്ടിലെ ഉയൎന്ന ഉദ്യോഗസ്ഥനാകുമ്പോൾ ഈ കാരുണ്യവും സ്നേഹവും......

എം. എൽ. സി: അണുമാത്രവും കുറയാൻ പോകുന്നില്ല. എങ്കിലും നാളത്തന്നെ നിയമനം നടക്കുമെന്ന് വിലാസിനി എങ്ങിനെ അറിഞ്ഞു?

വിലാസിനി: ഈ പട്ടണത്തിലെ പിച്ചക്കാരോടു ചോദിക്കണം. ഭാഗ്യവാനായ അവിടത്തേപ്പറ്റി ഒരു വാചകം അവക്കും പറയാൻ കാണും. പിന്നെ അവിടത്തെ അഭ്യുദയത്തിനുവേണ്ടി പ്രാൎത്ഥിക്കുന്ന ഞാൻ ഇതൊന്നും അറിയാതിരിക്കുന്നതെങ്ങിനെ?

എം. എൽ. സി: എനിക്കും ഇത്തവണ വിശ്വാസമായിരിക്കുകയാണ്.

വിലാസിനി: സേവിച്ചവരെ പുറംകാലുകൊണ്ട് തള്ളുന്നത് ഭംഗിയല്ലല്ലോ. അവിടത്തെ ഭാഗ്യത്തിൽ ...

എം. എൽ. സി: ഈ പട്ടണവാസികൾ മാത്രമല്ല, ഈ രാജ്യവാസികൾ എത്ര എത്ര ഉദ്യോഗത്തിൽ ഇതിനകം എടുത്തുവച്ചു. അവരുടെ വിഭാവനകൾ രൂപം കൊള്ളുന്ന മുഹൂൎത്തം നാളെയാണ്, വിലാസിനി!

വിലാസിനി: വെറും വിഭാവനയല്ല. അവരുടെ ആത്മാർത്ഥമായ ആഗ്രഹം......പക്ഷേ അവിടത്തെ ഭാഗത്തിൽ...

എം. എൽ. സി: ആ ധിക്കാരി നാളെമുഴുവൻ പശ്ചാത്തപിക്കും. അവൾ പശ്ചാത്തപിച്ചു മരിക്കട്ടെ. എന്നെ ഉപേക്ഷിച്ചതിനെ ഞാൻ തിരിയെപ്പോയി വിളിക്കുകയില്ല.

വിലാസിനി: എന്തെല്ലാം ഇപ്പോൾ പറയും. അങ്ങയുടെ ഭാഗ്യത്തിൽ...

എം: എൽ. സി: വിലാസിനി! രാഗിണിയുടെ സാന്നിദ്ധ്യംമാത്രം ഈ സൗഭാഗ്യസങ്കീർത്തനത്തിലെ അപശബ്ദമായി നില്ക്കുന്നു. കേട്ടോ, വിലാസിനി! ഇവിടെ ആ കാൽ കുത്തുവാൻ സൗകര്യം കൊടുക്കരുത്. അത്രമാത്രം, ഇപ്പോൾ......

വിലാസിനി: ഇനി ഈ പടിക്കകത്ത് അവളുടെ നിഴൽപോലും വീഴുകയില്ല......എങ്കിലും അവിടത്തെ ഭാഗ്യത്തിൽ......

എം. എൽ. സി: എന്റെ വിലാസിനിയെ ഞാൻ എന്റെ കൂടെത്തന്നെ താമസിപ്പിക്കും......മി. രാജശേഖരനെ നാളെക്കണ്ടുകൊള്ളാം. ആ സൈരന്ധ്രി എന്നെക്കാത്തുനില്ക്കുകയായിരിക്കും. ഇന്ന് അവൾക്ക് അന്ത്യശാസനം നല്കണം. എന്നാൽ ഞാൻ ഇറങ്ങട്ടെ.

(സാർത്ഥഗർഭമായി കടാക്ഷിച്ചു മറയുന്നു)

[വിലാസിനി എം. എൽ. സി. യെ പരവശയായി നോക്കി നില്ക്കുന്നു.

മുകളിലത്തെ നിലയിൽനിന്നും രാജശേഖരൻ കോവണി ഇറങ്ങി വരുന്നു. തിരിഞ്ഞുനോക്കുന്നു. വീണ്ടും, എം. എൽ. സി. പോയ വഴി നോക്കിനില്ക്കുന്നു. രാജശേഖരൻ അകത്തെ മുറിയുടെ വാതിൽ തുറന്നു പുറത്തേക്കു വരുന്നു. അങ്ങോട്ടും ഇങ്ങോട്ടും നടക്കുന്നു. വിലാസിനി കണ്ടഭാവം വയ്ക്കാതെ നിന്നിടത്തുതന്നെ നില്ക്കുന്നു. രാജശേഖരൻ കസേരയിൽ ഇരിക്കുന്നു.]

വിലാസിനി: (തിരിഞ്ഞു ധിക്കാരമായി) ഇന്നെന്താ, പുറത്തേക്കിറങ്ങാൻ ഭാവിക്കയായിരിക്കും. സന്ധ്യകഴിഞ്ഞല്ലോ.

രാജശേഖരൻ: ഇതു കേട്ടാൽ ഞാൻ എന്നും പുറത്തേക്കിറങ്ങാറുണ്ടെന്നു തോന്നുന്നല്ലോ.

വിലാസിനി: അതു് ഇനി അടുത്ത ജന്മത്തിലാവാം.

രാജശേഖരൻ: എന്റെ ജീവിതവും ജന്മവും എല്ലാം അന്നു് നീ അവസാനിപ്പിച്ചു.

വിലാസിനി: ഞാനോ? അന്നു് എന്റെ ജന്മം അവിടന്നു് അവസാനിപ്പിച്ചു എന്നു പറയുന്നതായിരിക്കും കൂടുതൽ ശരി.

രാജശേഖരൻ: കഴിഞ്ഞവൎഷം ഈ സമയത്തു് ഈ വീട്ടിന്റെ സ്ഥിതി എന്തായിരുന്നു? ഈ എന്റെ സ്ഥിതി എന്തായിരുന്നു?

വിലാസിനി: ഇവിടെ ദാരിദ്ര്യത്തിന്റെ കൂത്തരങ്ങു്. ഞാനും എന്റെ കുട്ടികളും നിത്യദാരിദ്ര്യത്തിൽ, നിങ്ങൾ ജയിലിൽ. ഇതു വല്ലതും അറിഞ്ഞോ? അറിയണോ?

രാജശേഖരൻ: ഞാൻ പിടിച്ചിടത്തു് ഉറച്ചുനിന്നിരുന്നു വെങ്കിൽ അതിന്റെ വിജയത്തിൽ എനിക്കും ചരിതാൎത്ഥനാകാമായിരുന്നു.

വിലാസിനി: നിങ്ങളുടെ പ്രസ്ഥാനം ജയിക്കുക; എന്റെ ഇളയ കുട്ടിയുടെ ഷഷ്ടിപൂൎത്തി ആഘോഷിക്കുമ്പോഴേ!

രാജശേഖരൻ: ഇതു പറഞ്ഞല്ലേ നീ എന്റെ മനസ്സിനെ ദുൎബ്ബലപ്പെടുത്തിയതു്? ഈ ദേശവാസികൾ മുഴുവൻ എന്നെ വിശ്വസിച്ചു. ഈ രാജ്യവാസികൾ മുഴുവൻ എന്നെ വിശ്വസിച്ചു. ഇന്നും ഇരുമ്പഴികൾക്കുള്ളിൽ കിടക്കുന്ന എന്റെ സഹപ്രവൎത്തകന്മാർ അചഞ്ചലമായി എന്നെ വിശ്വസിച്ചു. പക്ഷേ, നീ വെറും ഒരു സ്ത്രീയായിരുന്നു.

വിലാസിനി: സ്ത്രീയായി ഞാൻ ജനിച്ചു. സ്ത്രീയായി ഞാൻ ജീവിച്ചു. അതുപോലെതന്നെ മരിക്കുകയും ചെയ്തുകൊള്ളാം.

രാജശേഖരൻ: ഞാൻ മനുഷ്യനല്ലാതെയും മരിച്ചുകൊള്ളാം.

വിലാസിനി: നിങ്ങളുടെ അരുമസന്താനങ്ങളോ?

രാജശേഖരൻ: രാജശേഖരന്റെ മക്കൾ എന്ന പേരു പറഞ്ഞു തെരുവുനീളെ നടന്നാലും അതിനൊരഭിമാനമുണ്ടായിരുന്നു.

വിലാസിനി: ഇന്നല്ലെങ്കിൽ നാളെ, അതുപോലെ അവർ നടക്കാതെ നിവൃത്തിയില്ല.

രാജശേഖരൻ: അന്നവരെ വിളിച്ചിരുത്തി സല്ക്കരിക്കു വാൻ തയ്യാറായിരുന്ന പൊതുജനങ്ങൾ ഇന്നവരെ കല്ലെറിഞ്ഞു കൊല്ലും.

വിലാസിനി: അതിനാണല്ലോ അവൾക്കു പിതൃസ്ഥാനം വഹിച്ചതു്. ഇപ്പോൾ തൃപ്തിയായല്ലോ.

രാജശേഖരൻ: എനിക്കു് എന്നേ തൃപ്തിയായി. അല്ലെങ്കിൽ ഞാൻ ഞാനല്ലാതാകയില്ലായിരുന്നല്ലോ.

വിലാസിനി: ഇതിൽക്കൂടുതൽ എന്തു സമ്പാദ്യം അവൾക്കു കൊടുക്കുവാൻ കഴിയും? നിത്യദാരിദ്ര്യമോ പോവട്ടെ, ഏഴു തലമുറക്കും തീർക്കുവാൻ കഴിയാത്ത അവമാനം.

രാജശേഖരൻ: ഏഴല്ല, ഏഴുപതു ജന്മം.

വിലാസിനി: നിങ്ങളാണു് മാതൃകാഭർത്താവു്, ആദർശവാനായ പിതാവു്, അനുകരണീയനായ രാഷ്ട്രീയനേതാവു്. ഈശ്വരാ!

രാജശേഖരൻ: വിലാസിനി! ഓരോ ഘട്ടത്തിനും സാക്ഷിനിന്ന നീതന്നെ ഈ യോഗ്യതാപത്രം എഴുതണം. എൻെറ വിവാഹംമുതൽ ഈ കഴിഞ്ഞ ഇരുപത്തിമൂന്നു കൊല്ലത്തെ ചരിത്രം ഓർമ്മിക്കുവാൻ ശക്തിയുണ്ടെങ്കിൽ നീ ഒന്നു് ഓർമ്മിച്ചുനോക്കു. വേണ്ടാ! ഈ കഴിഞ്ഞ നാലു വർഷത്തെ സംഭവബഹുലമായ ചരിത്രത്തിലെ ഓരോ രംഗവും...

വിലാസിനി: എല്ലാററിനും എന്നെ സാക്ഷിയാക്കിയിട്ടുണ്ടോ?

രാജശേഖരൻ: ഓർമ്മിച്ചുനോക്കു. എല്ലാ ജീവിതസംഭവ ങ്ങൾക്കും.

വിലാസിനി: മതി! മതി! ഹരിശ്ചന്ദ്രനാവണ്ടാ.

രാജശേഖരൻ: അന്ന്, ഉദ്യോഗം ഒരു കയ്യിലും ഇരുമ്പു ചങ്ങല മറേറക്കയ്യിലും ഇരുന്ന ആ കാലം. നിനക്കു വേണ്ടി, നിൻെറ സന്താനങ്ങൾക്കുവേണ്ടി, എൻെറ സഹപ്രവർത്തകന്മാരെ ചതിക്കുവാൻ, രാജ്യത്തെ ഒററിക്കൊടുക്കുവാൻ ഞാൻ സന്നദ്ധനായ ഓരോ നിമേഷവും നീ ഓർക്കുന്നില്ലേ? അന്ന് ആത്മഹലട്ടത്തിൽ ആയിരുന്നുവെങ്കിൽ, പിൽക്കാലസംഭവങ്ങളുടെ ഉൽക്കടപ്രവാഹത്തിൽ എൻെറ കളങ്കം മാഞ്ഞുപോകുമായിരുന്നു. പക്ഷേ, അന്നു വിലാസിനിക്ക്, പേരും പെരുമയും, പിൽക്കാലത്തുണ്ടാവുന്ന അധികാരപ്രതാപവും മതിയായിരുന്നു. അന്നു നിന്നെ മോഹിപ്പിച്ച മധുരസ്വപ്നങ്ങളിൽ നീ എന്നേയും ആകൃഷ്ടനാക്കി.

വിലാസിനി: അതേ, അന്നതു ശരിയായിരുന്നു.

രാജശേഖരൻ: പിന്നെ എന്നാണതു തെററായത്. ഒരു ദേശീയപ്രവർത്തകനെന്ന നിലയിൽ ജയിൽജീവിതത്തിൻെറ സകല യാതനകളും അനുഭവിച്ചു. അന്നും നിൻേറയും സന്താനങ്ങളുടേയും സുഖമായിരുന്നു എൻെറ ചിന്തകളെ മഥിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നത്.

വിലാസിനി: ഞങ്ങളെ ഈ പട്ടണവാസികളും മററു ആരാധകന്മാരും സംരക്ഷിക്കുമെന്നല്ലേ എന്നെ വിശ്വസിപ്പിച്ചത്?

രാജശേഖരൻ: ഞാൻ വിശ്വസിപ്പിച്ചില്ല. നീ എങ്ങിനെയോ വിശ്വസിച്ചു.

വിലാസിനി: ആ മഹാമനസ്കന്റെ ഔദാര്യം ഞങ്ങളെ രക്ഷിച്ചു. അല്ലെങ്കിൽ...

രാജശേഖരൻ: മി. ഗംഗാധരന്റെ ഔദാര്യം. അദ്ദേഹം അതിനൊരുവിധത്തിൽ ബാദ്ധ്യസ്ഥനുമാണു്. ആലോചിച്ചുനോക്കു, വിലാസിനി!

വിലാസിനി: (അസ്വസ്ഥയായി) അതു ഞാനെങ്ങിനെയറിയും.

രാജശേഖരൻ: അദ്ദേഹം എന്റെമാത്രം സുഹൃത്തെന്ന നിലയിലുള്ള ബാദ്ധ്യസ്ഥതയല്ല. ഓർമ്മിച്ചുനോക്കു. അന്നത്തെ ജനകീയപ്രസ്ഥാനത്തെ നിർമ്മൂലനാശം ചെയ്യാൻ ശക്തമായ ഒരു ഖഡ്ഗമായി അദ്ദേഹം രൂപാന്തരപ്പെട്ടു. രാജ്യസ്നേഹികളെ ജീവനോടെ കുഴിച്ചുമൂടുവാൻ കാപ്പുകെട്ടി ഇറങ്ങിയ രാജ്യദ്രോഹിയായി അദ്ദേഹം രൂപാന്തരപ്പെട്ടു. ആ പാതകത്തിനു ലഘുവായ ഒരു പരിഹാരം ആവശ്യമായിരുന്നു. അതു നിന്നോടും കുഞ്ഞുങ്ങളോടും കാണിച്ച ഔദാര്യം.

വിലാസിനി: കൃതഘ്നത! കൃതഘ്നത!

രാജശേഖരൻ: കൃതഘ്നതയായതു നീയും അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഉപകരണമായ നിമിഷംമുതൽ! വിലാസിനി! നീ എന്നെ ഭ്രാന്തുപിടിപ്പിക്കാതെ.

വിലാസിനി: ഭ്രാന്തു പിടിച്ചു് ഈ നാട്ടനീളെ നടന്നാലേ പാപം തീരുകയുള്ളു.

രാജശേഖരൻ: പാപപരിഹാരത്തിനല്ല; ലോകത്തിന് ഒരു സാധനപാഠമാകുന്നതിന്. കഷ്ടം! അത്യന്തരഹസ്യമായി നടത്തിയ സന്ദർശനങ്ങൾ! മി. ഗംഗാധരൻ പാൽക്കട്ടിക്കകത്തു കാകോളമാണടച്ചുവച്ചിരുന്നതെന്നു ഞാൻ അന്നേ അറിയേണ്ടതായിരുന്നു. അന്ന് അദ്ദേഹം എന്നെ കാണിച്ചതു്, വിലാസിനിയുടെ കയ്യടയിലുള്ള എഴുത്തു്. നിന്നേയും കുട്ടികളേയും ഓർത്തു് അദ്ദേഹം പറയുന്നതു് അതുപടി കേൾക്കണമെന്ന നിൻെറ അത്ഥന! കാപട്യത്തിൻെറ നിഴലെന്നപോലെ ഞാൻ അന്നു ജയിൽമുറിയിലേയ്ക്കു തിരിയെ പോന്നു. അന്നു ഞാൻ എൻെറ സുഹൃത്തുക്കൾക്കു് അചഞ്ചലമായ ആദർശത്തിൻെറ അത്ഭുതവിഗ്രഹമായിരുന്നു.

വിലാസിനി: അതുകൊണ്ടാണോ ഇതെല്ലാം സംഭവിച്ചതു്?

രാജശേഖരൻ: അടുത്ത ദിവസവും അതേസമയത്തുള്ള സന്ദർശനം—രഹസ്യസന്ദർശനം. ക്ഷമാപണവാചകവുമായി. അതു് വായിച്ചപ്പോൾ എൻെറ ഇടനെഞ്ചിലൂടെ പാഞ്ഞ ഇടിമിന്നൽ. ഇന്നും അതു നിന്നിട്ടില്ല. എന്നെ ഒററിക്കൊടുക്കുവാൻ ഞാൻ പേന കയ്യിലെടുത്തു് ഒപ്പുവെച്ചു. ഉയന്ന ഉദ്യോഗത്തിൻെറ മോഹനപ്രഭയിൽ മയങ്ങി എൻെറ ഭാവിജീവിതവിധിക്കു ഞാൻ ഒപ്പുവെച്ചു. ഞാൻ ജയിൽമുറിയിലേയ്ക്കു പോന്നു. അതിനെത്തുടന്നു മൂന്നു രാത്രികൾ... വഞ്ചനയുടെ, അപമാനത്തിൻെറ ഉടലെടുത്ത സത്വമായി ഞാൻ മൂന്നു രാത്രികൾ ആ ഏകാന്തതയിൽ കഴിച്ചു.

എന്നോടൊന്നിച്ച ബന്ധനത്തിലാക്കി; എന്നോടൊന്നിച്ചു് ഒരേ മുറിയിൽ കഴിഞ്ഞുകൂടിയ എൻെറ സുഹൃത്തിനോടുപോലും ഒരക്ഷരം ഇതേപ്പററി പറയാതെ വിമോചനദിവസം കാത്തു് ഒരു ഭയങ്കരഘാതകനെപ്പോലെ ഞാൻ നിമിഷങ്ങൾ എണ്ണിയെണ്ണിക്കഴിച്ചു. അപ്പോഴും സംശയലേശംകൂടാതെ, ഉറച്ച വിശ്വാസത്തോടെ, വദ്ധമാനമായ ആദരവോടെ എൻെറ സുഹൃത്തുക്കൾ എന്നോടു പെരുമാറിവന്നു. എൻെറ ജീവിതത്തിൻെറ അന്ത്യനിമേഷങ്ങളായിരുന്നു അവ.. ഭിന്നവികാരങ്ങളുടെ അഭിഘട്ടനത്തിന്നു് അനുഭവസാക്ഷ്യംവഹിച്ച അന്നത്തെ നിമേഷങ്ങൾ! ആത്മാഭിമാനത്തിൻെറ ഉറവുപോലും വററി വരണ്ടുപോയ ആ നിമേഷങ്ങൾ! ജീവരക്തം തുള്ളിത്തുള്ളിയായി വാർന്നൊഴുകിയ ആ നിമേഷങ്ങൾ!! ആ അതിവേദനയിൽ ഞെരിഞ്ഞുപുളഞ്ഞു തളരുമ്പോഴും എന്നെ അറിയുന്ന ലോകത്തിലെ വ്യക്തികളുടെ, എന്നെ അറിഞ്ഞുമറിയാതേയും ആദരിക്കുന്ന സൌഹൃദലോകത്തിലെ ബഹുശതം വ്യക്തികളുടെ രൂപങ്ങൾ! അയ്യോ! സ്ത്രീയുടെ സ്വാധീനശക്തി! സ്ത്രീ! സ്ത്രീ! നാകം പണിയുവാൻ ശക്തമായ കയ്യുകൊണ്ടു നരകം സൃഷ്ടിച്ച ക്രൂരമായി രസിക്കുന്ന സ്ത്രീ! പോയ്ക്കോളൂ, എൻെറ മുമ്പിൽനിന്നു്. എന്നെ ഭ്രാന്തനാക്കാതെ പോയ്ക്കോളൂ...

വിലാസിനി: അനുവാദമില്ലെങ്കിലും ഞാൻ പോകാൻ തന്നെ തീച്ചയാക്കിയിരിക്കയാണു്. ഇനിയെങ്കിലും

ജീവിതസുഖമെന്തെന്നറിഞ്ഞു ജീവിക്കണം. ആ മഹാമനസ്കന്റെ ദാസിയായി ജീവിക്കുന്നതാണു് ഇതിലും സുഖകരം.

രാജശേഖരൻ: ഗംഗാധരന്റെ ദാസിയായിത്തന്നെ നീ താമസിക്കണം.

വിലാസിനി: ഞാൻ ഒരു നിഴലിന്റെ പുറകെ, ഒരു സ്വപ്നത്തിന്റെ പിന്നാലെ ഇത്രയുംനാൾ നടന്നു; എന്റെ യൗവനവും സൗന്ദര്യവും ആ സ്വപ്നം യഥാർത്ഥമെന്നു വിശ്വസിച്ചു ഞാൻ ബലികഴിച്ചു.

രാജശേഖരൻ: ഇനി ഈ ജയം അതിനു തടസ്സമായി നില്ക്കുകയില്ല; തീർച്ച! തീർച്ച! ഞാൻ എന്നേ മരിച്ചുകഴിഞ്ഞു.

വിലാസിനി: സമാധാനമായി എനിക്കു മരിക്കണം. അതിനു ഞാൻ അദ്ദേഹത്തെ ശുശ്രൂഷിക്കണം.

രാജശേഖരൻ: അങ്ങിനെ ഓരോ പാശവും അറുത്തു് അറുത്തു് ദൂരേ എറിയണം. ഇനി ഈ ശരീരം! ഹാ! ഈശ്വരാ! എങ്കിലും ഗോപകുമാർ! രാഗിണി! എന്റെ ഈശ്വരാ! ക്ഷമിക്കണം! ക്ഷമിക്കണം!

വിലാസിനി: എല്ലാററിനും അനുഭവസാക്ഷിത്വം ഉണ്ടെന്നല്ലേ പറഞ്ഞതു്. ഗോപകുമാർ! രാഗിണി... സഹോദരൻ സഹോദരിയെ വിവാഹം... ഇനി മരിച്ചുകളയു...

[ഗോപകുമാരൻ മദ്യപിച്ചു പ്രവേശിക്കുന്നു. കാൽ വഴുതിപ്പോകുന്നു.]

ഗോപകുമാർ: രാഗിണി! വരു, വരു! പോകാം,

(അല്പം ബോധത്തോടെ ചുറ്റും നോക്കി.)

അമ്മേ! എന്റെ... രാഗിണി എവിടെ? ഛേ! രാഗിണി! ആ നല്ല സാരി ഉടുക്കു... സിനിമാ!... (ആടി ആടി നില്ക്കുന്നു.)

വിലാസിനി: ഗോപകുമാർ ഈ രൂപത്തിൽ ഇവിടെ വരരുതെന്നു ഞാൻ പറഞ്ഞിട്ടില്ലേ. വല്ലവരും കണ്ടാലെന്തു പറയും?

[രാജശേഖരൻ ചിന്താമഗ്നനായി നില്ക്കുന്നു.]

ഗോപകുമാർ: അമ്മേ! അവൾ എവിടെ?

വിലാസിനി: എം. എൽ. സി. അദ്ദേഹത്തിന്റെ വീട്ടിലേക്കു പോയി.

ഗോപകുമാർ: ഫെങ്ങോട്ട്...! ആ കാളസർപ്പത്തിന്റെ അടുക്കലേക്കോ? എന്റെ അച്ഛനെ ചതിച്ച കാകോടകന്റെ വീട്ടിലേക്കോ? (രൂക്ഷമായി നോക്കുന്നു.)

വിലാസിനി: ഗോപകുമാർ! ആ ഗണികയുമായുള്ള ബന്ധം ഇന്നു വിടുർത്തുകൊള്ളണം. അല്ലാതെ ഈ പടിക്കകത്തു കയററുത്...

ഗോപകുമാർ: എന്ത്? എനിക്കിഷ്ടമുള്ളവരെ ഞാൻ കൂടെ കൊണ്ടുനടക്കും. എന്തു പറഞ്ഞു?

വിലാസിനി: (അടുത്തുചെന്നു കരം പിടിച്ച്) കുഞ്ഞേ! നിന്റെ ഭാവിയെ ഓർത്ത് നീ ആ ബന്ധം പുലർത്തരുത്. അവൾ തേവിടിശ്ശി..., തേവിടിശ്ശി...

ഗോപകുമാർ: തേവിടിശ്ശി! തേവിടിശ്ശി! ആരാണ്? (കൈ കുതറി) തേവിടിശ്ശി... ഹാ! ഹാ! ഹാ! (എന്ന് ഓടി മറയുന്നു.)

[രാജശേഖരനും വിലാസിനിയും അസ്വചൈതന്യരായി നില്ക്കുന്നു.]

[കർട്ടൻ]

അങ്കം രണ്ടു്.

(സമയം: അടുത്ത ദിവസത്തെ സായംസന്ധ്യ)

[രംഗം: എം. എൽ. സി. യുടെ ഗൃഹം. മുകളിലത്തെ മുറിയിലെ വിശാലമായ ഹാൾ. കസേരകൾ. മേശ. എം. എൽ. സി. തലേനാളിലേതിലും ക്ഷീണിതനായിരിക്കുന്നു. സമീപം കസേരയിൽ രാജശേഖരൻ ഇരിക്കുന്നു. ചിന്താക്ലാന്തമായ മുഖം.]

രാജശേഖരൻ: അങ്ങിനെ അവസാനത്തെ പ്രതീക്ഷയും ശിഥിലമായി, അല്ലേ?

എം. എൽ. സി: എന്നു നിങ്ങളോടു് ആരു പറഞ്ഞു?

രാജശേഖരൻ: വേറെ ആളിനെ നിയമിച്ചു എന്നാണല്ലോ ഇന്നു കേട്ടതു്.

എം. എൽ. സി: വെറും കേൾവികളെ അടിസ്ഥാനമാക്കി എൻെറ പരിപാടികൾ ഭേദപ്പെടുത്താറില്ല.

രാജശേഖരൻ: ഇതിനുമുമ്പു കേട്ടതെല്ലാം ശരിയായി. അതുകൊണ്ടു് ഇതും ശരിയായിരിക്കുമെന്നു ഞാൻ വിശ്വസിച്ചു.

എം. എൽ. സി: പക്ഷേ, നിങ്ങളെ നിരാശപ്പെടുത്തിയതുപോലെ എന്നോടു പെരുമാറുവാൻ ധൈര്യപ്പെടുകയില്ല.

രാജശേഖരൻ: എന്നെ ചതിച്ചു എന്നു പറയുന്നതായിരിക്കും കൂടുതൽ ശരി.

എം. എൽ. സി: വിതയ്ക്കാത്തതു കൊയ്യുവാൻ ആഗ്രഹിക്കരുതു്.

രാജശേഖരൻ: അപ്പോൾ ഞാൻ വിതച്ചതു ചതിയുടെ വിത്തുകൾ. നിങ്ങൾ വിതച്ചതോ?

എം. എൽ. സി: ഞാൻ വിതച്ച സത്യംതന്നെ ഞാൻ കൊയ്തെടുക്കും.

രാജശേഖരൻ: നിങ്ങൾ വിതച്ച വൻചതി നിങ്ങൾ കൊയ്തെടുക്കാതിരിക്കട്ടെ.

എം. എൽ. സി: ഞാൻ നിങ്ങളോടു് എന്തു ചതിവാണു് കാണിച്ചതു്?

രാജശേഖരൻ: നിങ്ങൾ മറെറന്തു കാണിച്ചിട്ടുണ്ടു്; എന്നോടും, എന്നെസ്സംബന്ധിച്ചവരോടും, ഈ രാജ്യത്തോടും നിങ്ങൾ മറെറന്തു കാണിച്ചിട്ടുണ്ടു്?

എം. എൽ. സി: ജയിലിലെ ഇരുളിൽനിന്നും, വെളിച്ചത്തിൻെറ വാതിൽ തുറന്നുതന്നതു് ചതിവായിപ്പോയി.

രാജശേഖരൻ: വാതിൽ തുറപ്പിച്ചു. നിങ്ങൾ എനിക്കുവേണ്ടി നരകത്തിൻെറ വാതിലാണു് തുറപ്പിച്ചതു്.

എം. എൽ. സി: ഇതാണു് കൃതഘ്നത.

രാജശേഖരൻ: അന്നുമുതൽ എൻെറ ചുററും പരന്നുവ്യാപിച്ച ഇരുൾ: ഈശ്വരാ! ആ ജയിൽമുറിയിലെ മങ്ങിയ വെളിച്ചം. അതിൻെറ മുമ്പിൽവച്ചു മരിച്ചിരുന്നുവെങ്കിൽ!

എം. എൽ. സി: ഇപ്പോഴും സ്വന്തധർമ്മദാരങ്ങളേക്കാൾ സ്വന്തകീർത്തിയെയാണു് നിങ്ങൾ കൂടുതൽ വിലമതിക്കുന്നതു്.

രാജശേഖരൻ: നിങ്ങളും എൻെറ ഭാര്യയും തമ്മിൽ നടത്തിയിട്ടുള്ള ഗൂഢാലോചനകൾ; കഷ്ടം!

എം. എൽ. സി: പട്ടിണിയും പരിവട്ടവുമായിക്കഴിഞ്ഞ നിങ്ങളുടെ കുടുംബത്തെ സംരക്ഷിക്കുവാൻ ഞാനല്ലല്ലോ ചുമതലപ്പെട്ടിരുന്നത്. മി. രാജശേഖരൻ, നിങ്ങൾ ഒരു ഭയങ്കര സ്വാത്ഥിയാണ്.

രാജശേഖരൻ: അതുകൊണ്ടാണ്, ഈ അപമാനഭാരം മുഴുവൻ ഞാൻതന്നെ ചുമക്കുന്നതും. കഷ്ടം! അന്നു നിങ്ങൾ കാണിച്ച വിലാസിനിയുടെ കത്തുകൾ! അതിലൊതുക്കിവച്ചിരുന്ന വ്യാജങ്ങൾ! അന്നത്തെ വാഗ്ദാനങ്ങൾ! എൻെറ ക്ഷമാപണക്കാര്യം ആരേയും അറിയിക്കയില്ലെന്ന ആവത്തനം. ജയിൽസൂപ്രണ്ടുപോലും അറിയുകയില്ലെന്ന ആവത്തനം.

എം. എൽ. സി: അങ്ങിനെയാണ്, എന്നെ ധരിപ്പിച്ചിരുന്നത്.

രാജശേഖരൻ: അങ്ങിനെ നിങ്ങളുടെ യജമാനൻ നിങ്ങളെ ധരിപ്പിച്ചിരുന്നു... ഞാൻ എല്ലാം മറക്കാൻ ശ്രമിക്കുകയാണ്, ഗംഗാധരൻ!

എം. എൽ. സി: ആ മറവിയിൽ നിങ്ങൾ ജയിച്ചിരുന്നുവെങ്കിൽ!...

രാജശേഖരൻ: അതേ; എല്ലാം മറക്കുവാൻ ശ്രമിക്കുന്നു: പക്ഷെ, എല്ലാം, എല്ലാം ഞാൻ ഓത്തുപോകുന്നു... ഞാൻ വിശ്വസിപ്പിച്ച എൻെറ സഹപ്രവത്തകർ! എന്നെ അറിഞ്ഞും അറിയാതെയും ആദരിച്ച ബഹുജനാംഗങ്ങൾ; ഞാൻ പരസ്യമായി വിളംബരംചെയ്തു,

അതിലും പാരമ്പര്യമായി ആരാധിച്ച എന്റെ ആദർശ
ങ്ങൾ! എല്ലാവരോടും എല്ലാററിനോടും ഞാൻ തെ
റ്റുചെയ്തു. മറക്കാം, അതെല്ലാം മറക്കാം. എന്നാൽ
അനന്തരപരമ്പരകളോടു ഞാൻ ചെയ്ത അപരാധം!
ഈശ്വരാ! (എഴുന്നേററു.)

എം. എൽ. സി: (എഴുന്നേററു്) വീണ്ടും നിങ്ങൾ സ്വന്ത
കീർത്തിയെത്തന്നെ വിലമതിക്കുന്നു.

രാജശേഖരൻ: കീർത്തി; കീർത്തി. എന്തു്? കീർത്തിയും ധ
നവും പ്രതാപവും എല്ലാം വിസ്മരിക്കപ്പെടും. എ
ന്നാൽ ഈ ലോകം...

എം. എൽ. സി: ഒരു നിമിഷംകൊണ്ടു മറക്കുന്ന ലോകം.
ഒരു നിമിഷനേരത്തെ സംഗതികൾ ഒന്നിച്ചു് ഒരുനി
മിഷം ഓർമിക്കുവാൻ ശക്തിയില്ലാത്ത ലോകം! ഛേ
യ്! അതിനെ ആരു വകവയ്ക്കുന്നു?

രാജശേഖരൻ: സൂക്ഷിച്ചു നോക്കു: ഈ കാണുന്ന നിശ്ശ
ബ്ദതയുടെ പിന്നിൽ ആർത്തേർത്തിത്തടംതല്ലുന്ന ഒരു
വൻകടൽ ഉണ്ടെന്നു നിങ്ങൾ അറിയുന്നില്ല.

എം. എൽ. സി: ഈ നിശ്ശബ്ദതയുടെ പിന്നിൽ ഇതി
ലും പ്രശാന്തമായ ഒരു കളിപ്പൊയ്കമാത്രമേ കാണുക
യുള്ളൂ.

രാജശേഖരൻ: എന്നു് ഹൃദയമില്ലാത്ത നിങ്ങൾക്കു
തോന്നും. എന്റെനേരെ തിരിയുന്ന ഓരോ ദൃഷ്ടി
യും, എന്നെ വിഷയമാക്കുന്ന സംഭാഷണത്തിലെ ഓ
രോ വാക്കും, എന്റെപേർ സ്മരിക്കുന്ന ഓരോ വിചാ
രവും, സ്നേഹിതാ എന്റെ ക്ഷമാപണത്തെത്തന്നെ

ചോദ്യംചെയ്യുന്ന ഓരോ ചലനം മാത്രമല്ലേ? അതു് ഞാൻ സഹിക്കാം; അതു ഞാൻ മറക്കാം. എന്നാൽ ഞാൻനിമിത്തമുണ്ടാക്കിയ ലജ്ജാവഹമായ പാരമ്പര്യം!

എം. എൽ. സി: (എഴുന്നേററു കൈപിടിച്ചു്) പാരമ്പര്യം! കളയണം പണത്തിനുമീതെ തലയുയർത്തുവാൻ കഴിയാത്ത പാരമ്പര്യം......രാജശേഖരൻ ഇത്ര ശുദ്ധനായിപ്പോയല്ലോ.

രാജശേഖരൻ: കീർത്തിയും ധനവും പ്രതാപവും എല്ലാം വിസ്മരിക്കപ്പെടും. അഥവാ, അവയെല്ലാം കാലകല്ലോലത്തിൽ അടിഞ്ഞു താണുപോകും. എന്നാൽ നാം സൃഷ്ടിക്കുന്ന പാരമ്പര്യം, അതു് വിസ്മരിക്കപ്പെടുകയില്ല; അസ്തമിതമാവുകയുമില്ല. കാലം ചെല്ലുംതോറും അതിൻെറ ശക്തി വളൎന്നുകൊണ്ടുതന്നെയിരിക്കും.

എം. എൽ. സി: ജീവിക്കണം. എവ്വിധവും സുഖമായി ജീവിക്കണം; പ്രതാപമായി ജീവിക്കണം: അതുപോലെ മരിക്കണം: മരണാനന്തരം ഉള്ളവരെപ്പററി എന്തോൎക്കുവാനാണു്.

രാജശേഖരൻ: അതാണു്, എന്നോടും, എന്നോടു്സംബന്ധിച്ചവരോടും, ഈ രാജ്യത്തോടും നിങ്ങൾ വൻചതി കാണിച്ചു എന്നു ഞാൻ പറയുന്നതു്.

എം. എൽ. സി: ആ പഴയ പല്ലവി എനിക്കു മനസ്സിലാവുന്നില്ല.

രാജശേഖരൻ: നിങ്ങൾ നിങ്ങളുടെ യജമാനൻെറ പ്രീതിക്കുവേണ്ടി, നിങ്ങളുടെ കുടുംബത്തിൻെറ, സമുദാ-

യത്തിന്റെ, വേണ്ട നിങ്ങളുടെ പിതാവിന്റെതന്നെ പാരമ്പര്യം നിങ്ങൾ നശിപ്പിച്ചു. എല്ലാം ഇന്നു ലഭിച്ചിരിക്കുന്ന പ്രാതിനിധ്യഭാവത്തിന്റെ തണലിൽനിന്നുകൊണ്ടു്: പക്ഷേ, എല്ലാം എന്തിനു്? ഒരു ഉദ്യോഗത്തിനുവേണ്ടി; വെറും ഒരു ഉദ്യോഗത്തിനുവേണ്ടി.

എം. എൽ. സി: ഉപജീവിക്കുണ്ടേ?

രാജശേഖരൻ: അതിനു് എന്നേയും നിങ്ങൾ ആയുധമാക്കി രൂപാന്തരപ്പെടുത്തി. ഇക്കഴിഞ്ഞ മുപ്പതുവർഷത്തെ പരിചയം, സ്നേഹം ഇതെല്ലാം എന്റെ ആത്മമിത്രം സ്വന്ത ഉൽക്കർഷത്തിനുവേണ്ടി ബലികഴിച്ചു. ഒരു മഹനീയപാരമ്പര്യത്തെ നിർമ്മൂലനാശം ചെയ്യുവാൻ എന്റെ ആത്മമിത്രം എന്നെ ഒരായുധമായി പ്രയോഗിച്ചു. അതാണു് നിങ്ങൾ ചെയ്ത വൻചതി: വഞ്ചന: കൃതഘ്നത.

എം. എൽ. സി: നിങ്ങളുടെ ഭാര്യയെ പിന്നേയും നിങ്ങൾ വിസ്മരിക്കുകയാണു്.

രാജശേഖരൻ: അവിടെയും നിങ്ങൾ എന്നെ വഞ്ചിച്ചു. ഇക്കാലമത്രയും എന്റെ ഭാര്യ എന്നുതന്നെ ഞാൻ വിശ്വസിച്ചു ജീവിച്ചു. പക്ഷേ വിലാസിനിയും നിങ്ങളും ഒന്നുചേർന്നപ്പോൾ......

എം. എൽ. സി: (കൈവിട്ടു്) മതി മതി. ആ മഹതിയും ഞാനും അവിശ്വാസികൾ: വഞ്ചകർ: കൃതഘ്നർ: സമ്മതിച്ചു. നിങ്ങളോ? അവരോടു് ഹരിശ്ചന്ദ്രനെപ്പോലെ പെരുമാറുകയും ചെയ്തു.

രാജശേഖരൻ: എന്നുതന്നെയാണ് എൻെറ വിശ്വാസം.

എം. എൽ. സി: ശരി എല്ലാം മറക്കുവാൻ പരിശീലിക്കയാണല്ലോ. ആ മറവിൽ നിങ്ങൾ ജയിച്ചു എങ്കിൽ!

രാജശേഖരൻ: ഇല്ല, ഞാൻ ഭ്രാന്തനാകും. നിങ്ങൾ എല്ലാവരും കൂടിച്ചേർന്ന് എന്നെ ഭ്രാന്തനാക്കും: എൻെറ തെററുകൾ എല്ലാം അറിയുന്ന ലോകം നിങ്ങളോടു ചേർന്ന് എന്നെ ഭ്രാന്തനാക്കും.

എം. എൽ. സി: അതല്ലേ, ഇതിൽഭേദം. നിങ്ങൾ ഇന്ന് ആ രാഗിണിയെ അറിയുകയില്ലായിരിക്കും.

രാജശേഖരൻ: ആര്; രാഗിണിയോ?

എം. എൽ. സി: ആര്, ആരെന്ന്? രാഗിണി.. ഗോപകുമാരൻെറ പ്രേമഭാജനം! അറിയുകയില്ലേ? ഗായകിയായ ആ രാഗിണിയെ......ഇരുപതുകൊല്ലം മുമ്പ്, അപ്പുറത്തേയ്ക്ക് ഒന്നു നോക്കണം. രാജശേഖൻ! അന്നത്തെ സംഗീതഭ്രാന്ത് നിങ്ങൾ സ്മരിക്കണം. അന്നത്തെ അതിഥികളെ മുഴുവൻ നിങ്ങൾ ഓക്കണമെന്നില്ല. വിലാസലോലയായ ആ ഗണികയെമാത്രം മതി. നിങ്ങളുടെ അതിഥിയായി കഴിഞ്ഞുകൂടിയ ആ സൗന്ദര്യധാമത്തെ; അവൾ മാതൃവതിയായിത്തീർന്ന ആ കാലം. അവളുടെ ശുദ്ധഹൃദയനായ ഭർത്താവിൻെറ ആത്മഹത്യ: അതും നിങ്ങൾ മാന്നുകളയണം. എങ്കിലും തമിഴ്നാട്ടിൽ ഒതുക്കി അമർത്തിവച്ചിരുന്ന നിങ്ങളുടെ വിഷയലംപടത്വം, അത് നിങ്ങൾ മറക്കരുത്. എന്നേയ്ക്കുമായി അടങ്ങിയെന്നു വിചാരിച്ച

ആ അഗ്നിയിൽ അവശേഷിച്ച തീക്കനലാണ് രാഗിണി. ആ രൂപവും ഈ രൂപവും ഒന്നായി നിങ്ങൾ ഓർത്തുനോക്കുക. ഹേ! ഹരിശ്ചന്ദ്രാ! നിങ്ങളുടെ പുത്രനെന്നു പറയുന്ന ഗോപകുമാറിന്റെ ഇന്നത്തെ പ്രേമഭാജനം! നിങ്ങളുടെ പുത്രിയായ രാഗിണി! ഹേ! സത്യഹരിശ്ചന്ദ്രാ! (പരിഹാസമായി ചിരിക്കുന്നു.) ഓർമിച്ചു നോക്കു.

രാജശേഖരൻ: ഈശ്വരാ! (ദീർഘനിശ്വാസത്തോടെ) പാരമ്പര്യത്തിന്റെ—പാപകർമ്മത്തിന്റെ നിഴലുകൾ.

(തലകുനിച്ചു മറയുന്നു.)

[എം. എൽ. സി. ചരിതാർത്ഥനെന്ന മട്ടിൽ രാജശേഖരൻ പോയ വഴിയേ നോക്കി നില്ക്കുന്നു. അല്പം കഴിഞ്ഞു കസേരയിൽ ഇരുന്നു ദീർഘമായി നിശ്വസിക്കുന്നു. മേശ തുറന്ന് ഒരു ഫയൽ എടുത്തു നോക്കുന്നു.]

[വികാരകലുഷമായ മുഖഭാവത്തോടെ രാഗിണി പ്രവേശിക്കുന്നു. എം. എൽ. സി. കണ്ടഭാവം നടിക്കുന്നില്ല. രാഗിണി കോപവൈരാഗ്യങ്ങളോടെ എം. എൽ. സി.യുടെ മുഖത്തു നോക്കുന്നു. അല്പം കഴിയുന്നു.]

എം. എൽ. സി: (ഒരു ശൃംഗാരച്ചിരിയോടെ) രാഗിണി! ഇരിക്കണം! ഈ കസേരയിൽ ഇരിക്കണം. (അടുത്തുള്ള കസേര നീക്കിയിടുന്നു.)

രാഗിണി: ഇരുന്നുകൊള്ളാം, (കസേരയുടെ പുറകിൽ പിടിച്ചു നില്ക്കുന്നു.)

എം. എൽ. സി: ഛെ, അല്പംകൂടി പ്രസന്നയായിരിക്കേണ്ടേ. ചിന്താവിഷ്ടയായ രാഗിണിയേയല്ല, രാഗലോ

ലയായ ഗായകിയേയാണ് എനിക്കു കാണുവാൻ കൂടുതൽ കൗതുകം.

രാഗിണി: എന്തു ചെയ്യും! ആലോചനാശക്തി എനിക്കും ഉണ്ടായിപ്പോയി.

എം. എൽ. സി: അതെനിക്കും സന്തോഷമാണ്; എല്ലാം ആലോചിക്കുവാനുള്ള ശക്തി രാഗിണിക്കുണ്ടായി എങ്കിൽ.

രാഗിണി: എല്ലാം ആലോചിക്കുവാനുള്ള ശക്തി എന്നെ നേരത്തെ അനുഗ്രഹിച്ചിരുന്നുവെങ്കിൽ!

എം. എൽ. സി: എന്നാൽ ഇതിനുമുൻപുതന്നെ നമ്മുടെ ജീവിതം സമാരംഭിക്കാമായിരുന്നു; സന്തോഷസമേതം സമാരംഭിക്കാമായിരുന്നു.

രാഗിണി: എന്നാൽ അവിടന്ന് അവിടന്നായും, ഞാൻ ഞാനായും എത്രയോ മുമ്പേ ജീവിതം തുടങ്ങുമായിരുന്നു: പക്ഷേ ഞാൻ വെറും വിചാരശൂന്യ...

എം. എൽ. സി: കഴിഞ്ഞതോ കഴിഞ്ഞു. ഇന്നത്തേതിലും നമ്മുടെ പൂർണ്ണനിയന്ത്രണം ഉണ്ടായി എന്നു വരികയില്ല; എന്നാൽ നാളെ! അതിൻെറ പൂർണ്ണനിയന്ത്രണം നമുക്കു വിധേയമായിത്തന്നെ ഇരിക്കുന്നു.

രാഗിണി: അതുകൊണ്ടാണ് ഇന്നു ഞാൻ വീണ്ടും അങ്ങയുടെ സമീപം വന്നത്.

എം. എൽ. സി: എനിക്കതിൽ ആനന്ദമല്ലാതെയുണ്ടോ? എൻെറ പുത്രിയേക്കാൾ കൂടുതൽ വാത്സല്യത്തോടെയല്ലേ ഞാൻ രാഗിണിയോടു പെരുമാറാൻ തുടങ്ങിയത്? എൻെറ അടുത്ത് ഏതു സമയത്തും കടന്നുവരു

വാൻ എന്റെ രാഗിണിക്കു പഴയപടി എപ്പോഴും അധികാരമുണ്ടായിരിക്കും. പക്ഷേ, ആരുമില്ലാത്തപ്പോൾ ഇത്രയും ആദരവു കാണിക്കുന്നതു് എനിക്കിഷ്ടമില്ല.

രാഗിണി: അങ്ങയോടുള്ള കടപ്പാടു് ഒരുകാലത്തും എനിക്കു വിസ്മരിക്കുവാൻ കഴിയുകയില്ല.

എം. എൽ. സി: ഓ! ഈ കടപ്പാടിന്റെ പല്ലവി കേട്ടു കേട്ടു് എന്റെ കാതു തഴമ്പിച്ചു. അവിടെ ഇരിക്കൂ.

രാഗിണി: ഞാൻ ഒരു അനാഥ! ആശ്രയമററ ഒരു പെണ്ണു്

എം. എൽ. സി: (പുഞ്ചിരിയോടെ) അക്കാലമൊക്കെ കഴിഞ്ഞു. ഇനി സനാഥ. അതേ സനാഥ!

രാഗിണി: അതിനുതന്നേ ഞാൻ അഭിലഷിച്ചതു്. ഞാൻ ഇന്നു സനാഥയായിരിക്കുന്നു.

എം. എൽ. സി: (സമീപിച്ചു്) ആ വിശ്വാസമുണ്ടെങ്കിൽ മതി. പക്ഷേ അതു ചലിക്കാത്ത വിശ്വാസമായിരിക്കണം. എന്നാൽ ഞാൻ പൂർണ്ണതൃപ്തൻ.

രാഗിണി: അതു സംചലിക്കാത്ത വിശ്വാസമാണു്. ഹൃദയം തുറന്നു സ്നേഹിക്കുന്ന ഒരാളിനെ എനിക്കു കാണുവാൻ കഴിഞ്ഞു.

എം. എൽ. സി: (ആടിയുലഞ്ഞു്) അപ്പോൾ മണലാരണ്യത്തിന്റെ മദ്ധ്യത്തിലും ശീതളച്ഛായ കാണും. അങ്ങിനെ പറയൂ, രാഗിണി!

രാഗിണി: സനാഥയായിത്തീന്നിരിക്കുന്ന ഞാൻ ഇനി അങ്ങേക്കു് ഒരു ഭാരമായിരിക്കുവാൻ പാടില്ല.

എം. എൽ. സി: ഭാരമായിരിക്കുമെന്ന് ആരു പറഞ്ഞു?
രാഗിണി: ഭാരമായിത്തന്നെ ഇരിക്കും.
എം. എൽ. സി: എങ്ങിനെ?
രാഗിണി: ഇനി സംരക്ഷിക്കുവാൻ അവിടന്നു ബുദ്ധിമുട്ടുന്നത്.
എം. എൽ. സി: എന്താണ് രാഗിണി ഈ പറയുന്നത്?
രാഗിണി; അവിടന്ന് എന്നെ പുത്രിയെപ്പോലെ സ്നേഹിക്കുന്നു എന്നു ലോകം വിശ്വസിച്ചു.
എം. എൽ. സി: അതേ. ആദ്യമേ ഞാൻ അതിലും പാവനമായ വിധത്തിൽതന്നെയല്ലേ സ്നേഹിച്ചത്?
രാഗിണി: എന്നാൽ അതിന്റെ പാവനത എത്ര കാലത്തേയ്ക്കു നിന്നു?
എം. എൽ. സി: ശരി. ശരി. എങ്കിലും അതിന്റെ അടുത്ത ഘട്ടം അതിലും ദൃഢതരമായ ഒരു ബന്ധത്തിന് അസ്ഥിവാരമുറപ്പിച്ചു.
രാഗിണി: എന്നങ്ങു വിശ്വസിച്ചു.
എം. എൽ. സി: അതേ. രാഗിണിയും ഞാനും അതു വിശ്വസിച്ചു. പക്ഷേ ലോകത്തിന് അതു് അറിയേണ്ട ആവശ്യമില്ലായിരുന്നു. സംശയത്തിന്റെ കാകദൃഷ്ടി ഇടയ്ക്കിടെ നമ്മേ എറുകണ്ണിട്ടു നോക്കി. എങ്കിലും നാം അവിടേയും ജയിച്ചു.
രാഗിണി: എന്തോ എനിക്കു നിശ്ചയമില്ല.
എം. എൽ. സി: ഏതായാലും എനിക്കു തോന്നിത്തുടങ്ങി, ലോകത്തെ അറിയിച്ച നമ്മുടെ ബന്ധം കൃത്രിമമെന്ന്. പിതൃപുത്രീബന്ധം, രാഗിണി! അന്ന് ആ

മററ ആവശ്യമായിരുന്നു. ആ മററുള്ളതിൽനിന്നു നാം വളരെ അകന്നു.

രാഗിണി: അടുപ്പിക്കുവാൻ അവർ വളരെ ശ്രമിച്ചു. അന്ന്, അവിടുന്ന് എൻെറ ഏക ആശ്രയകേന്ദ്രമായിരുന്നു. അവിടത്തെ എതാഞ്ജയേയും എതിർവാക്കുകൂടാതെ അനുസരിക്കുവാൻ കടപ്പെട്ടവളെന്ന വിചാരം അന്ന് എനിക്കുണ്ടായിരുന്നു.

എം. എൽ. സി: ഇന്ന് ആ നിലയ്ക്ക് അല്പമായ ഒരു വ്യത്യാസം. അന്നു നീ സകലതും ഈ ചുമലിൽ സമപ്പിച്ചു. ഇന്ന്, ഇവിടെനിന്നും പ്രത്യർപ്പണം ചെയ്യുന്നതും സ്വീകരിക്കണം. അഥവാ, ജീവിതഭാരം തുല്യമായി നമുക്കു പകുക്കണം. എന്താ?

രാഗിണി: ഇനി പശ്ചാത്തപിക്കാനിടവരരുതെന്നേ എനിക്ക് ആഗ്രഹമുള്ളൂ.

എം. എൽ. സി: ആ ദ്രോഹി എന്നെ ഉപേക്ഷിച്ചുപോയില്ലേ. ഇനി അവൾ എൻെറ ഭാര്യയെന്നു പറഞ്ഞു് ഈ മണ്ണിൽ ചവിട്ടുകയില്ല.

രാഗിണി: അതാണ്, എൻെറ പശ്ചാത്താപകാരണം. ആ മനസ്വിനിയെ ജീവിതാന്ത്യംവരെ ദഹിപ്പിക്കുവാൻ അകാരണമായി ഞാൻ കാരണക്കാരിയായല്ലോ എന്ന ഏകവിചാരം!

എം. എൽ. സി: രാഗിണി! നീ എന്തറിഞ്ഞു. അവൾ ഒരു സ്ത്രീയല്ല. അവൾക്കു ഹൃദയവും, ഹൃദയവികാരവുമില്ല. അവൾ എൻെറ പണത്തെ ആരാധിക്കുവാനാ

യി എന്റെ ചുറ്റും വലംവെച്ചു. അതിനു കുറവുകണ്ട പ്പോൾ ഇവിടം ഉപേക്ഷിച്ചു. അതു സാധാരണ സ്ത്രീത്വം. അതിൽ എനിക്കു കണ്ണിതമില്ല.

രാഗിണി: ഈ കുടുംബത്തിന്റെ പ്രശാന്തത ഭഞ്ജിച്ച മഹാപാതകിയാണ് ഞാൻ! പക്ഷേ എന്നെ പാതകിയാക്കിയത് അവിടന്നുമാണ്. എന്നാൽ ഞാൻനിമിത്തം അവിടത്തെ പേരിനു കൂടുതൽ കളങ്കം ഇനി ഉണ്ടാകുവാൻ പാടില്ല.

എം. എൽ. സി: എല്ലാം ഞാൻ സഹിച്ചു. അതുകൊണ്ടു ഇനി പശ്ചാത്തപിക്കുവാനൊന്നുമില്ല. രാഗിണി! എന്റെ നാളത്തെ സൌഭാഗ്യദയങ്ങളും സമീപംനിന്ന് അനുഭവിക്കുവാനുള്ള ഭാഗ്യം നിനക്കുമാത്രം.

രാഗിണി: ആ ഭാഗ്യവും ദുർഭാഗ്യവും അവകാശപ്പെടുവാൻ ഞാൻ അർഹയല്ല.

എം. എൽ. സി: ആ അവകാശത്തിന് ആക്ഷേപം പുറപ്പെടുവിക്കുവാൻ ആർക്കും ഇന്നു ധൈര്യമുണ്ടായിട്ടില്ല.

രാഗിണി: ആ ധൈര്യം പ്രകടിപ്പിക്കുവാൻ ഞാൻതന്നെ നിർബ്ബന്ധിതയായിരിക്കുന്നു. എന്റെ മനസ്സ് ഒരാളിൽ വിശ്വസിപ്പാൻ തുടങ്ങിയപ്പോൾമുതൽ ഞാൻ ആലോചനകൂടാതെ ചെയ്ത എന്റെ പ്രവൃത്തികളെപ്പറ്റി പശ്ചാത്തപിക്കാൻ തുടങ്ങി. അവിടന്നു ക്ഷമിക്കണം. ജീവിതം പുഞ്ചിരിയാണെന്ന് അവിടന്ന് എന്നെ ഉപദേശിച്ചു. പക്ഷേ അതു കണ്ണുനീരുതന്നെ എന്ന് അനുഭവം എന്നെ പഠിപ്പിച്ചു. ഇനി ജീവിത

ത്തിൽ എന്തു് അവശേഷിച്ചിട്ടുണ്ട് എന്നു് എനിക്കറിയണം. അതിനു ഞാൻ എന്റെ ഏകാന്തതയോടു കൂടി തയ്യാറാവുകയാണു്.

എം. എൽ. സി: ആയ്; നിന്റെ ഏകാന്തതയോടു

(ഭാവം മാറുന്നു.)

രാഗിണി: ഇനിയും ഞാൻ ആവർത്തിക്കണമോ?

എം. എൽ. സി: അവൻ, മനസ്സിലായി! ഒരു മദ്യപാനി!

രാഗിണി: മദ്യപാനിയുമായിരിക്കാം.

എം. എൽ. സി: മദ്യപാനി മാത്രമല്ല; രാഗിണി! ഞാൻ അവസാനമായി പറയുന്നു. ഇതെല്ലാം, ഈ ഞാനും, എന്റെ സ്വാധീനശക്തിയും, എന്റെ ഭാവിയുമെല്ലാം, സർവ്വതന്ത്രസ്വതന്ത്രമായി അനുഭവിച്ചാനന്ദിക്കുവാനുള്ള ഒരു കനകാവസരമാണു് നിനക്കു ലഭിച്ചിരിക്കുന്നതു്; അതു നീ ഉപേക്ഷിക്കുമോ?

രാഗിണി: മനശ്ശാന്തിയോടെ മരിക്കുവാൻ മാത്രമേ ഞാൻ ആഗ്രഹിക്കുന്നുള്ളു.

എം. എൽ. സി: അതുതന്നെയാണു് നിനക്കുവേണ്ടി ഞാൻ സമ്പാദിച്ചുവച്ചിട്ടുള്ളതും. അതിനുതന്നെയാണു് ആ സ്നേഹശൂന്യയെ ഞാൻ ഇവിടെനിന്നും ആട്ടിപ്പായിച്ചതും.

രാഗിണി: പതിനഞ്ചുകൊല്ലത്തെ ദാമ്പത്യജീവിതം അവിടത്തെ പഠിപ്പിച്ചതു് ആ മനസ്വിനി സ്നേഹശൂന്യയെന്നു്. ഈ മൂന്നുമാസത്തെ പരിചയം അവിടത്തെ പഠിപ്പിച്ചതു്, ഞാൻ സ്നേഹസമ്പന്നയെന്നും.

എം. എൽ. സി: നാം തമ്മിലുള്ള ബന്ധം അത്ര്യന്തം ദി വ്യമാണ്.

രാഗിണി: ആ ബന്ധവും, ആദ്യകാലത്ത് ഇതിലും ദി വ്യമെന്നു വിചാരിച്ചിരുന്നില്ലേ.?

എം. എൽ. സി: രാഗിണി ആലോചനയില്ലാതെയാണ് സംസാരിക്കുന്നത്.

രാഗിണി: ഇന്നും ഞാൻ ഒരു പെൺകുട്ടിയാണെന്ന് അവിടുന്നു വിചാരിക്കുന്നു. വിചാരമൂഢയായ ഒരു പെൺകുട്ടിയെന്ന് അങ്ങ് വിശ്വസിക്കുന്നു. എന്റെ കണ്ണു തുറപ്പിച്ച ആ സംഭവം... അവിടുന്നു മനുഷ്യത്വം വിട്ട...

എം. എൽ. സി: ഉം! പറയൂ!

രാഗിണി: മനുഷ്യത്വം മുഴുവൻ അങ്ങയെ ഉപേക്ഷിച്ച ആ രാത്രി! അവിടത്തോടുള്ള എന്റെ ഭക്തിക്ക് ആദ്യമായി ഉലച്ചിൽതട്ടിയ ആ കാളരാത്രി! എന്നെ ഇത്രനാൾ വളർത്തിയ ആ പ്രഭു ഇതിലും എത്ര ദയാലു....

എം. എൽ. സി: ആ ഹൃദയാലുത്വത്തിന്റെ അടിസ്ഥാനം എന്തായിരുന്നു എന്ന് എനിക്കറിയാം.

രാഗിണി: അദ്ദേഹം, എന്നെ ഒരു പുത്രിയെപ്പോലെതന്നെ സ്നേഹിച്ചു; ഒരു പുത്രിയെപ്പോലെതന്നെ വളർത്തി; എന്നാൽ ആ വീടും, നാട്ടുമെല്ലാം അന്യമെന്ന ഒരു തോന്നൽ! സ്നേഹശൂന്യമെന്ന ഒരു വിചാരം; നിസ്വാർത്ഥമായ സ്നേഹമല്ല എന്ന വിശ്വാസം. കോളേജുവിദ്യാർത്ഥിയായിരുന്ന അദ്ദേഹത്തിന്റെ പുത്ര

ന്റെ അധികാരദൃഷ്ടി; ദുരുദ്ദേശത്തോടെയുള്ള നോട്ടം; അതു കണ്ടു ഞാൻ ഭയപ്പെടുവാൻ തുടങ്ങിയപ്പോൾ; അദ്ദേഹത്തോടുതന്നെ പറയേണ്ടിവരുമെന്ന നിലയിലെത്തിയപ്പോൾ, അവിടന്നു രക്ഷാഹസ്തം എന്റെ നേരേ നീട്ടി.

എം. എൽ. സി: ഉം! എനിക്കു് ഓർമ്മയുണ്ടു്.

രാഗിണി: സ്വദേശം; സ്വന്തവർഗ്ഗം; സ്വന്ത ജനം. അവിടത്തേയ്ക്കൂറിഞ്ഞുകൂടാ, അന്നത്തെ എന്റെ ഹൃദയദാഹം!

എം. എൽ. സി: നിന്റെ ഹൃദയദാഹം എന്നെ ഓർമ്മിപ്പിക്കാതെ.

രാഗിണി: കളഞ്ഞുപോയതെല്ലാം കൈവന്നു എന്ന വിചാരമായിരുന്നു എനിക്കു്; ജീവിതത്തിൽ നഷ്ടമായതെല്ലാം അവിടന്നു സമ്പാദിച്ചുതന്നു എന്ന വിചാരമായിരുന്നു എനിക്കു് ഈ നാട്ടിൽ വന്നപ്പോൾ, എന്റെ നാട്ടുകാരുമായി ഇടപഴകുവാൻ തുടങ്ങിയപ്പോഴാണു് ജീവിതത്തെ സ്നേഹിക്കേണ്ടതാണെന്നു് ഞാൻ ആഗ്രഹിച്ചുതുടങ്ങിയതു്. അവിടത്തെ ആദ്യത്തെ പെരുമാറ്റം! ഹാ! അന്നു ഞാൻ വിചാരിച്ചു, നിസ്വാർത്ഥമായ വാത്സല്യത്തിന്റെ ഏകാവകാശി ഞാൻ മാത്രമാണെന്നു്. അതാണു്, അവിടന്നു മനുഷ്യനല്ലാതെ പെരുമാറുവാൻ തുടങ്ങിയിട്ടും ഞാൻ സഹിച്ചു സഹിച്ചു് ഇത്രയുംനാൾ ഇവിടെ ജീവിച്ചതു്. അതുകൊണ്ടുതന്നെയാണു് ഞാൻ അങ്ങയെ അനാദരിക്കുന്നതിലധികം ആദരിക്കുന്നതും.

എം. എൽ. സി: ആദരവിൻെറ ലക്ഷണമാണിതെല്ലാം!

രാഗിണി: ഞാൻ കന്യകയാണെന്ന് അവിടന്നു മറക്കുമ്പോൾ അതു് ഓർമ്മിപ്പിക്കുന്നതു്, അനാദരവാകുമോ? അവിടത്തെ അവിടന്നു മറക്കുവാൻ തുടങ്ങുമ്പോൾ...

എം. എൽ. സി: ഇനി നീയാണു് എന്നെ വേദാന്തം പഠിപ്പിക്കുവാൻ പോകുന്നതു്.

രാഗിണി: എനിക്കതിനാശയില്ല, കെല്പുമില്ല. എന്നാൽ എനിക്കു ഞാനായി ജീവിക്കുവാൻ ആഗ്രഹമുണ്ടു്. അവിടന്നു് എൻെറ ജീവിതം എന്നേക്കും പശ്ചാത്താപപൂർണ്ണമാക്കുവാൻ ശ്രമിച്ചു. പക്ഷേ ഞാൻ അതിനു വഴങ്ങിയില്ല. അവിടന്നു്, എന്നെ കൊന്നുകളയുമെന്നു ഭീഷണിപ്പെടുത്തിയപ്പോഴും എൻെറ മനസ്സു ചലിച്ചില്ല.

എം. എൽ. സി: നിന്നെ അന്നേ കൊല്ലേണ്ടതായിരുന്നു.

രാഗിണി: എൻെറ കണ്ണുകളിൽ നോക്കിക്കൊണ്ടു്, എന്നെ കൊല്ലുവാൻ അങ്ങേയ്ക്കു് കഴിയുമെങ്കിൽ ഒന്നുകൂടി ശ്രമിച്ചുനോക്കൂ. പക്ഷേ അന്നത്തേപ്പോലെ പിൻവാങ്ങരുതു്!

എം. എൽ. സി: എടി! നീയാണു് ഗണിക; തികഞ്ഞ ഗണിക.

രാഗിണി: ആ പേരു വിളിക്കേണ്ട ആൾ അവിടന്നുതന്നെ. തൃപ്തിയായില്ലെങ്കിൽ ലോകത്തോടു മുഴുവൻ ഇതു വിളംബരം ചെയ്യണം. പക്ഷേ മുഴുവൻ സത്യവും വിളംബരം ചെയ്യുവാൻ നിങ്ങൾക്കു ധൈര്യം ഉണ്ടാവണം. സ്വന്തം ഭാര്യയെ ക്രൂരമായവിധം തെററി

ധരിപ്പിച്ചു്, നിഷ്ഠുരമാംവിധം ആട്ടിപ്പായിച്ചു്, ആശ്രയം നല്കിയ എന്നെ ഗണികയാക്കുവാൻ ശ്രമിക്കുന്ന സംസ്കാരസമ്പന്നൻ ഈ നിങ്ങളാണെന്നും, സ്വകാര്യലാഭത്തിനുവേണ്ടി എന്റെ സംഗീതവാസനയെ പ്രോത്സാഹിപ്പിക്കുന്ന കലാപ്രണയി ഈ നിങ്ങളാണെന്നും, പുത്രിയെപ്പോലെ സ്നേഹിക്കുന്നു എന്നു ലോകത്തെ വിശ്വസിപ്പിച്ചു്, എന്റെ ജീവിതത്തെ എന്നേയ്ക്കുമായി നശിപ്പിക്കുവാൻ ഒരുങ്ങിയ മഹാമനസ്കൻ ഈ നിങ്ങളാണെന്നുംകൂടി ലോകത്തെ ധരിപ്പിക്കുവാൻ ധൈര്യമുണ്ടെങ്കിൽ, ഈ എന്നെ ഗണികയെന്നു്, ആയിരംപ്രാവശ്യം മുദ്രയടിച്ചുകൊള്ളുക.

എം. എൽ. സി: നീ ഒരു സ്ത്രീയും, ഞാൻ ഒരു പുരുഷനും ആണെന്നു്, ഓർമിച്ചുകൊള്ളുക.

രാഗിണി: ആക്കാണുന്ന പൗരുഷത്തേക്കാൾ ഈക്കാണുന്ന സ്ത്രീത്വമാണു്, ഞാൻ വരണീയമായിക്കരുതുന്നതു്.

എം. എൽ. സി: ആ സ്ത്രീത്വത്തെത്തന്നെ നീ പഴിക്കുവാൻ തുടങ്ങും. നിന്റെ ജന്മത്തെത്തന്നെ നീ ശപിക്കുവാൻ തുടങ്ങും. രാഗിണി! നീ തികഞ്ഞ ഗണികതന്നെയാണു്.

രാഗിണി: അതു് അറിഞ്ഞുകൊണ്ടുതന്നെ ഞാൻ യാത്ര പറയുന്നു. ആട്ടിപ്പായിച്ച ആ മനസ്വിനിയേയും കുട്ടികളേയും തിരിയെക്കൊണ്ടുവന്നു്, അനന്തരജീവിതമെങ്കിലും അഭിമാനകരമായിക്കഴിച്ചുകൂട്ടുക.

എം. എൽ. സി: വരട്ടെ! ഗോപകുമാർ നിന്റെ ഇന്ന

ത്തെ കാമുകൻ; നാളത്തെ ഭർത്താവ്: രാഗിണി! ഞാൻ അവസാനമായി ചോദിക്കുന്നു. നീ ഈ നിശ്ചയത്തിൽ നിന്നും വ്യതിചലിക്കുകയില്ലേ?

രാഗിണി: എന്തിനു വ്യതിചലിക്കണം?

എം. എൽ. സി: ചോദ്യത്തിനു ചോദ്യം ഉത്തരമാവുകയില്ല.

രാഗിണി: എന്നാൽ... വ്യതിചലിക്കുകയില്ല.

എം. എൽ. സി: വ്യതിചലിച്ചാൽ?

രാഗിണി: വ്യതിചലിക്കുകയില്ല.

എം. എൽ. സി: വ്യതിചലിച്ചാൽ, ഈ എന്നെ സ്വീകരിക്കുമോ?

രാഗിണി: ഞാൻ വ്യതിചലിക്കയുമില്ല; അങ്ങയെ സ്വീകരിക്കയുമില്ല.

എം. എൽ. സി: അപ്പോൾ ഗോപകുമാർ നിൻെറ കാമുകൻ; നിൻെറ ഭാവിഭർത്താവ്; തീച്ചതന്നെ.

രാഗിണി: തീച്ചതന്നെ.

എം. എൽ. സി: നീ ഗോപകുമാറിൻെറ അച്ഛനെ കണ്ടിട്ടുണ്ടോ?

രാഗിണി: ഉണ്ട്.

എം. എൽ. സി: നിൻെറ അമ്മയെ നീ ഓക്കുന്നുണ്ടോ?

രാഗിണി: ഉണ്ട്.

എം. എൽ. സി: നിൻെറ അച്ഛനെ നീ കണ്ടാലറിയുമോ?

രാഗിണി: ഓമ്മവരികയില്ല.

എം. എൽ. സി: ഇങ്ങോട്ടു കയറിവന്നപ്പോൾ പുറത്തേയ്ക്കിറങ്ങിപ്പോയ ആളിനെ നീ അറിയുമോ?

രാഗിണി: ഗോപകുമാറിന്റെ അച്ഛൻ.

എം. എൽ. സി: അതേ. അതുതന്നെ നിന്റെ അച്ഛൻ. ഗണികയായ നിന്റെ അമ്മയെ ഉപേക്ഷിച്ച തമിഴനാട്ടിലയച്ച നിന്റെ യഥാൎത്ഥപിതാവു്! ആ ഹരിശ്ചന്ദ്രൻ. മനസ്സിലായോ! മിണ്ടാപ്രാണിയായിക്കഴിയുന്ന ആ പരമദുഷ്ടൻ. നിന്റെ ഗായകിയായ അമ്മയെ......നീ. തമിഴനാട്ടിൽ നിന്റെ ബാല്യകാലം കഴിച്ചുകൂട്ടുവാൻ കാരണമായതെന്തെന്നു മനസ്സിലായോ? രാഗിണി! നിന്നെപ്പോലെതന്നെ നിന്റെ അമ്മയും തികഞ്ഞ ഒരു ഗണികയായിരുന്നു. രാഗിണി! ഗോപകുമാരനും നീയും തമ്മിലുള്ള ബന്ധം മനസ്സിലായോ? ഇന്നത്തെ കാമിനീകാമുകന്മാർ തമ്മിലുള്ള ബന്ധം! നാളത്തെ ഭാൎയ്യാഭൎത്താക്കന്മാർ തമ്മിലുള്ള ബന്ധം!

രാഗിണി: (ആവേശത്തോടെ) എന്താണു് ഈ പറയുന്നതു്? എന്റെ അച്ഛനൊ ആരണാ.....(തലചുററി താഴെ വീഴാൻ തുടങ്ങുന്നു.)

എം. എൽ. സി: അതേ; നിന്റെ അച്ഛനെത്തന്നെ....

[രാഗിണിയെ താങ്ങി എടുത്തു് അകത്തേയ്ക്കു കൊണ്ടുപോകുന്നു. കട്ടിലിൽ കിടത്തുന്നു. അരികെ നിന്നു വീശുന്നു. ബോധമററു കിടക്കുന്ന രാഗിണിയെ നോക്കി വിജയഭാവത്തിൽ ഒന്നു ചിരിക്കുന്നു. അല്പം കഴിഞ്ഞു പുറത്തേയ്ക്കുപോരുന്നു. വാതിലുകൾ അടയ്ക്കുന്നു.

ചിന്താമഗ്നനായി മുൻവശത്തെ മുറിയിൽ നടക്കുന്നു. താഴെ കോവണി കയറി വരുന്ന ശബ്ദംകേട്ടു നോക്കുന്നു. ഉത്തരക്ഷണത്തിൽ മുറിയിൽ വന്നു രാഗിണിയെ നോക്കുന്നു. വീണ്ടും കതകുകൾ അടച്ചു പുറത്ത ഹാളിൽ അലക്ഷ്യമായി നടക്കുന്നു]

[ഗോപകുമാർ പ്രവേശിക്കുന്നു. ദൃഢനിശ്ചയം ചെയ്ത മുഖഭാവം]

എം. എൽ. സി: (പെട്ടെന്നു മാറിയ മുഖഭാവം വെച്ച്) അല്ല; ഗോപകുമാരനോ? ഇന്നു ടെന്നീസ്ക്ലബ്ബിൽ പോയില്ലേ?

ഗോപകുമാർ: അവിടെനിന്നുതന്നെ വരുന്നു.

എം. എൽ. സി: കേട്ടോ, ഗോപകുമാർ. ഇനി ബി. എ. ക്കു കിട്ടുവാനുള്ള സബ്ജക്ടസ്സുകൂടി യഥാവിധവും ജയിക്കണം. പാസായിരുന്നുവെങ്കിൽ...

ഗോപകുമാർ: എങ്കിൽ?...

എം. എൽ. സി: ഏതെങ്കിലും ഡിപ്പാർട്ടുമെന്റിൽ ഞാൻ നിയമിപ്പിക്കുമായിരുന്നു.

ഗോപകുമാർ: എന്റെ അച്ഛനു ജോലി വാങ്ങിക്കൊടുത്തുകഴിഞ്ഞു. ഇനി എനിക്കാണ്...

എം. എൽ. സി: ഇതൊരു സ്പെഷ്യൽ കേസായി ശ്രമിക്കാവുന്നതാണ്. കിട്ടുമെന്നുതന്നെയാണ് എന്റെ വിശ്വാസം.

ഗോപകുമാർ: ആദ്യമായി അവിടന്ന് ഒരു ജോലി വാങ്ങണം.

എം. എൽ. സി: എനിക്കു കിട്ടിയാലും ഇല്ലെങ്കിലും സാരമില്ല. നിങ്ങളൊക്കെ യുവാക്കന്മാർ; ഈ യൌവനം ഈവിധം നശിപ്പിച്ചുകളയുവാനുള്ളതല്ല.

ഗോപകുമാർ: ഇതിന് ഞാൻ അത്ര വിലയൊന്നും കല്പിച്ചിട്ടില്ല. വളരെ വില കല്പിച്ചിട്ടുള്ള നിങ്ങൾ എല്ലാം അതിന്റെ മുഴുവൻ വിലയും വാങ്ങുവാൻ ശ്രമിക്കണം.

എം. എൽ. സി: ഈ പ്രായത്തിൽ ഞാനും ഇതുപോലൊക്കെത്തന്നെ വിചാരിച്ചിരുന്നു.

ഗോപകുമാർ: നഷ്ടപരിഹാരത്തിനുവേണ്ടിയായിരിക്കും ഇന്നെന്തും ചെയ്യുവാൻ ആ നാട്ടെല്ലു വളയുന്നത്.

എം. എൽ. സി: അന്ന് കട്ടും വളഞ്ഞില്ല; ഇന്നതുകൊണ്ടു കൂടുതൽ വളയേണ്ടിവന്നിരിക്കുന്നു. ഇതാണ് ഇന്നത്തെ സമാധാനം.

ഗോപകുമാർ: ആകട്ടെ, ഇത്രവളരെയെല്ലാം ക്ലേശിച്ചു സമ്പാദിച്ചാൽതന്നെയും അതുകൊണ്ടു മനസ്സുഖമുണ്ടാകുമെന്നു വിശ്വാസമുണ്ടോ?

എം. എൽ. സി: തീർച്ചയായും എന്റെ പ്രയത്നഫലം അനുഭവിക്കുവാൻ എനിക്കവകാശമുണ്ട്.

ഗോപകുമാർ: അന്തഃക്കരണത്തിന്റെ ശാസനമേല്ക്കാതെ അത് അനുഭവിക്കുവാൻ കഴിയുമോ എന്നാണ് എന്റെ ചോദ്യം.

എം. എൽ. സി: എന്താണ് സംശയം.

ഗോപകുമാർ: സ്വന്തം അന്തഃകരണത്തെത്തന്നെ ആദ്യമേ നിങ്ങൾ വിററു! പിന്നെ സ്വന്തകുടുംബത്തിന്റേത്; തുടന്നു സ്വന്ത ബന്ധുക്കളുടേത്: വീണ്ടും സ്വന്ത നാടിന്റേത്: ഒടുവിൽ സ്വന്തരാജ്യതാല്പര്യങ്ങളെ: ഇതെല്ലാം ഒരാളുടെ സംതൃപ്തി സമ്പാദിക്കുവാൻ: ആ സംതൃപ്തിയിൽനിന്നും അടന്നുവീഴുന്ന അപ്പക്കഷണം സമ്പാദിച്ചു സ്വയം തൃപ്തിയടയുവാൻ.

എം. എൽ. സി: ഇന്ന് ഈ സ്ഥാനങ്ങളിലിരിക്കുന്നവ

രെല്ലാം ഇതുപോലെതന്നെ ഉയൎന്നവരാണല്ലോ. പിന്നെ ഞാൻമാത്രം കുററക്കാരനാവുന്നതെങ്ങിനെ?

ഗോപകുമാർ: ഇത്തരം ആട്ടിൻതോലിട്ട ചെന്നായ്ക്കളുടെ സങ്കേതമായിപ്പോയി ഈ രാജ്യം.

എം. എൽ. സി: എന്നു പറയാമോ?

ഗോപകുമാർ: അവരെ പൂജിക്കുവാനും, പുഷ്പവൎഷം ചെയ്യുവാനും എന്തിന്, അവരുടെ വിഗ്രഹങ്ങൾവച്ചു സങ്കീൎത്തനം ചെയ്യുവാനുമുള്ള ആവേശമാണ് ഇന്ന് എങ്ങും കാണുന്നത്. ആ സങ്കീൎത്തനത്തിൻെറ പ്രതിധ്വനിയാണ് ഈ അന്തരിക്ഷംമുഴുവൻ. അങ്ങിനെ മലീമസമായ വായുവാണ്, ഈ നാമെല്ലാം ശ്വസിക്കുന്നത്.

എം. എൽ. സി: രാജശേഖരനും അതിനെത്തന്നെ ആശ്രയിച്ചു.

ഗോപകുമാർ: അദ്ദേഹത്തിൻെറ ആത്മാഭിമാനത്തെ സ്വാൎത്ഥസമ്പൂൎത്തിക്കുവേണ്ടി നിങ്ങൾ ബലികഴിപ്പിച്ചു. അതിന് എൻെറ അമ്മയെ നിങ്ങൾ ആയുധവുമാക്കി. അങ്ങിനെ സ്നേഹത്തിൻെറ മറവിൽ നിന്നുകൊണ്ട്, കാപട്യത്തിൻെറ കരവാളുംകൊണ്ട്, അനേകം ജീവിതത്തെ നിങ്ങൾ ബലികഴിച്ചു. എന്നിട്ടും നിങ്ങളുടെ ദേവൻ സംതൃപ്തനായില്ല. അടുത്ത ബലിക്കുള്ള ആടിനെ നിങ്ങൾ വളൎത്തി നിൎത്തിയിരിക്കുകയാണ്. നിങ്ങളാണ് യഥാൎത്ഥ കലാപ്രണയി! നിങ്ങളാണ് യഥാൎത്ഥ സംസ്കാരസമ്പന്നൻ! നിങ്ങളാണ് യഥാൎത്ഥ പൊതുജനനേതാവ്.

എം. എൽ. സി: ഗോപകുമാർ! നീ തല മറന്നു് എണ്ണ തേയ്ക്കുകയാണു്.

ഗോപകുമാർ: ഇതിൽ കൂടുതൽ ആദരപ്രകടനം എന്നിൽനിന്നു നിങ്ങൾ പ്രതീക്ഷിക്കുന്നുണ്ടായിരിക്കും. അങ്ങിനെ ഒരു അപമാനംകൂടി നിങ്ങളുടെ അസാന്മാർഗ്ഗികത്വം എന്റെ തലയിൽ കയററിവച്ചിട്ടുള്ളതിന്റെ ഭാരം ഓർമ്മയായ കാലംമുതൽ ഞാൻ അനുഭവിക്കുന്നുണ്ടു്.

എം. എൽ. സി: കേൾവികളെ മുഴുവൻ നീ വിശ്വസിക്കുകയാണോ?

ഗോപകുമാർ: എന്റെ സിരകളെ ത്രസിപ്പിക്കുന്ന, എന്റെ ദുഷിച്ച രക്തത്തെപ്പോലും തിളപ്പിക്കുന്ന ആ കാര്യം ഓർമ്മിപ്പിക്കാതിരിക്കൂ. എന്റെ ജനനത്തിനു ഞാൻ ഉത്തരവാദിയല്ലല്ലോ എന്നു വിചാരിച്ചു സമാധാനപ്പെടുന്നു. ഒന്നുകിൽ നിങ്ങളേപ്പോലുള്ള ആളുകളെ പൂജിക്കുന്ന ഈ ജനസമുദായം നിശ്ശേഷം നശിക്കണം. അല്ലെങ്കിൽ നിങ്ങളുടെ വർഗ്ഗം സമൂലം സംഹരിക്കപ്പെടണം. അങ്ങിനെ അനന്തരപരമ്പരയെങ്കിലും സമാധാനമായി, സംശുദ്ധമായ ഒരു അന്തരീക്ഷത്തിൽ ജീവിക്കണം.

എം. എൽ. സി: നിന്റെ സകല അഭ്യുദയത്തിനും കാരണക്കാരൻ ആരെന്നു നീ മറന്നുകളയരുതു്

ഗോപകുമാർ: അപമാനം! അപമാനം! എന്നു പറയുക. നിങ്ങൾ എന്റെ വിദ്യാഭ്യാസത്തിനു പണം ചെലവാക്കുന്നതു കണ്ടപ്പോൾ ഞാൻ വിചാരിച്ചു, എ

ന്നോടും എന്റെ കുടുംബത്തോടുമുള്ള നിസ്വാർത്ഥമായ സ്നേഹമാണെന്നു്.

എം. എൽ. സി: അതല്ലാതെ മറ്റെന്തുകൊണ്ടാണു് നീ വിശ്വസിക്കുന്നതു്?

ഗോപകുമാർ: എന്റെ ഈ ശരീരത്തിൽ ഈ ശിരസ്സു് എങ്ങിനെ ഉറച്ചുനില്ക്കുന്നു എന്നാണു് ഞാൻ അതിശയിക്കുന്നതു്.

എം. എൽ. സി: എന്റെ ഗോപകുമാർ! അതിനുമാത്രം എന്തു സംഭവിച്ചു.

ഗോപകുമാർ: ആ ചോദ്യം നിങ്ങൾ ചോദിക്കണം. അന്നു് എന്റെ ഹൃദയത്തിൽ പാഞ്ഞുകയറിയ ആ മിന്നൽ! കേവലം ബാലനായിരുന്ന കാലത്തു്, പതിനഞ്ചുവഷത്തിനു മുൻപു് ക്ലാസിൽവച്ചു് എന്റെ കൂട്ടുകാരിൽ ഒരുത്തൻ കോപംകൊണ്ടു്, എന്റെ മുഖത്തുനോക്കി, 'നിന്റെ അച്ഛനെ ഞാൻ അറിയും' എന്നു പരസ്യമായി പറഞ്ഞ ആ നിമേഷം! അപശബ്ദനായ നിങ്ങളുടെ പേരോടുകൂടി എന്റെ പേർ സംഘടിപ്പിച്ചു് ആദ്യമായിപ്പറഞ്ഞുകേട്ടപ്പോൾ, ഈശ്വരാ! ഈ കാലമത്രയും ഞാൻ ഇതു സഹിച്ചു.

എം. എൽ. സി: സത്യമറിയാത്ത ലോകം.

ഗോപകുമാർ: സത്യം അറിഞ്ഞിട്ടും ഒതുക്കിവയ്ക്കുന്ന ലോകം. ആ നോട്ടവും, ആ സംഭാഷണവും, ആ മൂകഭാവവും എല്ലാം എന്റെ ജീവിതശുദ്ധിയെ ചോദ്യംചെയ്യുന്നതായി അറിഞ്ഞുകൊണ്ടു്, ഇത്രയുംനാൾ ഞാൻ ജീവിച്ചു. നാലുപേരുടെവേണ്ട, ഒരാളിന്റെ

ദൃഷ്ടിയുറപ്പിച്ചുള്ള ഒരു നോട്ടം, അഭിമുഖീകരിക്കുവാൻ ശക്തിയില്ലാതെ ഇത്രയുംനാൾ ഞാൻ ജീവിച്ചു. ഇനി അനന്തരപരമ്പരയുടെ അഭിമാനം കെടുത്തുവാൻ ഞാൻ ജീവിക്കണം; ഞാൻ പഠിക്കണം; ജയിക്കണം; ഉദ്യോഗത്തിൽ കയറുകയും വേണം. ഛേയ്! നിങ്ങളും ഒരു പുരുഷനായി ജീവിക്കുന്നല്ലോ.

എം. എൽ. സി: എന്റെ ഗോപകുമാർ!

ഗോപകുമാർ: എന്റെ ഗോപകുമാർ എന്നോ? ആരും കേൾക്കാതെ ഈ വിളി വിളിക്കുവാനുള്ള ധൈര്യം നിങ്ങൾക്കു് അവശേഷിച്ചിരിക്കുന്നുവോ? ഇതാണു് പൗരുഷം. ഇതാണു് സംസ്കാരം. ഹൃദയമില്ലാത്ത മനുഷ്യരൂപമേ! സ്വന്തഭാര്യയേയും കുട്ടികളേയും ആട്ടി ഓടിച്ചു്, അനാഥയായ ഒരു പെൺകുട്ടിയുടെ ജീവിതം നശിപ്പിക്കുവാൻ ഈ പ്രായത്തിലും മുതിരുന്ന ഛേ! മനുഷ്യരാക്ഷസാ!

എം. എൽ. സി: ഗോപകുമാർ! നീ രാഗിണിയെ വിവാഹംചെയ്യരുതു്. അവസാനമായി ഞാൻ പറയുന്നു. ഗണിക, തികഞ്ഞ ഗണികയാണവൾ.

ഗോപകുമാർ: ആ പേരും നിങ്ങൾ കളങ്കപ്പെടുത്തുമെന്നു് എനിക്കറിയാം.

എം. എൽ. സി: അവളുടെ ജനനം, വളച്ച, ഇതൊന്നും നീ അന്വേഷിച്ചിട്ടില്ല. ആ തികഞ്ഞ ഗണികയുടെ...

ഗോപകുമാർ; രാഗിണിയെപ്പററി ആക്ഷേപമായി ഒരക്ഷരവും എന്റെ മുമ്പിൽവച്ചു പറയരുതു്.

എം. എൽ. സി: ആക്ഷേപമല്ല; സത്യങ്ങൾ, പരമസത്യങ്ങൾ.

ഗോപകുമാർ: സത്യം: സത്യം: അതു പറയുവാൻ നിങ്ങളും.

എം. എൽ. സി: സത്യം. അവൾ ഒരു വേശ്യയുടെ പുത്രിയാണെന്നു സത്യം. അവളുടെ അച്ഛൻ ഗോപകുമാരന്റെ അച്ഛനായ രാജശേഖരനാണെന്നുള്ള മഹാസത്യം.

ഗോപകുമാർ: ദ്രോഹി!

എം. എൽ. സി: അവൾ എന്റെ ഭാര്യാപദം അഭിലഷിച്ച്, എന്റെ കൂടെ വന്നു താമസിച്ച്, എന്റെ സൈ്വരത നശിപ്പിച്ച പാതകിയാണെന്ന പരമസത്യം!

[അകത്തുനിന്നും ഒരു ശബ്ദം കേൾക്കുന്നു.)

അവൾ നിന്നെ സ്നേഹിക്കുന്നു എന്ന വ്യാജേന എന്റെ ധനത്തെ ആരാധിക്കുന്നു എന്ന പരമസത്യം! അവൾ അകത്തു് എന്റെ ശയ്യയിൽ പരിക്ഷീണയായി കിടന്നുറങ്ങുന്നു എന്ന മഹാസത്യം! (കതകു തുറന്നു്) അതാ കണ്ണുണ്ടെങ്കിൽ കണ്ടുകൊള്ളുക.

[മോഹാലസ്യത്തിൽനിന്നു് ഉണർന്നു് രാഗിണി ആവേശത്തോടെ പ്രവേശിക്കുന്നു.)

രാഗിണി: എന്റെ ഗോപകുമാർ! (എന്നു വിളിച്ച് ഗോപകുമാറിന്റെ തോളിലേയ്ക്കു കയ്യിടുന്നു.)

[ഭിന്നവികാരവ്യാമർദ്ദിതനായ ഗോപകുമാർ രാഗിണിയുടെ കയ്യു തട്ടിനീക്കുന്നു. വിലാസിനി പ്രവേശിക്കുന്നു. ക്രൂരമായ രസം അ

നുഭവിച്ചുകൊണ്ടു എം. എൽ. സി. നില്ക്കുന്നു. ഗോപകുമാർ വിലാസിനിയെ മഥിപ്പിക്കത്തക്കവണ്ണം നോക്കി മുന്നോട്ടു നീങ്ങുന്നു. പുറകേ രാഗിണി. ഇരുവരും മറയുന്നു. ഒരു നിശ്ശബ്ദത.]

വിലാസിനി: (ശ്വാസമടക്കി) എന്തൊരു രംഗമാണിതു്!

എം. എൽ. സി: വിജയം! പരിപൂർണ്ണവിജയം!

വിലാസിനി: അതാണു് നിഴലുപോലെ പുറകെ പോയതു്.

എം. എൽ. സി: പറയാം. എനിക്കു ക്ഷീണമുണ്ടു്. അകത്തേയ്ക്കു പോകാം.

[തുറന്നുകിടക്കുന്ന വാതിലിലൂടെ അകത്തേയ്ക്കു പോകുന്നു. പുറകേ വിലാസിനിയും. വിലാസിനി ശയ്യോപകരണങ്ങൾ തയ്യാറാക്കുന്നു. എം. എൽ. സി. വിശ്രമിക്കുന്നു. അരികെ അഭ്യാസനമുറപ്പിച്ചു വിലാസിനി വീശുന്നു.]

വിലാസിനി: എനിക്കു വിശ്വാസംവരുന്നില്ല. അവളുടെ നോട്ടത്തിൽ എന്റെ ഗോപകുമാർ മയങ്ങിപ്പോയി.

എം. എൽ. സി: ഇനി അവർ ഇതുപോലെ നടക്കുകയില്ല.

വിലാസിനി: എന്തൊരു ധൈര്യം! അവർ നമ്മുടെ മുമ്പിലൂടെ ഇതുപോലെ നടന്നുപോയല്ലോ.

എം. എൽ. സി: പക്ഷേ ഗോപകുമാറിനെ വിലാസിനി സൂക്ഷിച്ചില്ല. അവൻ മഥിക്കുകയാണു്.

വിലാസിനി: എങ്കിലും ആ വിളി കേട്ടില്ലേ?

എം. എൽ. സി: പഴയപടി വികാരചാരവശമായ കൈകൊണ്ടു് അവളെ അവൻ തൊടുകയില്ല.

വിലാസിനി: അടുത്തുതന്നെ അതു കാണാം.

എം. എൽ. സി: എന്നാൽ അതു് അവസാനത്തേതുമായിരിക്കും.

വിലാസിനി: അവിടന്നു് എല്ലാം തുറന്നുപറഞ്ഞോ?

എം. എൽ. സി: എല്ലാ മറയും നീക്കിക്കാണിക്കുകയും ചെയ്തു.

വിലാസിനി: എങ്കിലും അവർ യുവാക്കളല്ലേ.

എം. എൽ. സി: അവർ സഹോദരീസഹോദരന്മാരായ യുവാക്കൾ. (സാകൂതം നോക്കുന്നു)

വിലാസിനി: ഭയങ്കരമായ വിജയം. സ്വന്തപുത്രനെ രക്ഷിക്കുവാൻ ഒരു അപമാനംകൂടി അവിടന്നു ചുമന്നു. ...ആകട്ടെ, വീണ്ടും ഉദ്യോഗക്കാര്യം കുഴഞ്ഞോ?

എം. എൽ. സി: ഇത്തവണത്തേ നിരാശ, വിലാസിനി. ഈ മരവിച്ച ഹൃദയത്തേപ്പോലും അതു ചലിപ്പിച്ചു. ഇനി ഞാൻ തലയുയർത്തി നടക്കുന്നതെങ്ങിനെ?

വിലാസിനി: അധൈര്യപ്പെടാതെ. (മാറിൽ തലോടി) അന്നു്, സർക്കാർപക്ഷത്തുനിന്നുകൊണ്ടു്, ദേശീയസംഘടനയ്ക്കെതിരായി പ്രസംഗംചെയ്തുകൊണ്ടു് നടന്ന ആ കാലത്തു്, ക്ഷുഭിതരായ ജനങ്ങൾ അവിടത്തെ നേരെ ചൊരിഞ്ഞ കരിങ്കൽച്ചില്ലുകൾ! ഈ വിശാലമായ മാറിടം അതും സഹിച്ചില്ലേ? അതെല്ലാം ഇന്നു ലോകം മറന്നില്ലേ. ഇതും മറക്കും. നാളെ ഒരു ഉയർന്ന ഉദ്യോഗത്തിലെത്തുമ്പോൾ, അങ്ങു ഭയപ്പെടുന്ന ഈ ലോകം അങ്ങയെ ആദരിപ്പാൻതുടങ്ങും.

എം. എൽ. സി: (വിശറി വാങ്ങി എഴുന്നേററു നടന്നു്) വിലാസിനി, ഒരു ക്രമംകൂടി നടത്തണം. രാഗിണി ഗോപകുമാരന്റെ നിരസനത്തിനുശേഷം, നാളെമുതൽ എന്റെ നിത്യദാസിയാണു്, എന്നോർത്തുകൊള്ളണം.

വിലാസിനി: കേട്ടോ. ഇനിയും അവളെ ഇവിടെ താമസിപ്പിച്ചു് ദ്വേഷ്യം വർദ്ധിപ്പിക്കരുതു്.

എം. എൽ. സി: (വിശറികൊണ്ടു മൃദുവായി തട്ടി) മറയി! മറയി; വിലാസിനി! അവളുടെ സൗന്ദര്യം: സംഗീതവാസന—ഇവ രണ്ടും എടുത്തെറിഞ്ഞിട്ടു് ഒന്നുകൂടി വീശിനോക്കണം.

വിലാസിനി: എന്തൊരാലോചനയാണിതെല്ലാം.

എം. എൽ. സി: എന്താണിത്ര സംശയം. ആ വലയിൽ വീഴുന്ന മഹാമത്സ്യം ഉള്ളപ്പോൾ, അതുതന്നെ എറിഞ്ഞുകൊടുക്കണം.

വിലാസിനി: എനിക്കു് (സങ്കടത്തോടെ) എനിക്കു്, ഇനി അവിടെ കഴിഞ്ഞുകൂടുക സാദ്ധ്യമല്ല. ആ കരിനിഴലുകളുടെ ഇടയിൽ. ആ പ്രേതത്തിന്റെ കൂടെ. ഇനി ഈ പാദശുശ്രൂഷ... ഇതുമാത്രം.

എം. എൽ. സി: (എഴുന്നേററു്) അതിനെന്തു്? അതും ആകാമല്ലോ. വിലാസിനി സമ്മതിച്ചു. പക്ഷേ...(കൈ മുറുക്കിപ്പിടിച്ചു്) വിലാസിനി!... (പരസ്പരം നോക്കി ലയലീനരായി നില്ക്കുന്നു.)

[രാജശേഖരൻ പ്രവേശിക്കുന്നു.]

രാജശേഖരൻ: മി. ഗംഗാധരൻ...

[എന്നു വിളിച്ച് അകത്തേയ്ക്കു നോക്കുന്നു. ആ രംഗം കണ്ട്, ഇടിമിന്നൽ ഏററതുപോലെ പുറകോട്ടു മാറി വിറച്ചു വിറച്ചു താഴെ വീഴുന്നു. ശബ്ദംകേട്ടു ഗംഗാധരനും വിലാസിനിയും പുറത്തു വരുന്നു. അതിദുസ്സഹമായ ആന്തരികവേദനയിൽ രാജശേഖരൻ ഞെരിയുകയും പുളയുകയും ചെയ്യുന്നു. അല്പനേരം ആവിധം കഴിയുന്നു. വിലാസിനി രാജശേഖരന്റെ സമീപം ചെന്നു താങ്ങി എഴുന്നേല്പിക്കുവാൻ ഒരുങ്ങുന്നു. രാജശേഖരൻ ചാടിയെഴുന്നേററു കൈചൂണ്ടി 'നിഴലുകൾ' 'കഴിനിഴൽ' എന്നു വിളിച്ചു മാരകമായി ചിരിക്കുന്നു. വിലാസിനിയും ഗംഗാധരനും സ്തബ്ധരായി നില്ക്കുന്നു.]

[കർട്ടൻ]

അങ്കം മൂന്നു്.

(സമയം—അടുത്ത ദിവസം രാത്രി ഒൻപതുമണി.)

[രംഗം—രാജശേഖരൻെറ ബംഗ്ലാവു്. അസ്വസ്ഥയായി വിലാസിനി ഹാളിൽ അലക്ഷ്യമായി നടക്കുന്നു. ഇടയ്ക്കിടെ നിന്നു ചെവികൊടുത്തു് എന്തോ ശ്രദ്ധിക്കുന്നു. വീണ്ടും നടക്കുന്നു.]

വിലാസിനി: അങ്ങിനെ അനുഭവിക്കട്ടെ. ഭ്രാന്തനായി ഈ നാടെങ്ങും നടക്കണം.

[വീണ്ടും അസ്വസ്ഥയായി നടക്കുന്നു. രാഗിണി ചിന്താഭാരത്തോടെ പ്രവേശിക്കുന്നു]

രാഗിണി: ഗോപകുമാർ തിരിയെ വന്നില്ലേ, അമ്മേ!

വിലാസിനി: ആരു്? (കോപാവേശത്തോടെ നോക്കുന്നു.)

രാഗിണി: അമ്മേ! ഗോപകുമാർ.

വിലാസിനി: എന്താണു് വിളിച്ചതു്?

രാഗിണി: വിളിച്ചുശീലിച്ചതു. ഞാൻ വിളിച്ചെന്നേയുള്ളു. അമ്മയ്ക്കു കോപമാണോ?

വിലാസിനി: നിൻെറ ആരാണു് ഞാൻ?

രാഗിണി: അമ്മയെ അമ്മയെന്നു വിളിക്കുന്നതും ഇഷ്ടമല്ലേ?

വിലാസിനി: നീ എന്നെ ഒന്നും വിളിക്കണ്ടാ.

രാഗിണി: അച്ഛൻെറ സുഖക്കേടിനെപ്പററി ഓർത്തു് അമ്മ സങ്കടപ്പെടുകയായിരിക്കും? എന്തു ചെയ്യും? വരാനുള്ളതെല്ലാം വരും. നാം അനുഭവിക്കാനുള്ളതെല്ലാം അനുഭവിക്കാതെ ഗത്യന്തരമില്ല.

വിലാസിനി: വേദാന്തമൊന്നും പ്രസംഗിക്കണ്ടാ. ഈ രാത്രിയിൽ നിനക്കിവിടെ എന്തു കാര്യം?

രാഗിണി: അമ്മേ! ഈ ഭാവവ്യത്യാസത്തിന്ന് എന്താണ് കാരണം? ഞാൻ എന്തു തെറ്റുചെയ്തു?

വിലാസിനി: നീ ശരിയേ ചെയ്തിട്ടുള്ളു. 'സത്യഭാമ'ച മയുന്നു. മതി, മതി. ഇനി ഇവിടെ കാലെടുത്തുകുത്തി പ്പോകരുത്.

രാഗിണി: ആ എം. എൽ. സി. അദ്ദേഹം അമ്മയുടെ മനസ്സിലും വിഷംപകർന്നൊഴിച്ചു എന്നു തോന്നുന്ന വല്ലോ.

വിലാസിനി: എന്ത്? എം. എൽ. സി. എന്തുചെയ്തു? എടീ! നീ അദ്ദേഹത്തിൻെറ പേരുതന്നെ ഉച്ചരിക്കു ന്നതിനു യോഗ്യതയുള്ളവളല്ല.

രാഗിണി: അദ്ദേഹം അമ്മയെ തെററിദ്ധരിപ്പിച്ചു; തീച്ച.

വിലാസിനി: തെററിദ്ധരിപ്പിക്കത്തക്കവിധം എനിക്കദ്ദേഹത്തോടുള്ള ബന്ധം?

രാഗിണി: സ്നേഹം! വെറും സ്നേഹം! ഞങ്ങൾ അവിടെ നിന്നു പോന്നപ്പോഴല്ലേ അമ്മ അവിടെ ചെന്നതു്?

വിലാസിനി: അതിന്? ഇന്നലെ എനിക്കദ്ദേഹത്തെ പ്പോയി കാണേണ്ട കാര്യമുണ്ടായിരുന്നു. ഇന്നദ്ദേഹം ഇങ്ങോട്ടുതന്നെ വരേണ്ട കാര്യമിരിക്കുന്നു. അതിനു നിനക്കിത്ര പറയുവാൻ? എനിക്കും വാക്കുകളുടെ അ ത്ഥം മനസ്സിലാകും. കേട്ടോ...

രാഗിണി: ഇല്ലെന്നു ഞാൻ സൂചിപ്പിക്കപോലും ചെയ്തില്ലല്ലോ. ഞാൻ ഒന്നും മനസ്സിൽ വച്ചുകൊണ്ടു പറഞ്ഞതല്ല.

വിലാസിനി: നിനക്കത്തരത്തിൽ ചിന്തിക്കുവാനേ കഴിയൂ. നിൻെറ ജനനവും വളച്ചയും എല്ലാം അത്തരത്തിലായിരുന്നു.

രാഗിണി: ഇതൊന്നും ഞാൻ മറച്ചുവച്ചിട്ടില്ല. എല്ലാം അറിഞ്ഞുകൊണ്ടുതന്നെ അമ്മ എന്നോടു വാത്സല്യം കാണിച്ചു. ഞങ്ങളുടെ വിവാഹം വേഗം നടത്തണമെന്ന് അമ്മ നിബ്ബന്ധിച്ചു. ഈ അനുഗ്രഹത്തിൽ ഞങ്ങൾ സന്തോഷിച്ചു. അദ്ദേഹവുമായി കണ്ടതിനുശേഷം അമ്മയുടെ ഭാവങ്ങൾ മാറിയിരിക്കുന്നു.

വിലാസിനി: അതായത് എന്നിൽ അത്രവളരെ സ്വാധീനശക്തിയുണ്ടെന്നുള്ള സൂചന. നീ ഗണികയാണ്. അതറിയാതെ ഞാൻ നിന്നെ...

രാഗിണി: ആ പദം അദ്ദേഹമല്ലാതെ എൻെറ മുഖത്തു നോക്കി ആരും പറഞ്ഞിട്ടില്ല. ഇന്ന് അമ്മയും... പറഞ്ഞുകൊള്ളൂ; ഈ അഭിപ്രായം മാറുമ്പോൾ അമ്മ പശ്ചാത്തപിച്ചുകൊള്ളും.

വിലാസിനി: നിൻെറ ശാപം! ചാരിത്രമുള്ളവർ പറഞ്ഞാൽ അതിനു ഫലമുണ്ടായിരുന്നു. ഇനി ഇവിടെ നീ വരേണ്ട ആവശ്യമില്ല.

രാഗിണി: ഇത്ര നിഷ്ഠുരണമായി പറയുന്നതെന്താണ്?

വിലാസിനി: എന്റെ ഇഷ്ടം. നിന്റെ തേവിടിശ്ശിയാട്ടത്തിനുള്ള സ്ഥലം ഇതല്ല.

രാഗിണി: ഗോപകുമാരനെ...

വിലാസിനി: ഇനി നിനക്ക് അവനോട് സംസാരിക്കേണ്ട ആവശ്യവുമില്ല. നീ അവന്റെ പണത്തെയാണ് സ്നേഹിക്കുന്നത്...അവന്റെ ജീവിതം ഈവിധം നശിപ്പിച്ചുകളയാനുള്ളതല്ല.

രാഗിണി: ഈ തീരുമാനം മുഴുവൻ ചെയ്യുവാൻ അമ്മ മാത്രം മതിയോ?

വിലാസിനി: കാഹോ! അവനിൽ നിനക്കത്രമാത്രം സ്വാധീനശക്തിയുണ്ടായിപ്പോയി, അല്ലേ—പക്ഷേ, ഒന്നു ധരിച്ചുകൊള്ളൂ. ഇതെന്റെ വീടാണെന്നും, ഇതിന്റെ നിയന്ത്രണാധികാരം മുഴുവൻ എന്നിലാണെന്നും. ധിക്കാരി!...

രാഗിണി: ഗോപകുമാരന്റെ വീടുകൂടിയാണെന്നു ഞാൻ ധരിച്ചിട്ടുണ്ട്. അദ്ദേഹത്തിന്റെ അച്ഛൻ ഇവിടെയാണെന്നും ഞാൻ ധരിച്ചിട്ടുണ്ട്.

വിലാസിനി: അഹങ്കാരത്തിന്റെ ഫലം അനുഭവിക്കാതെ പോയ്ക്കൊള്ളുക. ഇതു ദാസീഗൃഹമല്ലെന്നു ഞാൻ അവസാനമായി പറയുന്നു.

രാഗിണി: എന്നു ഞാൻ ധരിച്ചിട്ടില്ല. അമ്മയെ അനാദരിക്കുവാൻ ഞാൻ നിശ്ചയിച്ചിട്ടുമില്ല.

വിലാസിനി: അവന്റെ ബലം, അല്ലേ? എന്നാൽ അതു് ഇന്നുതന്നെ നീ അറിയും.

രാഗിണി: അമ്മ കോപിക്കരുതേ.

വിലാസിനി: കോപിച്ചാൽ?

രാഗിണി: സുഖമില്ലാതിരിക്കുന്ന അച്ഛനെ ഓൎത്തെങ്കിലും...

വിലാസിനി: സ്ഥിരബുദ്ധി നശിച്ചുപോയ ആ ദ്രോഹിയെ ആരു വകവയ്ക്കുന്നു? എന്റെ കുട്ടികൾക്കും കുടുംബത്തിനും തീരാക്കളങ്കം വരുത്തിവച്ച ആ ദ്രോഹിയെ!

രാഗിണി: അമ്മേ! ദൈവത്തെ മറന്നു സംസാരിക്കരുതേ!

വിലാസിനി: ദൈവം! ദൈവം!... നീ ഒരു നിമിഷം ഇവിടെ നില്ക്കരുത്.

രാഗിണി: എനിക്കു ഗോപകുമാരനെക്കാണണം. അദ്ദേഹം വരുന്നതുവരെ ഞാൻ ഇവിടെ നില്ക്കണമെന്ന് എന്നോടാജ്ഞാപിച്ചിട്ടുണ്ട്.

വിലാസിനി: അതുകൊണ്ട് അത്ര്യയുംനേരം നീ ഇവിടെ നില്ക്കുകതന്നെ ചെയ്യും, അല്ലേ?

രാഗിണി: നിശ്ചയമായും. ഞാൻ അതിനു കടപ്പെട്ടവളാണ്.

വിലാസിനി: (സമീപിച്ച്) ഇറങ്ങുന്നോ, ഇല്ലയോ?

രാഗിണി: (അചഞ്ചലയായി നിന്ന്) ശബ്ദമുണ്ടാക്കി അദ്ദേഹത്തെ ഉപദ്രവിക്കാതെ.

വിലാസിനി: എടീ നീ ഇറങ്ങുമോ, ഇല്ലയോ?

രാഗിണി: അദ്ദേഹം താഴേയ്ക്ക് ഇറങ്ങിവരുന്നു. ഒന്നാമതു തീരെ സുഖമില്ല.

വിലാസിനി: അദ്ദേഹം എന്റെ ആരാണ്?

രാഗിണി: ഓമ്മ തീരേ നശിച്ചുവെങ്കിൽ ഞാൻ പ
റയാം.

വിലാസിനി: രാഗിണീ! ഇറങ്ങുന്നോ?... (സമീപിച്ച് കഴു
ത്തിനു പിടിക്കുവാൻ കയ്യുയത്തുന്നു.)

[രാജശേഖരൻ അലക്ഷ്യമായി വസ്ത്രധാരണംചെയ്തുകൊണ്ടു പ്രവേശിക്കുന്നു. തലമുടി പറിപ്പറന്നു ചിന്നിച്ചിതറിക്കിടക്കുന്നു. ഞരമ്പുകൾ വലിഞ്ഞും ഉഷ്ടികൾ പതറിയും ഇരിക്കുന്നു. മർക്കടമായി ഒന്നു ചിരിക്കുന്നു. ചിരികേട്ട് ഇരുവരും ഞെട്ടുന്നു. വിലാസിനി ആലക്തികശക്തികൊണ്ടെന്നപോലെ പിൻവാങ്ങുന്നു. രാജശേഖരൻ മുന്നോട്ടു മാറി വിലാസിനിയെ ആപാദമസ്തകം ഒന്നു നോക്കുന്നു. അവൾ ഭയപരവശയായിത്തീരുന്നു. മുഖത്തേയ്ക്കു കൈ ചൂണ്ടി 'പ്രേതം നിഴല്' 'നിഴല്' എന്നു രാജശേഖരൻ വിളിക്കുന്നു. വിലാസിനി പുറകോട്ടു ഭയന്നു മാറി മറയുന്നു.]

രാഗിണി: എന്റെ അച്ഛാ! (സമീപിച്ചു കൈ രാജശേഖരന്റെ തോളിലിടുന്നു.)

രാജശേഖരൻ: (ഭിന്നവികാരങ്ങളോടെ) മകളേ, രാഗിണി! (വിലാസിനി പോയ വഴിയേ കൈ ചൂണ്ടിക്കാണിച്ച്) പ്രേതം! പ്രേതം! (ഭാവവ്യത്യാസത്തോടെ) മാപ്പ്! മാപ്പ്!

രാഗിണി: അച്ഛാ! ഇതെന്താണിത്? മുകളിലത്തെ മുറിയിൽപ്പോയി വിശ്രമിക്കാം.

(രാഗിണിയെ രാജശേഖരൻ ആശ്ലേഷിക്കുന്നു. ഗോപകുമാരൻ പ്രവേശിക്കുന്നു. ഈ രംഗം കണ്ടു് ഉണ്ടായ ഉൽക്കടവേദന ഒരുവിധം ഒതുക്കി.)

ഗോപകുമാർ: രാഗിണി! അച്ഛനെ മുകളിലേയ്ക്കു കൊണ്ടുപോകൂ. അച്ഛൻ ഉറങ്ങുന്നതുവരെ അടുത്തുതന്നെയിരിക്കണം.

(രാജശേഖരൻ നിശ്ശബ്ദമായി ഒന്നു ചിരിക്കുന്നു. രാഗിണി രാജശേഖരനെ കൂട്ടിക്കൊണ്ടു് അകത്തേയ്ക്കു പോകുന്നു.]

[ഗോപകുമാരൻ കോട്ടൂരി പെഗ്ഗിൽ ഇടുന്നു. അല്പനേരം ചിന്താമഗ്നനായിരുന്നു് ഒരു സിഗററു വലിക്കുന്നു. മുകളിലേയ്ക്കുള്ള കോവണിപ്പടിയിൽ നോക്കി കൂടുതൽ ചിന്താകുലനാകുന്നു. സിഗററു വലിച്ചു ദൂരെയെറിയുന്നു. പോക്കററിൽനിന്നു് ഒരു പൊതിയെടുത്തു് സൂക്ഷിച്ചുനോക്കി നെടുവീർപ്പിടുന്നു. മേശപ്പുറത്തു വയ്ക്കുന്നു. സിഗററു കത്തിക്കുന്നു. അടുത്തനിമിഷം അതു ദൂരെയെറിയുന്നു. കോപനിർഭരമായ സ്വരത്തിൽ അമ്മേ! എന്നു വിളിക്കുന്നു. കസേരയിൽ ഇരിക്കുന്നു. സിഗററു ദൂരെയെറിയുന്നു.]

[വിലാസിനി പ്രവേശിക്കുന്നു. അസ്വസ്ഥമായ മുഖഭാവം.]

വിലാസിനി: എന്റെ കുഞ്ഞ് ഇതേവരെ എവിടെയായിരുന്നു. നേരം എത്ര നാഴിക ഇരുട്ടി.

ഗോപകുമാർ: (മുഖത്തു നോക്കാതെ) പറയാം. കുടിക്കാൻ കുറച്ചു വെള്ളം വേണം..

വിലാസിനി: അത്താഴമുണ്ണേണ്ടേ. ഇത്രവലിയ ദാഹം?

ഗോപകുമാർ: അതേ; ഒരു വലിയ ദാഹം.

[വിലാസിനി അടുത്ത മുറിയിലേയ്ക്കു പോകുന്നു. ഗോപകുമാർ അങ്ങോട്ടുമിങ്ങോട്ടും നടക്കുന്നു. വിലാസിനി ഒരു സ്ഫടിക ടംബ്ലറിൽ വെള്ളം കൊണ്ടുവരുന്നു.]

ഗോപകുമാർ: ആ മേശപ്പുറത്തു വച്ചേയ്ക്കു. (ഒരു കസേരയിൽ ഇരിക്കുന്നു.) അവിടെ ഇരിക്കണം.

വിലാസിനി: ഇപ്പോൾ കുടിക്കാനല്ലേ? (അടുത്തു് ഒരു കസേരയിൽ ഇരിക്കുന്നു) നേരം പതിനൊന്നുമണിയായായി. വേഗം പോയി മേൽകഴുകി വരൂ! വല്ലതും കഴിക്കേണ്ടേ?

ഗോപകുമാർ: എനിക്കിനി അത്താഴം വേണ്ടാ.
വിലാസിനി: അല്പം വല്ലതും കഴിക്കണം, കുഞ്ഞേ.
ഗോപകുമാർ: വേണ്ടാ. അവിടെയിരിക്കു.
വിലാസിനി: (ഇരിക്കുന്നു) ഗോപകുമാരനോട് ഒരു കാര്യം പറയണമെന്നു പല നാളായി വിചാരിക്കുന്നു.
ഗോപകുമാർ: എത്ര നാളായിരിക്കും?
വിലാസിനി: വളരെ വളരെ നാളായി.
ഗോപകുമാർ: പത്തുപതിനഞ്ചുകൊല്ലമായിരിക്കുമോ?
വിലാസിനി: അതില്ല; നിൻെറ പഠിത്തം നിർത്തിയ നാൾമുതൽ, ടെന്നീസു കളിക്കാൻ പതിവായി ക്ലബ്ബിൽപോയിത്തുടങ്ങിയ കാലം മുതൽ.
ഗോപകുമാർ: അക്കാലംമുതൽ ഞാനും ചോദിക്കണമെന്നു വിചാരിച്ചുതുടങ്ങിയതാണ്.
വിലാസിനി: (ഞെട്ടുന്നു) എന്തു ചോദിക്കുവാൻ?
ഗോപകുമാർ: അറിഞ്ഞുകൂടെങ്കിൽ പറയാം. എന്നോട് മററുവല്ലതുമാണോ ചോദിക്കുന്നതെന്നറിഞ്ഞിട്ടാകട്ടെ.
വിലാസിനി: നിൻെറ സായാഹ്നസവാരിയും, ആ ഗണികയുമായുള്ള കൂട്ടുകെട്ടും.
ഗോപകുമാർ: ഇപ്പറഞ്ഞതിവിടെ നില്ക്കട്ടെ...
വിലാസിനി: റസ്റ്റാറൻറിലേയ്ക്കുള്ള പോക്കും.
ഗോപകുമാർ: അമ്മേ! അവിടെ ഞാൻ പതിവായി പോകും. മരിക്കുന്നതുവരെ ഞാനവിടെ പോവുകതന്നെ ചെയ്യും. നിങ്ങൾക്കെല്ലാവക്കുംവേണ്ടി എനിക്കവിടെ പോകാതെ നിവൃത്തിയില്ല.

വിലാസിനി: ഞാൻ പരിദേശമര്യത്തെപ്പററിയാണ് സൂചിപ്പിച്ചതു്.

ഗോപകുമാർ: അതു പതിവായി ഉപയോഗിക്കുന്നതിൻെറ ആവശ്യത്തെപ്പററിയാണ് ഞാൻ സൂചിപ്പിച്ചതു്.

വിലാസിനി: എന്തു്! അതിൻെറ ആവശ്യത്തെപ്പററിയോ?

ഗോപകുമാർ: അതേ. അതു് നിങ്ങൾക്കവേണ്ടി, എല്ലാവക്കും വേണ്ടി, എനിക്കവേണ്ടി ഞാൻ അതു് എന്നും ഉപയോഗിക്കണം.

വിലാസിനി: എനിക്കവേണ്ടിയല്ല, തീച്ചതന്നെ.

ഗോപകുമാർ: പ്രധാനമായി അമ്മയ്ക്കുവേണ്ടിത്തന്നെ. പിന്നെ എനിക്കവേണ്ടി.

വിലാസിനി: നീ ബോധമില്ലാതെയാണു് സംസാരിക്കുന്നതു്.

ഗോപകുമാർ: ഇന്നു ഞാൻ പൂണ്ണബോധത്തോടെതന്നെ. സംസാരിക്കുന്നു. മനഃപൂർവ്വം സുബോധവാനായിത്തന്നെ സംസാരിക്കുന്നു.

വിലാസിനി: നിനക്ക ഭ്രാന്താണു്.

ഗോപകുമാർ: എനിക്ക ഭ്രാന്തു വരേണ്ടതാണോ എന്നു് അമ്മ ഓർമ്മിച്ചുനോക്കി പറയണം.

വിലാസിനി: ഞാൻ നല്ല ഓർമ്മയോടുകൂടിത്തന്നെ സംസാരിക്കുന്നു.

ഗോപകുമാർ: അമ്മയ്ക്കു ഭ്രാന്തുവന്നിട്ടുണ്ടോ?

വിലാസിനി: എന്തിനാ?......ഗോപകുമാർ!

ഗോപകുമാർ: അതേ, ഗോപകുമാരൻതന്നെ ചോദിക്കു ന്നു. അവനെപ്പററി അമ്മയ്ക്കു ഭ്രാന്തുവന്നിട്ടുണ്ടോ എന്നു്.

വിലാസിനി: ഈയുള്ളവൾ അതിനുതക്ക പാപമൊന്നും ചെയ്തിട്ടില്ല.

ഗോപകുമാർ: അപ്പോൾ പാപഫലമാണു് ഭ്രാന്തു്; അല്ലേ?

വിലാസിനി: അച്ഛനു തനിയെവന്ന ഭ്രാന്തു്. മകൻ വി ലയ്ക്കു വാങ്ങിയ ഭ്രാന്തു്.

ഗോപകുമാർ: എൻെറ അച്ഛനും ഭ്രാന്തുവന്നിട്ടുണ്ടോ?

വിലാസിനി: ബോദ്ധ്യം വന്നിട്ടില്ലെങ്കിൽ ആ മുകളിലത്തെ മുറിയിൽ പോയി നോക്കൂ.

ഗോപകുമാർ: അദ്ദേഹത്തിനു് ഭ്രാന്തിൻെറ ആരംഭമാ ണു്. (മുഖത്തു ദേഷ്യഭാവം വരുത്തി) അദ്ദേഹം എൻെറ അച്ഛനും ആണു്.

വിലാസിനി: അടുത്ത മുറയിൽപോയി കിടന്നുറങ്ങു്. നാ ളെ നമുക്കു സംസാരിക്കാം.

ഗോപകുമാർ: ഇന്നുറക്കം വരികയില്ല. ഇന്നു ഞാൻ സ്വ ബോധവാനാണു്. ഉറക്കം വരികയില്ല. ഈ ചോ ദ്യത്തിനുത്തരം കിട്ടാതെ ഉറക്കം വരികയില്ല.

വിലാസിനി: ഭ്രാന്തു് പാരമ്പര്യമായി വരണമെന്നില്ല.

ഗോപകുമാർ: അപ്പോൾ എൻെറ അച്ഛൻ ഭ്രാന്തനല്ലാ യ്കയുമിരിക്കാം.

വിലാസിനി: (വികാരമടക്കി) ഇതെന്തൊരു ചോദ്യമാ ണിപ്പോ?

ഗോപകുമാർ: അമ്മയ്ക്കുമാത്രം ഉത്തരം പറയുവാൻ കഴിയുന്ന ഒരു നിസ്സാരചോദ്യം.

വിലാസിനി: എനിക്കു പോയി ഉറങ്ങണം. നേരം......

ഗോപകുമാർ: ഇനി അമ്മയ്ക്കുറക്കം വരുമോ? വരാൻ പാടില്ല......അച്ഛനു ഭ്രാന്താണോ?

വിലാസിനി: ഇപ്പോഴും ഞാനദ്ദേഹത്തെ ചെന്നു നോക്കിയിട്ടാണു് വരുന്നതു്. ദിവസവും ക്ഷീണം കൂടുന്നു. ആ മരുന്നു്......

ഗോപകുമാർ: അതിനു് മരുന്നില്ല. ഞാനെന്റെ അച്ഛനെപ്പററിയാണു് ചോദിക്കുന്നതു്.

വിലാസിനി: ഞാൻ അതുതന്നെയല്ലേ പറഞ്ഞതു്.

ഗോപകുമാർ: (വീണ്ടും തിരിഞ്ഞു നോക്കി) ഞാൻ മദ്യപിച്ചിട്ടില്ല. ഞാനെന്റെ അച്ഛനെപ്പററിയാണു് ചോദിക്കുന്നതു്. (എഴുന്നേല്ക്കുന്നു.)

വിലാസിനി: (ദീർഘശ്വാസം വിട്ടു്) ഞാൻ നിന്റെ അമ്മയല്ലേ.

ഗോപകുമാർ: അതുകൊണ്ടാണു് ചോദിക്കുന്നതു്? ഉത്തരം പറയേണ്ടതും.

വിലാസിനി: ഗോപകുമാർ! (ചെവി പൊത്തുന്നു)

ഗോപകുമാർ: എന്തു്! എന്തു്! നിഴല്കൂത്തു കണ്ടു ഭയപ്പെടുന്നുവോ?

വിലാസിനി: കുഞ്ഞേ! ഇന്നും നീ കുടിച്ചിട്ടുണ്ടു്.

ഗോപകുമാർ: ഇല്ല. എല്ലാം ഓർക്കുവാനും ഓർമ്മിപ്പിക്കുവാനും ഇന്നു് ഞാൻ മദ്യം കഴിച്ചിട്ടില്ല. എല്ലാം മ

രക്കുവാനും മറപ്പിക്കുവാനും ഇന്നലെവരെ ഞാൻ മദ്യം ഉപയോഗിച്ചു.

വിലാസിനി: എന്തോക്കുവാനാണു്?

ഗോപകുമാർ: മറക്കുവാനെന്തുണ്ടു്?

വിലാസിനി: നീയും എന്തിനിങ്ങിനെ പണം നശിപ്പിക്കുന്നു? എന്തിനിങ്ങനെ മദ്യം......

ഗോപകുമാർ: അമ്മേ! ഞാൻ മദ്യം കഴിക്കുന്നതെന്തിനാണെന്നറിയണം? പകൽ മുഴവൻ പ്രത്യക്ഷമായും പരോക്ഷമായും കേൾക്കുന്ന പരിഹാസത്തിൻെറ പരമാത്ഥം മറക്കുവാൻ; മദ്യപിച്ചു് മദ്യപിച്ചു് അതിൻെറ നിഴൽപോലും മറന്നു് രാത്രിയെങ്കിലും സൈ്വരമായി കഴിയുവാൻ.

വിലാസിനി: എന്തു പരിഹാസമാണു്. ഓ! അതല്ലാതെ മററൊന്നും അച്ഛൻ സമ്പാദിച്ചു തന്നിട്ടില്ലല്ലോ. മക്കൾക്കു് അച്ഛൻെറ സമ്പാദ്യം!

ഗോപകുമാർ: അതു സാരമുള്ളതല്ല. ഈ അച്ഛൻ തന്ന സമ്പാദ്യം അടുത്ത ഒരു പാരമ്പയ്യംകൊണ്ടു നശിപ്പിക്കാം. പക്ഷേ, അമ്മയുടെ സമ്പാദ്യം! നശിക്കുകയില്ല. അതു് അക്ഷയമാണു്.

വിലാസിനി: ഞാനൊന്നും നിങ്ങൾക്കു സമ്പാദിച്ചുതന്നിട്ടില്ലല്ലോ.

ഗോപകുമാർ: എൻെറ അഞ്ചു സഹോദരന്മാക്കുമല്ലാ.

വിലാസിനി: നിനക്കും ഞാനൊന്നും പ്രത്യേകമായി സമ്പാദിച്ചു തന്നിട്ടില്ല.

ഗോപകുമാർ: കൂടുതൽ വാത്സല്യം എന്നോടായതുകൊണ്ടു് ആ നശിക്കാത്ത സമ്പത്തു് എനിക്കുതന്നെ തന്നു. എന്നെന്നേയ്ക്കുമായി—എനിക്കു സന്തതികൾ ഉണ്ടാകുമെങ്കിൽ അന്നോളം നശിക്കാത്തതായി... അതിനൊ ശാശ്വതമായി.......

വിലാസിനി: എന്താണീ പറയുന്നതു്?

ഗോപകുമാർ: അറിഞ്ഞുകൂടാ—എന്റെ ജനനദിവസം മുതൽ, ഈ എന്റെ കഴുത്തിനു പുറകിൽ കെട്ടിഇട്ടിരിക്കുന്ന അവമാനഭാരം കാണുന്നില്ലേ? ഇങ്ങോട്ടു മാറിനിന്നു് ആ കൈകൊണ്ടു തപ്പിനോക്കു. എന്നോടൊപ്പം വളൎന്നുവന്ന ആ ഭാരം കാണുന്നില്ലേ?... എന്താണു് നിശ്ശബ്ദമായിരിക്കുന്നതു്? (പിടിച്ചുഴന്നേല്പിക്കുന്നു.)

വിലാസിനി: കുഞ്ഞേ! നിന്നെ പ്രസവിച്ചതു ഞാനല്ലേ!

ഗോപകുമാർ: അതുകൊണ്ടുതന്നെയാണു് ഈ ലോകംകാണുന്നതിനു മുമ്പുതന്നെ ഈ ദുർഭാരം കണ്ടു എന്നു ഞാൻ വിശ്വസിക്കുന്നതു്.

വിലാസിനി: ഈ യഥാർത്ഥമറിയാത്ത ലോകത്തിൽ.

ഗോപകുമാർ: നോക്കു. എന്റെ മുഖത്തേയ്ക്കു സൂക്ഷിച്ചു നോക്കു. ഈ എന്റെ കണ്ണിൽ സൂക്ഷിച്ചുനോക്കി ഉത്തരം പറയണം. ഈ ജഡം ഉൾക്കൊള്ളുന്ന ജീവൻ. ഇതിന്റെ ഉത്ഭവം. സത്യത്തിലോ അസത്യത്തിലോ എന്നുമാത്രം എനിക്കറിയണം. (ഭുജത്തിൽ മുറുക്കിപ്പിടിച്ചു) തല കുനിക്കാതെ നിവൎന്നുനിന്നു് ഈ ദൃഷ്ടികളിൽ ദൃഷ്ടിയുറപ്പിച്ചു് ഉത്തരം പറയണം. എന്തു്? ഈ ശരീരം ഇന്നും വിറയ്ക്കുമോ? എങ്കിലും ഇതു വിറയ്ക്കണം.

അന്നത്തെ ആ നീചകൃത്യത്തിന്റെ നിഴലിൽനിന്ന്;
അതേ, ഈ നിഴൽകണ്ടു വിറയ്ക്കണം. എന്റെ ജ
ഡം രൂപംകൊള്ളുവാൻ തുടങ്ങുന്നതിനു മുമ്പുതന്നെ
ഉടലും ഉയിരും വിറകൊള്ളുവാൻ തുടങ്ങിയതല്ലേ?
ഉദരത്തിലെ അന്നത്തെ ഓരോ ചലനവും ഈ ഉടലും
ഉയിരും ചഞ്ചലിപ്പിച്ചതല്ലേ? കന്മഷം കലൎന്ന മുല
പ്പാൽ കുടിച്ചുകൊണ്ടു മടിയിൽ കിടന്നപ്പോഴും ഈ
മുഖത്തു ഞാൻ പതിച്ച ഓരോ നോട്ടവും ഈ ഉടലും
ഉയിരും ദഹിപ്പിച്ചതല്ലേ? സൂക്ഷ്മദൃഷ്ടിയുള്ള ആ ലോ
കത്തിന്റെ ഓരോ നോക്കും ഓരോ വാക്കും കണ്ടും കേ
ട്ടും ഓൎമ്മിച്ചും ഇതുപോലെ എത്ര നെടുവീൎപ്പുകൾ ഈ
ഉടലിൽനിന്നും ഉൽഗമിച്ചിട്ടുണ്ട്? എന്നിട്ടും കാപ
ട്യത്തിന്റെ മൂടുപടംകൊണ്ടു മൂടി എന്നെ വളൎത്തി-
ഷേ! സ്ത്രീ! ആ കാളസൎപ്പത്തിന്റെ സ്പൎശനത്തിനും
ദംശനത്തിനും വിധേയയായ നിങ്ങൾക്ക് എന്തുകൊ
ണ്ട് ശ്വാസമടച്ച് ആ ജനനവേളയിൽത്തന്നെ എ
ന്നെ കൊല്ലുവാൻ തോന്നിയില്ല? ഇത്രയും അധഃപ
തിച്ച സ്ത്രീത്വം എന്തുകൊണ്ട് ഈ ചരിത്രം അന്നുത
ന്നെ അവസാനിപ്പിച്ചില്ല? അന്ന് വസ്തുവിനെ ഭയ
പ്പെടാത്ത നിങ്ങൾ ഇന്ന് അതിന്റെ നിഴൽകണ്ടു
വിറയ്ക്കുന്നു! ആ നീചപ്രവൃത്തിയുടെ കരിനിഴലിൽ
നിന്ന് ഞെരിയുകയും പുളയുകയും ചെയ്യുന്നു!... ഇനി
യും ഈ ശരീരം ആ കാളസൎപ്പത്തെ ചുററി ജീവിക്ക
വാൻ അഭിലഷിക്കുന്നു! ആ സാധു ഭ്രാന്തനായതിൽ
എന്തതിശയം? ഈ അപമാനഭാരംകൊണ്ടും ഞാൻ

ഭ്രാന്തനാകാത്തതു്, എന്റെ ഈ ജഡം ആ ദൂഷിച്ച രക്തത്തിന്റെ തണുത്ത പിണ്ഡമാകകൊണ്ടു് അമ്മ! അമ്മ! അമ്മ! ഹാ! ആ പദം എത്ര പാവനം. ഈ കാലമത്രയും അതിന്റെ ദിവ്യത്വം ഞാൻ നശിപ്പിച്ചു. (പിടിച്ചുവച്ചു്) ജീവിക്കണം. ആ കാളസർപ്പവൃന്ദമാരമിച്ചു ജീവിക്കണം. ജീവൻ നശിച്ചും നടക്കുന്ന ആ രൂപത്തിന്റെ നിഴൽകണ്ടു്, ഈ ഞങ്ങളുടെ ദുരന്തജീവിതത്തിന്റെ നിഴലിൽ നിന്നുകൊണ്ടാളും ഒരു മിച്ചുജീവിക്കണം. (പിടിച്ചുതള്ളി) സ്ത്രീ! സ്ത്രീ! സ്ത്രീ!

[വിലാസിനി പിടഞ്ഞെഴുന്നേറ്റു നടന്നു മറയുന്നു. ഗോപകുമാർ പരിക്ഷീണനായി കസേരയിൽ കിടക്കുന്നു. ഒരു നിശ്ശബ്ദത. നിമിഷാന്തരം കഴിഞ്ഞു് കസേരയിൽനിന്നെഴുന്നേറ്റു് അസ്വസ്ഥനായി നടക്കുന്നു. വലത്തുവശത്തുള്ള മുറിയിൽനിന്നും രാഗിണിയുടെ ഫിഡിൽ എടുത്തു മേശമേൽ വയ്ക്കുന്നു. സമീപം ഒരു തലയിണയും. അകത്തെ ഹാളിലേയ്ക്കു കയറി, വീണ്ടും പുറത്തേയ്ക്കു വരുന്നു. വീണ്ടും അകത്തേയ്ക്കു കയറി 'രാഗിണി' 'രാഗിണി' എന്നു വിളിക്കുന്നു. പുറത്തുവന്നു് ഒരു സിഗററ്റു കത്തിക്കുന്നു. രാഗിണി വേഗത്തിൽ ഇറങ്ങിവരുന്നു.]

രാഗിണി: എന്നെ വിളിച്ചു, അല്ലേ. അച്ഛൻ ഒന്നു മയങ്ങാൻ കിടന്നു. അമ്മ ഇപ്പുറത്തായിരുന്നോ? ഇപ്പോൾ മുകളിലത്തെ മുറിയിൽ വന്നു.

ഗോപകുമാർ: ഇത്ര വേഗമോ?

രാഗിണി: ഒരക്ഷരം മിണ്ടാതെ ആ കട്ടിലിനരികിൽ നില്ക്കുകയാണു്. (മേശപ്പുറത്തേയ്ക്കു നോക്കി) അപ്പാ, അച്ഛൻ പാടണമെന്നു പറഞ്ഞതിവിടെനിന്നു കേട്ടോ? എ

ല്ലാം തയ്യാറാക്കി വച്ചിരിക്കുന്നല്ലോ. എങ്കിലും എനിക്കിന്നു പാടാൻ സന്തോഷമില്ല.

ഗോപകുമാർ: എനിക്കൊരു പാട്ടു കേൾക്കണമെന്നു തോന്നി. രാഗിണി! അതു് അദ്ദേഹത്തിനും ഇഷ്ടമായിക്കുമെന്നു് എനിക്കറിയാം.

രാഗിണി: പാടാം. അദ്ദേഹത്തിനത്രയും സമാധാനം കിട്ടട്ടെ. ഒരുപക്ഷേ ഇതുകേട്ടുറങ്ങുമായിരിക്കാം.

ഗോപകുമാർ: എന്തോ! ഈ അവസ്ഥയിലും അദ്ദേഹത്തിനു സംഗീതത്തോടുള്ള അഭിരുചി.

രാഗിണി: എന്റെ ഗോപകുമാർ! പരസ്പരബന്ധമില്ലാതെ സംസാരിക്കുന്നു എങ്കിലും അവയെല്ലാം തമ്മിൽ ഒരു വലിയ ബന്ധമുണ്ടു്. ചിലപ്പോൾ അദ്ദേഹത്തിന്റെ കണ്ണിൽ വെള്ളം നിറയും. ചിലപ്പോൾ ആ മുഖം കോപംകൊണ്ടു് കത്തിജ്ജ്വലിക്കും. അല്പംമുമ്പേ 'പ്രേതം' 'പ്രേതം' എന്നു പറഞ്ഞു ചാടിയെഴുന്നേററപ്പോൾ ഞാൻ ഭയന്നുപോയി. ഗോപകുമാർ! 'നിഴൽ' 'നിഴൽ' എന്നുപറഞ്ഞു എന്നെ പിടിച്ചുവലിച്ചുകൊണ്ടു് അല്പംമുമ്പേ പുറക്കോട്ടോടി. എന്തൊരു ഭയങ്കരമായ വേദന.

ഗോപകുമാർ: എനിക്കതെല്ലാം സങ്കല്പിക്കാം......രാഗിണി! പാടാൻ കഴിയുമെങ്കിൽ ഒന്നു പാടൂ. ഇനി ഒരിക്കലും ഞാനതിനു നിർബ്ബന്ധിക്കയില്ല.

രാഗിണി: (തോളിൽ പിടിച്ചു്) ഗോപകുമാർ! ഒന്നുകൊണ്ടും വ്യാകുലപ്പെടരുതു്. (ഗോപകുമാർ തോളിൽനിന്നും കൈപി

ടിച്ചു മാറുന്നു) എന്താണിതു്? ഇതും ഇഷ്ടമല്ലേ? ഈ കൈകെട്ടു് അത്ര ചൂടുണ്ടോ?

ഗോപകുമാർ: ദഹിക്കുന്ന ചൂടാണു്......പാടുമോ?

രാഗിണി: പാടാം. പ്രഭാതമാകുന്നതുവരെ പാടാം. അച്ഛനെ കാണാൻ വരുമെന്നല്ലേ പറഞ്ഞതു്?

ഗോപകുമാർ: അച്ഛനെ കാണാൻ മാത്രമല്ല......രാഗിണി! പാടണം.

രാഗിണി: (മേശയിൽ വെന്നിരുന്ന ഫിഡിൽ എടുക്കുന്നു) എത്ര പാട്ടു വേണമെങ്കിലും പാടാം. എനിക്കിഷ്ടമില്ലെന്നുള്ളതു വകവയ്ക്കണ്ടാ.

ഗോപകുമാർ: ഒരേ ഒരു പാട്ടു മതി. രാഗിണിക്കു് ഏററവും ഇഷ്ടമുള്ള പാട്ടു്.

രാഗിണി: അതുതന്നെ പാടാം. കേട്ടോ. ഗോപകുമാർ! ഇടയ്ക്കു് ഓർത്തുപോകുകയാണു്. 'മാപ്പു്, മാപ്പു്' എന്നൊരായിരം പ്രാവശ്യം എന്റെ ചെവിയിൽ മന്ത്രിച്ചു. എന്നോടെന്തു മാപ്പു പറയാനാണു്? അയ്യോ! ആ കാളസർപ്പം ഇന്നലെ എന്റെ ചെവിയിൽ വമിച്ച ആ കഥകൾ ഞാനോർത്തുപോയി. ഗോപകുമാർ! എന്റെ അമ്മ!

ഗോപകുമാർ: ഇതെല്ലാം പറയാം. പാടു രാഗിണി!

രാഗിണി: പാടാൻ തുടങ്ങുകയല്ലേ? 'മാപ്പു്, മാപ്പു്' എന്നു പറഞ്ഞതു് എഴുതിക്കൊടുത്ത മാപ്പിനെപ്പററിയായിരിക്കാം. അല്ലേ, ഗോപകുമാർ. ആ പ്രവൃത്തി അച്ഛന്റെ മനഃശക്തിയെ ശിഥിലമാക്കി.

ഗോപകുമാർ: രാഗിണി!

രാഗിണി: ആ കസേര അല്പംകൂടി ഇങ്ങോട്ടു നീട്ടി ഇടണം. (ശ്രദ്ധിച്ച്) അച്ഛന്റെ കാൽപ്പെരുമാററമാണോ ആ കേൾക്കുന്നത്?

ഗോപകുമാർ: അല്ലാ. ആ കാളസർപ്പത്തിന്റെ ഇഴച്ചിലാണ്.

രാഗിണി: അയ്യോ!

ഗോപകുമാർ: ഇഴഞ്ഞു കയറി മുകളിലേയ്ക്കു പോകുന്നുമുണ്ട്.

[എം. എൽ. സി. നടന്നുവന്നു, രണ്ടുപേരേയും ഒന്നു നോക്കി, അകത്തെ ഹാളിലേയ്ക്കു കയറിപ്പോകുന്നു. ഗോപകുമാരനും രാഗിണിയും നിശ്ചലരായിരിക്കുന്നു. കുറച്ചുകഴിയുന്നു.]

രാഗിണി: ഇന്ന് ആ ഫണം.

ഗോപകുമാർ: ഈ രാത്രി കഴിഞ്ഞാൽ ആ ഫണം ഉയരുകയില്ല. പാട്ടു.

['സങ്കടമേഘം' എന്ന കീർത്തനം ഏററവും ഹൃദയസ്പൃക്കായി ആലപിക്കുന്നു. രംഗം ചാപ്പം ഉച്ചകോടിയിലേയ്ക്കുയരുംതോറും ഗോപകുമാർ തല കുനിച്ചു കസേരയുടെ കയ്യിൽ തൂങ്ങിവീഴുന്നു. കൈകൊണ്ടു കണ്ണീർ തുടയ്ക്കുന്നു.]

രാഗിണി: എന്താ, തൃപ്തിയായോ? ഇല്ലെങ്കിൽ ഒരു പാട്ടുകൂടി പാടാം.

ഗോപകുമാർ: ഇനി എനിക്കു......വേണ്ടി......പാടണ്ടാ. .....രാഗിണി!......ഇങ്ങു വരൂ......വേണ്ടാ. (എഴുന്നേററ്) വേണ്ടാ. അവിടെ ഇരുന്നുകൊള്ളൂ, ആ ഫിഡിലിൽ

നോക്കി. (എഴുന്നേററു പുറകിൽ പോയി രാഗിണിയുടെ തലമുടിയിൽ തലോടുന്നു) രാഗിണി! രാഗിണി!

[രാഗിണി ലയലീനയായിരിക്കുന്നു. ഗോപകുമാർ ചുണ്ടമർത്തി ഉൽക്കടഭാവം അടക്കുന്നു. രണ്ടുമൂന്നു നിമേഷം ആവിധം കഴിയുന്നു. എല്ലായിടവും നിശ്ശബ്ദത.

രാജശേഖരൻ നിശ്ശബ്ദതയിലൂടെ അകത്തെ ഹാളിൽ പ്രവേശിക്കുന്നു. വാതിലിൽ ഇരുവശത്തും കൈവിരിത്തു പിടിച്ചു മുന്നോട്ടു ദൃഷ്ടിയുറപ്പിച്ചു നില്ക്കുന്നു. ഇരുവരും ഇതറിയുന്നില്ല.]

രാജശേഖരൻ: (മൃദുവായി മുന്നോട്ടു നീങ്ങി) മാപ്പ്! മാപ്പ്! (എന്നു പതുക്കെ പറയുന്നു. ഗോപകുമാരനും രാഗിണിയും സുഷുപ്തിയിൽനിന്നുണരുന്നു. രാഗിണി വേഗത്തിൽ മേശയിൽനിന്നിറങ്ങുന്നു. പുറകിലൂടെ വന്ന വിലാസിനി വാതിലിന്നരികെ അകത്തു നില്ക്കുന്നു. രാജശേഖരൻ രാഗിണിയുടെ സമീപം ചെല്ലുന്നു. ആപാദമസ്തകം ഒന്നു നോക്കുന്നു. ഗോപകുമാർ തലകുനിച്ചു നില്ക്കുന്നു. രാഗിണിയെ രാജശേഖരൻ ഗാഢമായി ആശ്ലേഷിച്ചു്, 'മാപ്പ് മാപ്പ്. മകളേ! എന്റെ മകളേ!' എന്നു പറയുന്നു. രാഗിണി 'അച്ഛാ' എന്നു വിളിച്ചു വിങ്ങിക്കരയുന്നു. രാജശേഖരൻ വീണ്ടും 'മാപ്പ്' എന്നു പറഞ്ഞുകൊണ്ടു രാഗിണിയെ വിട്ടകലുന്നു. ഗോപകുമാർ മേശമേൽ തലവെച്ചു കിടക്കുന്നു. രാജശേഖരൻ തിരിഞ്ഞു ഹാളിലേക്കു നോക്കി വിലാസിനിയെക്കണ്ടു് 'പ്രേതം' എന്നു വിളിച്ചു് അകത്തേക്കുപോകുന്നു. രാഗിണി നിശ്ചലവിഗ്രഹംപോലെ നില്ക്കുന്നു. ഗോപകുമാർ വാതിലിന്റെ സമീപം ചെന്നു വാതിൽ പുറത്തേക്കു വലിച്ചടയ്ക്കുന്നു. തിരിച്ചു മേശക്കുസമീപം വന്നു രാഗിണിയെ ഒന്നു നോക്കുന്നു.]

രാഗിണി: എന്റെ ഗോപകുമാർ!

ഗോപകുമാർ: എന്റെ രാഗിണി!

രാഗിണി: (ഞെട്ടിവിറച്ചുകൊണ്ടു്) എന്താണിതു്? എനിക്കു നില്ക്കാൻ ശക്തിയില്ല.

ഗോപകുമാർ: ഈ മേശയിൽത്തന്നെ കിടന്നുകൊള്ളൂ.

രാഗിണി: എന്തൊരു ദാഹം! (മേശയിൽ കിടക്കുന്നു.)

ഗോപകുമാർ: എനിക്കും. (താഴെനിന്നും ടംബ്ലർ എടുത്തുയർത്തിപ്പിടിക്കുന്നു.)

രാഗിണി: അതിങ്ങു തരൂ.

ഗോപകുമാർ: അതിനുതന്നെയാണിതു് ...രാഗിണിക്കു് ഈശ്വരവിശ്വാസമുണ്ടോ? (താഴെ മേശമേൽ വയ്ക്കുന്നു.)

രാഗിണി: ഇപ്പോൾ ഈ സംശയം?

ഗോപകുമാർ: എന്നാൽ ഒരു നിമിഷം ഈശ്വരനെ സ്മരിച്ചുകൊള്ളൂ.

രാഗിണി: ഒരു കവിൾ കുടിച്ചിട്ടു്......എന്റെ നാക്കു തളരുന്നു. പിന്നെ ഞാൻ.....

ഗോപകുമാർ: പിന്നെ ഈശ്വരനെ ഓർക്കുവാൻ സാദ്ധ്യമല്ല.

രാഗിണി: എന്റെ ശരീരം വിയർക്കുന്നു.

ഗോപകുമാർ: ഇനി അതറികയില്ല.

രാഗിണി: എന്തൊരു രംഗമായിരുന്നു അതു്

ഗോപകുമാർ: പിതാവിന്റെ പാപം സ്വന്തസന്താനത്തിന്റെ ജീവിതത്തിലേയ്ക്കു പകരുന്നൊഴിക്കുന്ന രംഗം.

രാഗിണി: ആ കൈകളുടെ ചൂടു്! ഗോപകുമാർ! ആ ഹൃദയത്തിന്റെ തുടിപ്പുകൾ! ഈശ്വരാ! ആ കണ്ണിരിന്റെ അസഹ്യമായ ഉഷ്ണാവു്!

ഗോപകുമാർ: ഈ ശരീരവും.........രാഗിണി! നാം ഇനി മരിക്കണം.

രാഗിണി: എന്ത്? എന്ത്?

ഗോപകുമാർ: ഇനിയും മരിക്കുവാൻ ഭയമോ?

രാഗിണി: എന്തിന ഗോപകുമാർ?

ഗോപകുമാർ: അപശപ്തരായ നാം മരിക്കുകതന്നെ വേണം.

രാഗിണി: ഗോപകുമാർ! ഇന്നലെയാണോ ഇതു തീച്ച്പ്പെടുത്തിയതു്? ആ കാളസപ്പത്തിൻെറ വീട്ടിൽവച്ചു്?

ഗോപകുമാർ: മിക്കവാറും അവിടെവച്ചുതന്നെ.

രാഗിണി: ഈ എൻെറ ഹൃദയവും ശരീരവും രണ്ടും മലിനമായി എന്നു്?

ഗോപകുമാർ: ആ ശരീരവും ഈ മനസ്സും. ഈ ശരീരവും ആ മനസ്സും എല്ലാം ഒരുപോലെ.

രാഗിണി: അല്ല അതു രണ്ടുമല്ല.

ഗോപകുമാർ: ആ കണ്ണീർ വററിപ്പോയയോ? അല്ലെങ്കിൽ അതു പറയും. രാഗിണി! നാം! നാം! ഈ നാം! അപശപ്തരാണ്. ജനനനിമേഷം മുതൽ അപശപ്തരാണ്.

രാഗിണി: അച്ഛൻ! അച്ഛൻ!

ഗോപകുമാർ: മാപ്പ്! മാപ്പ്! ആരു് ആക്ക മാപ്പു കൊടുക്കവാനാണു്? നമുക്ക രണ്ടുപേക്കും ഈ ലോകത്തോടു മാപ്പിനിരന്നിട്ടു മരിക്കാം.

രാഗിണി: ഞാൻ അപശപ്തയാണ്. ഞാൻ മാപ്പപേക്ഷിച്ചു് ഈ ഭൂമുഖത്തുനിന്നും മറഞ്ഞുകൊള്ളം. അറിയാതെ ജനിച്ചു് അറിയാതെ വളന്ന ഞാൻ ഗോപകുമാർ മാത്രമറിഞ്ഞു മരിക്കട്ടെ.

ഗോപകുമാർ: പോരാ. അച്ഛൻെറ പാപസമ്പത്തുമായി നീമാത്രം മരിച്ചാൽ പോരാ. എൻെറ അമ്മയുടെ പാപസമ്പത്തുമായി ഞാനും നിന്നോടുകൂടി...

രാഗിണി: സഹോദരന്റെ പാപഭാരംകൂടി ചുമക്കുവാൻ ഈ തോളിനു ശക്തിയുണ്ടു്.

ഗോപകുമാർ: നാം സഹോദരരാണു് എന്നാൽ സഹോദരരുമല്ല. അതുകൊണ്ടു ഞാൻതന്നെ എന്റെ ഭാരം ചുമന്നു് ഈ പൂഴിയിൽ താഴണം.

രാഗിണി: എന്തു്? എന്തു്? എനിക്കു മനസ്സിലാവുന്നില്ല.

ഗോപകുമാർ: എന്തുചെയ്യും. ഇതെല്ലാം—ഈ ജീവിതവും ജഡവും ആ കാളസർപ്പത്തോടു കടപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു.

രാഗിണി: ഈശ്വരാ! എന്തൊരു ലോകമാണിതു്?

ഗോപകുമാർ: അതിനുത്തരം പറയാൻ കഴിവില്ലാതെ "ഈ നിശ്ശബ്ദതപോലും ഇതാ നിശ്ചലമായിരിക്കുന്നു. ഈ നിശ്ശബ്ദത! ഈ ഏകാന്തത! സഹോദരീ! ജീവിതരഹസ്യങ്ങളുടെ കലവറയാണു് നിശ്ശബ്ദമായ ഈ നിമേഷങ്ങൾ. എന്റെ സഹോദരീ!

രാഗിണി: എന്റെ സഹോദരാ! നിഷ്കളങ്കസ്നേഹത്തിനു് ഇവിടെയൊരിടം കിട്ടുകയില്ലേ?

ഗോപകുമാർ: അതിനുമാത്രം......വേണ്ടാ...അതുകൊണ്ടുമാത്രം നാം മരിക്കണം. പൈതൃകമായ പാപഭാരം ചുമന്നു ചുമന്നു് ഈ നിമേഷത്തിന്റെ നിശ്ശബ്ദത ഭഞ്ജിക്കാതെ നാം മരിക്കണം.

രാഗിണി: ഈ ലോകം ഇതുപോലെ രണ്ടുപേർക്കു വിശ്രമം കൊടുക്കരുതു്.

ഗോപകുമാർ: രാഗിണി! നമ്മുടെ നിഴൽപോലും ഈ ലോകത്തിൽ അവശേഷിക്കരുതു്.

രാഗിണി: ജീവിതസ്വപ്നങ്ങൾ! ജീവിതസ്വപ്നങ്ങൾ!

ഗോപകുമാർ: ജീവിതം സ്വപ്നമായി—ഭയങ്കരസ്വപ്നമായി മാറി. ഇന്നലത്തെ സ്വപ്നങ്ങൾ......ഈ നിശ്ശ

ബ്ദമായ നിമേഷം! ജീവിതരഹസ്യത്തിൻെറ ഈ കല വറയിൽ......എൻെറ സഹോദരീ! (പെട്ടി എടുത്തു്) ഇതാ ഇതു വിഷമാണ്.

രാഗിണി: ഇതാണ് അമൃത്. ഇങ്ങു തരു. (വാങ്ങി കുലുക്കുന്നു) ജീവിതത്തെ സ്നേഹിക്കുവാൻ പഠിപ്പിച്ച എൻെറ സഹോദരൻ മരിക്കുന്നതു കാണുവാൻ ഈയുള്ളവൾക്കു ശക്തിയില്ല. ഞാൻ ആദ്യം....

ഗോപകുമാർ: ഈ ത്യാഗം! ഇതിലൊഴുകുന്ന രക്തം. അതിൽത്തന്നെ വിഷം കലൎന്നുപോയതാണു്. രാഗിണീ! നീ മരിക്കുന്നതു കാണുവാൻ എനിക്കു ശക്തിയുണ്ടു്. വേഗമാകട്ടെ.

രാഗിണി: ഒരു നിമിഷം. ഞാൻ ഈശ്വരനെ...

ഗോപകുമാർ: ഞാൻ ആരെ സ്മരിക്കണം.

രാഗിണി: അമ്മയെ.

ഗോപകുമാർ: എൻെറ സഹോദരി! ആ നാമത്തിൻെറ പാവനതയെ നശിപ്പിക്കാതെ. അമ്മ! അമ്മ!... രാഗിണി! അതു നാം വിളിക്കുവാൻ—സ്മരിക്കുവാൻ— പാടില്ല. അതിൻെറ ദിവ്യത്വം ഈ അന്ത്യനിമേഷത്തിലെങ്കിലും സംരക്ഷിക്കപ്പെടണം......മനസ്സു തളരാതെ അതു കഴിക്കു സഹോദരി!

രാഗിണി: എല്ലാം ഉപേക്ഷിക്കാം. എന്നാൽ ആ കളങ്കമററ സ്നേഹം! അയ്യോ! ഗോപകുമാർ! അതുകൂടി ഉപേക്ഷിച്ചു്

ഗോപകുമാർ: അതിൻെറ പ്രായശ്ചിത്തമാണിതു്. ഉം... രാഗിണി!......

രാഗിണി: നമുക്കു മരിക്കണം. നാം പിരിയണം. എന്റെ സഹോദരാ! എന്നന്നേക്കുമായി പിരിയണം.

ഗോപകുമാർ: വേണം, ജഡവും ജീവനും തന്ന അവർക്ക് വേണ്ടി നിർമ്മലസ്നേഹത്തിന്റെ നിത്യപ്രകാശത്തിൽ രാഗിണി! നീചപ്രവൃത്തിയുടെ നിഴൽ ഇനിയും വീഴാതിരിക്കുവാൻ ഇതാ . വേഗമാവട്ടെ.

രാഗിണി: (വാങ്ങിയിട്ട്) ഇതോടേ യാതനകൾ മുഴുവൻ അവസാനിക്കുമോ?

ഗോപകുമാർ: പരീക്ഷണം... പരീക്ഷണം... (രാഗിണി കുടിക്കുന്നു.) നാം... ഗോപകുമാ...... ർ... (മേശയിലേയ്ക്കു ചരിയുന്നു.)

ഗോപകുമാർ: (വാങ്ങി ബാക്കിനോക്കി) രാഗിണീ! എന്റെ ...സഹോദരീ...(കുടിക്കുന്നു. കസേരയിലേയ്ക്കു ചരിയുന്നു. താഴെ വീഴുന്നു. രാഗിണിയുടെ അന്ത്യയാതനകളെത്തുടർന്നുണ്ടാകുന്ന ശബ്ദം കേട്ട് ആദ്യം വിലാസിനിയും പുറകെ എം. എൽ. സി യും പ്രവേശിക്കുന്നു. വിലാസിനി ഗോപകുമാരന്റെ സമീപം ചെന്നു നിന്നു വിളിക്കുന്നു. എം. എൽ. സി. താഴെനിന്നും ടംബ്ലർ എടുത്തു നോക്കി വിചാരമഗ്നനാകുന്നു.)

എം. എൽ. സി: (നെടുവീർപ്പോടേ) വിലാസിനി! വിഷം! വിഷം!

[വിലാസിനി തലചുററി താഴെ വീഴാൻ തുടങ്ങുന്നു. എം. എൽ. സി. യുടെ തോളിലേയ്ക്കു മറിയുന്നു. തുറന്നു കിടക്കുന്ന വാതിലിലൂടെ രാജശേഖരൻ കൂടുതൽ അസ്വസ്ഥനായി പ്രവേശിക്കുന്നു. മരിച്ചുകിടക്കുന്ന രാഗിണിയേയും ഗോപകുമാരനേയും നോക്കുന്നു. അട്ടഹാസം പതറുന്ന നേത്രങ്ങൾ എം. എൽ. സി.യിലും വിലാസിനിയിലും പതിയുന്നു. എം. എൽ. സി.ക്കഭിമുഖമായി നിന്നു കൈ ചൂണ്ടി 'നിഴലുകൾ' 'നിഴലുകൾ' എന്നുപറഞ്ഞു പൈശാചികമായി ചിരിക്കുന്നു.] [കർട്ടൻ]

ശുഭം.

പുതിയ പ്രസിദ്ധീകരണങ്ങൾ

ചെറുകഥകൾ	ക.ണ.
1. ചങ്ങാതികൾ (തകഴി)	2—0
2. അന്നത്തെ നാടകം (കേശവദേവ്)	2—0
3. പൊന്നുംകുടം (കെ. സരസ്വതിഅമ്മ)	1—4
4. സമ്മാനം (ജെ. മുണ്ടശ്ശേരി)	1—4
5. കടാക്ഷം (ജെ. മുണ്ടശ്ശേരി)	1—0
മററു ഗദ്യപുസ്തകങ്ങൾ	
6. മാററൊലി—നിരൂപണത്രയം (ജെ. മുണ്ടശ്ശേരി)	1—0
7. അന്തരീക്ഷം ,, (ജെ. മുണ്ടശ്ശേരി)	1—4
8. പാണിനീയപ്രദ്യോതം (ഐ. സി. ചാക്കോ)	6—0
9. പ്രാചീനമുകുരം (വിദ്വാൻ വി. കൃഷ്ണൻനമ്പൂതിരി)	0—12
10. ഗദ്യോപഹാരം (ജി.)	1—8
11. സോവിയററുനാട് (ചേലാട്ട് അച്യുതമേനോൻ)	4—0
12. ഏകലോകം (വെൻഡൽവില്ക്കിയുടെ One-world-ന്റെ തർജ്ജമ)	3—0
13. ദൂരദർശിനിയിൽക്കൂടി (കെ. രാമൻനമ്പ്യാർ)	1—0
14. ആപൽക്കരമായ യാത്ര (കെ. എം. പണിക്കർ)	1—4
നോവലുകൾ	
15. കേരളസിംഹം—2ാംപതിപ്പ് (കെ.എം.പണിക്കർ)	2—4
16. ജ്ഞാനാംബിക—2ാംപതിപ്പ് (സി. മാധവൻപിള്ള)	2—0
നാടകങ്ങൾ, പ്രഹസനങ്ങൾ	
17. ഋതുമതി (എം. പി. ഭട്ടതിരിപ്പാട്)	1—8
18. കപടകേളി (മഹാകവി വള്ളത്തോൾ)	1—0
ഖണ്ഡകാവ്യങ്ങൾ	
19. മഗ്ദലമറിയം (പൊൻകുന്നം ദാമോദരൻ)	0—8
20. ശാരിക (എം. ടി. എസ്സ്. നായർ)	0—8
21. ജലദേവത (നമ്പാത്ത് ശിവരാമമേനോൻ)	1—4
22. കൊടുംകാററ് (ശങ്കരൻ കരിപ്പായി)	1—0
23. സരസശ്ലോകങ്ങൾ (പരിഷ്കരിച്ച പുതിയ പതിപ്പ്)	2—0
24. കറുകമാല (വന്നേരി കെ. സാവിത്രിഅന്തർജ്ജനം)	0—8

മംഗളോദയം ലിമിററഡ്,

തൃശ്ശിവപേരൂർ. (കൊച്ചിൻ സ്റ്റേയിററ്)